

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU
EŞDİZİMLER
(TÜRKÇE SÖZLÜK'TEKİ P-Z MADDE BAŞLARI)**

Yüksek Lisans Tezi

Sema YAKASIZ

Danışman

Doç. Dr. Nuh DOĞAN

Samsun, 2019

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU
EŞDİZİMLER
(TÜRKÇE SÖZLÜK’TEKİ P-Z MADDE BAŞLARI)**

Yüksek Lisans Tezi

Sema YAKASIZ

Danışman

Doç. Dr. Nuh DOĞAN

Samsun, 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

21 /11/ 2019

Sema YAKASIZ

TEZ KABUL VE ONAYI

Sema Yakasız tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesinde İsimlerin Fiillerle Kurduğu Eşdizimler (Türkçe Sözlük'teki P-Z Madde Başları)* başlıklı bu çalışma, 21/11/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Dr. Öğrt. Üyesi Salih DEMİRBİLEK

Üye: Doç. Dr. Nuh DOĞAN

Üye: Dr. Öğrt. Üyesi Kürşat EFE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

___/___/___

Enstitü Müdürü (*İmza ve Mühür*)

ÖZET

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER (TÜRKÇE SÖZLÜK'TEKİ P-Z MADDE BAŞLARI)

Sema YAKASIZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, 11/2019

Danışman: Doç. Dr. Nuh DOĞAN

Eşdizimlilik bazı sözcüklerin birbiriyle karşılıklı öncelikleri olduğu ve birbirini gerektirdiği sözcük birleşmelerini ifade eder. Eşdizimler deyimler gibi katı bir kalıplaşma göstermeyen, kalıplaşma derecesi gevşek olan; serbest birleşmelere göre ise kullanımının sık olduğu ve başka sözcüklerle değiştiriminin kısıtlı olduğu sözcük birleşmeleridir. Yapılan araştırmalarda eşdizimli sözcükler diğer dil birimleri olan atasözü, birleşik sözcük, deyim vb. ile aynı grupta değerlendirilmiştir. Eşdizimlerin farklı sözcük birleşmeleri içinde değerlendirilmesi sözlükçülük ve dil öğretiminde birtakım sorunlara neden olmaktadır. Bu çalışmada Türkçe Sözlük'te yer alan P-Z madde başları aralığındaki isimlerin fiillerle kurduğu sınırlı eşdizimli yapılar tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkçe Ulusal Derlem'in (TUD) bağlamli dizininden yararlanarak Türkiye Türkçesindeki isimlerin eşdizimleri (isim+fiil kalıpları) sıklık frekansına göre belirlenmiş sonrasında belirli anlambilimsel ölçütler kullanılarak diğer sözcük birleşmelerinden ayırt edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: sözcük birleşmeleri, eşdizim, derlem, sınırlı eşdizim.

ABSTRACT

THE COLLOCATIONS OF NOUNS WITH VERBS IN TURKEY’S TURKISH

(P-Z HEADINGS IN TURKISH DICTIONARY)

Sema YAKASIZ

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

The Department of Turkish Language and Literature, M. A. 11/2019

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Nuh DOĞAN

Collocations refer to word combinations where some words have mutual priorities and require each other. Syntaxes do not show a rigid stereotypes like idioms; According to the free merger, it is the word merger in which its use is common and its replacement with other words is limited. In the researches, the syntactic words are the other language units such as proverb, compound word, idiom and so on. in the same group. Evaluating collocations in different word combinations causes problems in lexicography and language teaching. In this study, it is tried to determine the limited collimation structures formed by verbs in the P-Z range in Turkish Dictionary. Turkish National compiling (TUD) Turkey-context taking advantage of the directory names in Turkish eşdizim (name + verb forms) determined by the frequency after the frequency has been tried to be distinguished from other tags specific recombination using semantic criteria.

Key Words: word combinations, collocate, corpus, restricted collocations.

ÖN SÖZ

Tek sözcükten oluşan sözlüksel unsurların yanı sıra bu sözlüksel unsurların dil bilgisi kurallarıyla bir araya gelerek oluşturduğu sözcük birleşmeleri de bir dili oluşturan dil birimleridir. Bu sözcük birleşmelerinin büyük bir oranını eşdizimler oluşturmaktadır. Eşdizimler; deyim, atasözü, ikileme, kalıp söz ve birleşik sözcüklerden farklılık göstermektedir. Bu kalıplaşmış yapıların içinde eşdizimlerin öneminin belirlenmesi ve diğer sözcük birleşmeleriyle benzer ve ayrılan yönlerinin ortaya konabilmesi için bazı çalışmalar yapılmaktadır. Eşdizimlilik çalışmaları 1960'lı yıllardan itibaren Batı'da yapılmaya başlanmış, Türkiye'de ise 2000'li yıllardan itibaren dikkat çekmiştir. Türkiye'de son zamanlarda çeşitli eşdizimlilik çalışmaları yapılmakta ve gereken önem gösterilmektedir. Eşdizimlerin farklı sözcük birleşmeleri ile ayrımının yapılması sözlükçülükte ve dil öğretimindeki bazı sorunların aşılmasında katkı sağlayacaktır. Türkçe eşdizimler diğer sözcük birleşmelerinden ayrılarak söz varlığının tespiti açısından da gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Biz bu çalışmamızda Türkçe sözcüklerin kullanımını içeren elektronik ortama aktarılmış geniş bir metin havuzu olan Türkçe Ulusal Derlem'den (TUD) yararlanarak Türkçe sözcüklerin (isimlerin) eşdizimlerini tespit etmeye çalıştık. Eşdizimlerin tespitinde kullanılan birtakım ölçütlerden hareketle bu çalışmayı hazırladık. Bu çalışmanın Türkçe eşdizimlilikle ilgili yapılacak çalışmalara yardımcı olacağı düşüncesindeyiz.

Bu çalışmanın hazırlanma safhasında yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Nuh Doğan Hoca'ya ve bana destek olan eşime, çocuklarıma çok teşekkür ediyorum.

Sema Yakasız

Samsun, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ	1
Araştırmanın Problemi	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	2
Araştırmanın Yöntemi	Error! Bookmark not defined.
Türkçede Eşdizimlilik Araştırmaları.....	4
1. BÖLÜM EŞDİZİMLİLİK	6
1.1. Sözlüksel ve Dil Bilgisel Eşdizimlilik	8
1.2. Üçlü Eşdizimler ve Karışık Eşdizimler.....	11
1.3. Eşdizim Türleri	12
1.4. Eşdizim Kalıpları	14
2. BÖLÜM TÜRKÇEDE SÖZCÜK BİRLEŞMELERİ İLE EŞDİZİM İLİŞKİSİ	16
2.1. Deyim-Eşdizim	16
2.2. Atasözü-Eşdizim.....	17
2.3. Birleşik Sözcük-Eşdizim	17
2.4. İkilemeler-Eşdizim.....	19

2.5. Kalıp Sözcükler-Eşdizim	19
2.6. Eşdizimlilik ve Sözlükselleşme	20
2.6.1. Yeni Oluşum	20
2.6.2. Genelleşme	21
2.6.3. Sözlükselleşme	21
2.7. Eşdizimliliğin Belirlenmesinde ve Betimlenmesinde Kullanılan Ölçütler.....	22
2.7.1. Dil Bilgisel Biçimlenmişlik.....	22
2.7.2. Genelleşme	23
2.7.3. Anlamsal Açıklık ve Kapalılık	23
2.7.4. Değiştirilebilirlik	24
2.7.5. Anlamsal Birlik ve Gündüleme	24
3. BÖLÜM TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER.....	26
4. BÖLÜM ÜÇLÜ EŞDİZİMLER.....	107
5. BÖLÜM KARIŞIK EŞDİZİMLER.....	125
SONUÇ	144
KAYNAKÇA.....	147
ÖZ GEÇMİŞ.....	149

KISALTMALAR

akt. : aktaran

bkz. : bakınız

S. : sayı

s. : sayfa

TUD : Türkçe Ulusal Derlemi

vd. : ve diğerleri

vb. : ve benzeri

→ : eşdizimin yönünü gösterir

~ : adı geçen ismi gösterir

{ } : adı geçen iyelik çekim kategorisini gösterir

[] : adı geçen ismin ad durum eklerini almadan önce aldığı çekim eklerini gösterir

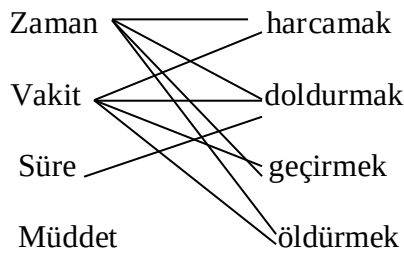
• : eşdizim yapısının derlemde çekilmiş örnek kullanımını gösterir

| : eşdizim kullanımlarının birbirinden ayrımını gösterir

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Sözcük birleşmeleri iki sözlüksel unsurun dil bilgisi kurallarıyla bir araya gelmesiyle oluşur. Bu birleşmede, anlam bilimsel bakımdan bir sınır olmadığı müddetçe sözlüksel unsurlar başka unsurlarla yer değiştirebilir. Bu durum sıradan sözcük birleşmeleri ve serbest birleşmeler için mümkünken eşdizimler için geçerli değildir. Eşdizimler, sözcüklerden birinin mecazi anlamda kullanıldığı ve değiştirilebilirliğin nedensiz olarak kısıtlı olduğu fakat bazı değiştirmelerin mümkün olduğu birleşmelerdir. Eşdizimli yapılarda söz dizimi ve anlam bilimsel sınırlılıklar müsaade etse bile bileşenleri başka sözlüksel unsurlarla değiştirmesine her zaman izin vermez. Örneğin *zaman* ismi *geçirmek*, *harcamak*, *doldurmak*, *öldürmek* fiilleriyle eşdizimlenir: *zaman geçirmek/harcamak/doldurmak/öldürmek*. Aynı şekilde *vakit* ismi de bu fiillerle eşdizimlenir: *vakit geçirmek/harcamak/doldurmak/öldürmek*. Ancak *zaman* ve *vakit* isimlerinin eşanlamlısı olan *süre* ismi sadece *doldurmak* fiiliyle eşdizimlenir. Diğer fiiller *doldurmak* fiiliyle aynı anlamsal özelliklere sahip olmasına rağmen eşdizimlenmesi keyfi olarak kısıtlanmıştır: *süre *geçirmek/*harcamak/*öldürmek*. Yine *zaman*, *vakit* ve *süre* isimleriyle eşanlamlı olan *müddet* sözcüğünün yukarıda verdiğimiz fiillerle eşdizim oluşturması nedensiz olarak kısıtlanmıştır: *müddet *geçirmek/*doldurmak/*harcamak/*öldürmek*.

Bir sözcük birleşmesinde söz dizimi ve anlam bilimsel sınırlılıklar izin verdiği sürece unsurların başka unsurlarla değiştirimi mümkündür ancak eşdizimler bileşenlerinin başka unsurlarla değiştirimini nedensiz olarak kısıtlar. Bu durum tezimizin çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eşdizimlilik konusu Türkiye’de çok uzun yıllar ihmal edilmiş bir alandır. Eşdizimlilik çalışmaları sözlük yazımı, dil öğretimi ve söz varlığı gibi alanlara önemli katkılar sağlamaktadır. Bir sözcüğün diğer sözcüklerle söz dizimsel biçimde oluşturduğu sözcük birleşmeleri olarak bilinen eşdizimler yabancı dil öğretiminde ve öğreniminde büyük öneme sahiptir. Ayabakan ve Elmas (2017), dil öğreniminde dil bilgisinin yanı sıra sözcük öğreniminin de önemli bir aşama olduğunu, bir dili etkili ve akıcı konuşabilmek için o dilin sözcüklerini ve diğer söz varlığını iyi bilmek gerektiğini belirtir. Bu noktada eşdizim sözlüklerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Eşdizim sözlükleri sözcüklerin kullanımlarıyla ilgili bilgiler vermesi sebebiyle yabancı dil öğrenenler için çok yararlı bir kaynak olarak görülür. Biz bu çalışmamızla Türkçede kullanılan isim+fiil yapısındaki eşdizimleri belirleyerek ileride oluşturmayı hayal ettiğimiz eşdizim sözlüğüne kaynaklık etmeyi amaçlıyoruz.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturan sınırlı eşdizimleri belirlemeyi hedefledik. Sözcük birleşmeleri içinde yer alan sınırlı eşdizimler özellikle serbest sözcük birleşmeleri ve deyimlerle çok karıştırılmaktadır. Sözüne ettiğimiz bu sözcük birleşmelerinin özelliklerini belirleyerek sınırlı eşdizimlerin bu sözcük birleşmelerinden ayrılan yönlerini belirginleştirmeye çalıştık. TDK Türkçe Sözlük’te P-Z madde başları arasındaki isimlerin fiillerle kurduğu eşdizimler derlem kaynaklı tespit edilmeye çalışılmıştır. Eşdizimlerin belirlenmesinde Türkçe Ulusal Derlem’in (TUD) bağlamli dizininden hareket edilmiştir. Anahtar sözcük olarak aradığımız isimlerin eşdizimleri belirlenirken isim+fiil kalıbındaki sözcük birlikteliklerinin bağlamli dizindeki frekansları belirleyici olarak alınmamıştır. Çünkü bağlamli dizinin isimlerin birliktelikleriyle ilgili sunduğu istatistiksel veriler arasında dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmemiş önemsiz, sıradan birleşmeler de bulunmaktadır. Bunun için derlemde anahtar sözcük olarak tek tek aradığımız isimlerin birlikteliklerini anlam bilimsel birtakım ölçütler kullanarak ayırımı yaptık. Önce anlam temelli eşdizim yaklaşımının bir ölçütü olan dil bilgisel biçimlenmişlik sonra değiştirilebilirlik, anlamsal açıklık ve kapalılık, genelleşme, anlamsal birlik ve güdüleme gibi ölçütler kullanarak tespitler yaptık.

Doğan (2018), sözlüksel unsurların belirli dil bilgisel yapı ve kategorilerle sıklık kullanımına bağlı olarak kalıplaşmaya maruz kaldığını ifade eder. Bir sözcük başka bir sözcükle bazı çekim ekleri alarak birleşir. Bunun aksi olursa dil bilgisel eşdizimlilikten söz edilemez. Sözlüksel eşdizimlilik ile dil bilgisel eşdizimliliği birbirinden ayrı düşünmek mümkün olmadığından isim+fiil yapısındaki eşdizimlerin isim+durum eki+fiil biçiminde gerçekleşen dil bilgisel kategorilerini belirledik.

Bu tez çalışmasında derleme dayalı bir uygulamayla Türkçede sık kullanılan isim+fiil yapısındaki eşdizimler dil bilgisi ve sözlüksel eşdizimler biçiminde saptanacaktır. Ayrıca eşdizimler genellikle iki sözcükten oluşmakla birlikte ikiden fazla sözcükten de oluşabilmektedir. Bundan dolayı tezimizde üçlü eşdizim ve karışık eşdizimler de belirlenecektir.

Yöntem

Bu çalışmada eşdizimlerin tespitinde TUD'dan (Türkçe Ulusal Derlem) yararlanılmıştır. Türkçe Sözlük'te P-Z madde başları arasındaki isimlerin birliktelikleri derlem yardımıyla elde edilmiştir. Fakat isimlerin eşdizimleri belirlenirken sözcüklerin bağımlı dizindeki sıklık kullanımları belirleyici ölçüt olarak alınmamıştır. Sözcüklerin sıklığı en yüksekten en düşük (1) olana kadar incelenmiştir. Derlemin sunduğu istatistiksel veriler arasında sıklık frekansı çok yüksek olmasına rağmen dil bilgisel olarak iyi biçimlenmemiş, sıradan birleşmeler de bulunmaktadır. Dolayısıyla eşdizimlerin belirlenmesinde sıklık temelli yaklaşımın tek başına kullanılmasının doğru bir yöntem olmadığı görülmektedir. Biz çalışmamızda öncelikle anahtar sözcük olarak P, R, S, Ş, T, U, Ü, V, Y, Z harfleri ile başlayan isimlerin birlikteliklerini tek tek derlemden tespitini gerçekleştirdik. Bu birliktelikleri anlam temelli eşdizim yaklaşımının temel eşdizim ölçütleri olan dil bilgisel biçimlenmişlik, genelleşme, anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirilebilirlik, anlamsal birlik ve güdüleme gibi ölçütlere göre belirlemeye çalıştık. Önce derlemden sıklık frekansları tespit edilen daha sonrasında anlam bilimsel ölçütler kullanılarak belirlenen isim+fiil yapısındaki sözlüksel eşdizimlerin isim+durum eki+fiil biçimindeki dil bilgisel eşdizimlerini de aldıkları isim çekim eklerine göre analiz ettik. Eşdizimlerin kullanıldığı bağlama ait örnek cümleleri de yine derlemden belirleyerek tezimize ekledik.

Sözcük	Yazılı-Sözlü Metinlerdeki Toplam Sayı	Beklenen Eşdizimlilik Sıklığı	Gözlenen Eşdizimlilik Değeri	Birlikte oldukları doküman sayısı	Log-likelihood Değeri	Değ.
o	193061	326.2763	13956	2488	80870.4043	
zaman	85646	144.7432	11242	1929	78682.4602	
her	151592	256.193	11054	2721	63851.1628	
hiçbir	34652	58.5625	4901	1726	34701.2235	
ne	171955	290.6068	6631	2032	29517.6497	4
kimi	14044	23.7346	3185	913	25777.5949	7
çoğu	11557	19.5315	2340	1063	18322.1086	6
içinde	81244	137.3037	2117	1080	7717.9565	3
ditimi	704	1.1898	356	274	3571.4994	8
uzun	35860	60.604	931	638	3376.2355	3
da	407420	688.5466	2697	1354	3157.6561	1
halkımız	384	0.649	282	166	3156.73	8
diliminde	360	0.6034	276	220	3073.0939	8

Tablo1: Zaman İsminin Birliktelik Görünümü ve Sıklık Frekansı

Türkçede Eşdizimlilik Araştırmaları

Eşdizimlilik çalışmaları Batı’da 1960’lı yıllardan itibaren ilgi görmeye başlayan bir araştırma alanıdır. Buna karşın Türkiye’de gereken ilgiyi görmemiş, göz ardı edilmiştir. Eşdizimler Türkçede deyimler ya da birleşik sözcükler içinde ele alınmıştır. 2000’li yılların başından itibaren Türkçede eşdizimlilik alanına yönelik çalışmalara ilgi artmıştır. Ancak yine de eşdizimlilik alanında yapılan çalışmalar olması gereken seviyede değildir. Türkiye’de eşdizimlilik alanına yönelik çeşitli bildiri, makale, seminer ve tez çalışmaları yapılmıştır. Bu alana yönelik çalışmalardan bazıları şu şekildedir: Nuh Doğan, “Türkiye Türkçesinde Fiillerin Eşdizimleri” adlı kitabını 2016 yılında yayımlamıştır. Ayrıca Nuh Doğan 2018’de “Türkçede Dil Bilgisel Eşdizimlilik” adlı makalesi ile dil bilgisel kalıplaşmanın önemini ortaya koymaya çalışmıştır. Bülent Özkan, “Türkiye Türkçesinde Belirteçlerle Fiillerin Birlikte Kullanılması ve Eş Dizimlilikleri-Derlem Temelli Bir Uygulama” adlı çalışmayı 2011, “Türkiye Türkçesinin Eşdizim Sözlüğü” çalışmasını ise 2012 yılında hazırlamıştır. Meltem Ayabakan “Türkçe Sözlükte Eşdizimli Ögeler”, Meltem Ayabakan ve Nursel Tan Elmas “Yabancı Dil Öğretimi Kitaplarında Eşdizimli Sözcüklerin Sunumu” adlı çalışmayı yapmışlardır. Yine Meltem Ayabakan 2015 yılında “Türkçe Sözlük’te Eşdizimli Ögelerin Sunumu Ve Görünümleri” adlı yüksek lisans tezini hazırlamıştır. Özlem Aksu Kurtoğlu, “Türkçede Ad-Eylem Eş Dizimliliği İçin İstatistiksel ve Anlamsal Ölçütler

Temelinde Derlem- Çıkışlı Bir Ulamlama” adlı doktora tezini 2015 yılında hazırlamıştır.

Türkçede eşdizimlilik çalışmalarının yoğunluk kazanmasında Özkan’ın 2007 yılında yaptığı “Türkiye Türkçesinde Belirteçlerin Fiillerle Birliktelik Kullanımları ve Eşdizimliliği” adlı doktora tezi önemli bir katkı sağlamış ve kendinden sonra yapılacak çalışmalara yol göstermiştir. Nihal Çalışkan’ın “Yüksek Sıklıktaki Adlar: Zaman Sözcük Biçimi Üzerine Derlem Temelli Bir İnceleme” adlı kitap çalışmasında zaman sözcükbiçiminden hareketle yüksek sıklıkta kullanılan adlar üzerinde durulmakta ve bu adların eşdizimlilik ilişkileri derlem temelli bir yaklaşımla tartışılmaktadır.

1.BÖLÜM EŞDİZİMLİLİK

Dil, zihinsel sözlükteki sözcük birimlerin dizimsel ve dizisel seçme ekseninde dil bilgisi kuralları ve anlamsal sınırlılıklar çerçevesinde bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Birey bir ifadeyi üretmek ve çözümlemek için sözcük birimleri dil bilgisi kurallarına ve anlam bilimsel seçme sınırlılıklarına göre her defasında tekrar tekrar seçmek zorunda kalmaz. Zihinsel sözlükte sözcük birimler birbirinden ayrıştırılmış biçimde değil, kullanıma hazır önceden üretilmiş biçimde muhafaza edilir. Bir bütün olarak belleğe kodlanmış olan sözcük birleşmeleri eşdizimleri ve kalıplaşmış dil birimlerini içine alacak şekilde geniş bir anlamda kullanılır. Eşdizimler, deyimler, birleşik sözcükler, ikilemeler, metaforlar, sözlüksel öbekler, tekerlemeler, söz kalıpları, dua sözleri, iktibas (quotation), beddualar, sloganlar, vecizeler, sosyal rutinler ya da klişeler vs. sözcük birleşmeleri içinde değerlendirilir (Wood'dan aktaran Doğan, 2016:9-10).

Eşdizimlilik, tanımlanması ve açıklanması zor bir kavramdır. Diğer kalıplaşmış dilsel yapılarla birçok özelliği bakımından benzerlik gösterir. Ana dili konuşurlarının sıklıkla kullandıkları, kullanıma hazır, sözcükten daha büyük dilsel yapılardır. Eşdizimler deyimler gibi katı bir kalıplaşma göstermeyen, kalıplaşma derecesi gevşek olan; serbest birleşmelere göre ise kullanımının sık olduğu ve başka sözcüklerle değiştiriminin kısıtlı olduğu sözcük birleşmeleridir. Değişim kısıtlılığı sözlüksel unsurların anlamsal özelliğinden kaynaklanmaz. Bu kısıtlılık tamamen nedensiz ve uzlaşmaya dayalıdır. Eşdizimleri diğer sözcük birleşmelerinden ayıran en belirleyici özelliği sözlüksel unsurların sıklıkla ve keyfi olarak bir arada kullanılmalarıdır. Eşdizimler önceden üretilmiş, kullanıma hazır ve gelenekselleşmiş, keyfi kullanımı olan, nedensiz, uzlaşımsal, psikolojik olarak da dikkat çekici, önemli dil birimleridir (Doğan, 2016:18).

Bir sözcük birimin eşdizimlerinin belirlenmesinde iki görüş hakimdir: Sıklık temelli yaklaşım ve anlam temelli yaklaşım. Her iki görüşün odak noktasında belirli bir sözcüğün eşdizimlilerinin tespitinde kullanım sıklığı mı yoksa anlamsal ilişkilerin mi önemli olduğu hususu bulunmaktadır. Sıklık temelli yaklaşım İngiliz dil bilimci Firth ve takipçileri tarafından savunulur. Bu yaklaşım eşdizimi sözlüksel unsurların belirli bir mesafede beraber kullanımı olarak tanımlar. Eşdizimlilik için sözcüklerin ardışık ya da aynı dizimde yer alması zorunlu değildir, eşdizimlilik karşılıklı birbirini gerektirme ilişkisidir. Eşdizim metnin sınırları içinde farklı cümle ya da

paragraflarda bulunabilir. İki ya da daha fazla sözcüğün derleminden elde edilen sıklık verilerine göre birlikte kullanımlarının istatistiksel olarak belirlenmesi yoluyla tespit edilir. Anlam temelli yaklaşımda eşdizimler birtakım anlamsal ölçütlere göre belirlenir. Keyfi kullanım, kısıtlı değiştirim, deyimleşme ve sözlükselleşme eşdizimleri diğer sözcük birleşmelerinden ayırmaya yarayan değerlendirme ölçütleridir. Bu ölçütler sadece sözcükler arasında gerçekleşmez, aynı zamanda sözlüksel unsurlarla dil bilgisel unsurlar arasında gerçekleşen eşdizimlilerin tespitinde de kullanılır. Bundan dolayı sözlüksel ve dil bilgisel eşdizimler olarak iki şekilde incelenir. Sözcük birleşmelerinin tümü deyimleşme sürecinde yer alan yapılardır. Dolayısıyla eşdizimler diğer sözcük birleşmeleriyle iç içe girmiş şekilde bulunur. Anlam temelli yaklaşım sözcük birleşmelerinin içinde yer alan eşdizimleri sözünü ettiğimiz ölçütleri kullanarak diğerlerinden ayırmaya çalışır. Bu çalışmada eşdizimleri anlam temelli yaklaşıma göre belirlemeye çalıştık.

Eşdizimlilik dil öğretiminde de önemli bir kavramdır. Bu süreçte dil bilgisi ve sözcük öğrenimi kadar eşdizimli yapıların öğrenimi de dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanımında önemlidir. Bir dilde tek sözcüklü birimler kadar çok sözcüklü yapılar da bulunmaktadır. Bu yapılar arasında eşdizimler de yer almaktadır. Eşdizimler bir dilin söz varlığının önemli bir kısmını kapsamaktadır. Howarth, 240.000 sözcüklük yazılı bir derlemdeki 5.000'den fazla eylem-ad birleşimi üzerine yaptığı çözümlemesinde, birleşimlerin üçte birinden fazlasının eşdizimler olduğunu saptamıştır (Howarth 1996'dan aktaran Kurtoğlu, 2015:145). Bu nedenle bir dili akıcı ve etkili kullanabilmek için o dilin söz varlığının özellikle eşdizimlerin iyi kavranması gerekmektedir.

Yabancı dil öğretiminde sözcük öğretiminin önemli bir bölümünü eşdizimli sözcüklerin öğretimi oluşturur. Yabancı dili akıcı bir şekilde kullanabilmek için eşdizimli yapıların iyi öğrenilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda, dil öğreniminde en çok hata eşdizimli sözcüklerde yapılmaktadır (Dudley-Evans'tan aktaran Ayabakan, 2015:7). Öğrencinin eşdizimlerin kullanımındaki hataları en aza indirebilmek için eşdizimlerin iyi betimlendiği sözlüklere ihtiyaç vardır. Derlem tabanlı bir çalışma ile hazırlanmış sözlüklerde sözcüğün nasıl bir bağlamda kullanıldığı da verileceğinden öğrenici bu bilgiye ulaşabilme ve dili daha etkili bir şekilde kullanabilme imkanı bulacaktır. Öğrenici bu sözlükler sayesinde eşdizimli sözcüklerin anlamını bilerek kullanacak ve konuşmasını daha etkili bir biçimde

yapabilecektir. Sözcükleri eşdizimsel olarak kullanma konusunda yetkin olan biri iletişimde de oldukça yetkin olacaktır (Hill'den aktaran Kurtoğlu, 2015:100). Eşdizimlerin dil öğretimindeki rolü eşdizimli sözcüklerin sözlüklerde yer almasını zorunlu bir hale getirmektedir. Söz varlığının büyük bir bölümünü kapsayan eşdizimlerin sözlüklerde nasıl ve ne kadarının yer alacağı sözlükçülük alanında çalışan bir kişi için önemli bir araştırma konusudur.

1.1. Sözlüksel ve Dil Bilgisel Eşdizimlilik

Bir dildeki sözcükler seçme ve birleştirme ilkelerine bağlı olarak dil bilgisi kuralları ve anlamsal sınırlılıklar izin verdiği sürece bir araya gelip söz öbeği oluşturabilirler. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Dil bilgisi kuralları ve anlam bilimsel sınırlılıklar izin verse de bütün sözlüksel unsurlar bir arada kullanılamaz. Benson (1986), Firt (1957) ve Halliday (1966) sözcükler arasında sözlüksel bir ilişki olduğunu, sözcükler arasındaki bu ilişkinin belirli kurallara dayanmadığını ve nedensiz olduğunu iddia etmiştir (Ayabakan,2014:4). Ayabakan (2014), Benson'un eşdizimleri *sözlüksel eşdizimliler* ve *dil bilgisel eşdizimliler* olarak ikiye ayırdığından da söz eder. Sözlüksel eşdizimler isim, sıfat, fiil ve zarf sözcük türlerinden oluşur ve belirli kalıplarla gerçekleşir (Doğan, 2016:29). Sözlüksel eşdizimlilik iki sözcük arasında kısıtlı değiştirim ve karşılıklı gerektirim ilişkileri olan bir sözcük birleşmesi türü olarak kabul edilir (Doğan, 2018:3). Eşdizimlerin sıklıkla karıştırıldığı serbest sözcük birleşmelerini oluşturan sözcükler eş ya da yakın anlamlı sözcüklerle anlam bilimsel sınırlılıklar izin verdiği müddetçe değiştirilebilirken sınırlı eşdizimlerin dil bilgisi ve anlam bilimsel sınırlılıklar müsaade etse bile başka bir sözlüksel unsurla değiştirimi kısıtlanır. Doğan (2015), bu kısıtlamanın anlam bilimsel kısıtlılıktan kaynaklanmadığını, keyfi gerçekleştiğini, sözcüklerin birlikte kullanım sıklığından ileri gelen bir sınırlılık olduğunu ifade eder. Açık eşdizimler olarak da isimlendirilen serbest sözcük birleşmeleri unsurlarını çoğunlukla özgürce değiştirebilir: *kütüphaneye gelmek/varmak/gitmek/ulaşmak* vs. Aynı zamanda isim unsuru da değiştirime açıktır: *markete/çarşıya/fırına gitmek* vs. Buna karşılık sınırlı eşdizimlerin sıklık kullanımına bağlı olarak nedensiz biçimde değiştirimi kısıtlanır. *Zaman geçirmek* sınırlı eşdiziminde isim unsuru *zaman* sözcüğü *vakit* sözcüğüyle değiştirimi mümkünken yakın anlamlısı olan *süre* sözcüğüyle değiştirimi nedensiz olarak kısıtlanır.

Eşdizimlilik sadece sözcükler arasındaki yapısal ve anlamsal ilişki değildir. Doğan (2018), keyfi kullanım, kısıtlı değiştirim ve karşılıklı gerektirimin sadece sözlük unsurları arasında gerçekleşmeyeceğini, sıklık kullanımının sözlüksel unsurlarla dil bilgisel unsurlar arasında da birbirini gerektiren keyfi kullanım ve kısıtlı biçimlerini ortaya çıkarabildiğini ifade eder. *Sineye çekmek* eşdiziminde *sine* isim unsuru ile *çekmek* fiil unsurunun dizimde birbiriyle çok sık kullanılması birbirini karşılıklı gerektirme ve kısıtlama ilişkisinin oluşmasına yol açar. *Sine* ismi *çekmek* fiiline yönelme hal ekiyle bağlanmıştır. Yönelme hal eki olmadan iki unsurun birbirine bağlanması durumunda dil bilgisel eşdizimlilikten söz etmek mümkün değildir. Bu durumda sözlüksel eşdizimlilik gerçekleşmekle beraber dil bilgisel eşdizimlilikten söz edilemez. Bu nedenle sözlüksel eşdizim ile dil bilgisel eşdizim arasında ayırım yapmak imkansızdır.

Dil bilgisel eşdizimlilik isimlerin isimlere, isimlerin fiillere, sıfatların sıfatlara bazı edatlar ve durum ekleriyle bağlanmasıyla ortaya çıkar. Örneğin *mevkiye gelmek* eşdiziminde *mevki* ismi *gelmek* fiiline yönelme hal ekiyle, *ruhu daralmak* yapısında isim ve fiil birbirine iyelik ekiyle bağlanmıştır. İsim unsurunun bu iyelik ekiyle çekimlenmemesi durumunda **ruh daralmak* yapısı dil bilgisel bir kullanım olmayacaktır. Bu isim+fiil yapısında sözlüksel eşdizim olmasına rağmen dil bilgisel eşdizimlilik bulunmamaktadır. Doğan (2018), Türkçede isimler fiillere durum eki almadan bağlanamayacağı için dil bilgisel eşdizimler ile sözlüksel eşdizimler arasında net bir ayırım yapılamayacağını belirtmektedir. Bundan dolayı bir ismin sözlüksel eşdizimleri belirlenirken diğer taraftan dil bilgisel eşdizimleri de belirlenmiş olur.

Bir sözcük birim başka bir sözcük birimle bir araya geleceği zaman farklı dil bilgisi kurallarıyla bunu gerçekleştirir. *Serzenişte bulunmak* sözcük birleşmesinde isim unsuru olan *serzeniş* sözcüğü *bulunmak* fiiline bulunma hal eki ile bağlanır. Sözcük birleşmesi diğer hal eklerinden biriyle biçimlenmekten kaçınır(**serzeniştin bulunmak*).

Doğan (2018), isimlerin fiillerle eşdizimlenmesi sırasında 1. aşama dil bilgisel eşdizimliliğin haricinde sözlüksel eşdizimliliğin etkisiyle 2. aşama dil bilgisel eşdizimliliğin gerçekleştiğini ifade eder. *Marifetini sergilemek* yapısında isim unsuru fiile 1.aşama dil bilgisel eşdizimliliğin etkisiyle belirtme hal ekiyle bağlanır. Fakat bu eşdizimsel kullanım sadece ismin aldığı belirtme hal ekiyle gerçekleşmez. İsim aynı

zamanda belirtme hal ekinden önce 2. aşama dil bilgisel eşdizimliliğin etkisiyle iyelik eki almıştır. İyelik eki almadığı takdirde **marifeti sergilemek* şeklinde bir yapı olacak bu da dil bilgisel bir kullanım olmayacaktır. Bu durum 2 aşamalı dil bilgisel eşdizimliliğin gereğidir. *Semeresini vermek* sözcük birleşmesinde isim ile fiil unsurları birbirine bir iyelik bir de belirtme hal ekiyle bağlanır: isim+İYELİK+BELİRTME EKİ+fiil. Bu, sözcük birleşmesinin iki aşamalı dil bilgisel eşdizimli olmasından kaynaklanır. Aksi olursa bu eşdizimin dil bilgisel olmadığı açıktır. Bununla birlikte *semeresini vermek* eşdizimi 3. tekil kişi iyelik ekiyle çekimlenmiştir. Diğer iyelik şekilleriyle çekimlenmesi de sıklık kullanımına bağlı olarak kısıtlanmıştır.

“Vicdanınızı rahatlatan bir ilaç yok.” cümlesinde kullanılan *vicdanınızı rahatlatmak* eşdiziminin isim unsuru diğer iyelik ekleriyle kullanılabilir. Konunun tam olarak anlaşılması için bu farklı kullanımları birtakım işaretlerle göstermenin faydalı olacağını düşünüyoruz. Çalışmamızda tüm iyelik ekleriyle kullanımı mümkün olan eşdizimlerdeki iyelik eklerini süslü parantez ({ }) içinde ve büyük harfle gösterdik:

- vicdan-{IM}-ı rahatlatmak / vicdan-{IMIZ}-ı rahatlatmak
- vicdan-{IN}-ı rahatlatmak / vicdan-{INIZ}-ı rahatlatmak
- vicdan-{I}-nı rahatlatmak / vicdan-{LARI}-nı rahatlatmak

Yukarıda da belirttiğimiz gibi diğer iyelik ekleriyle kullanımı kısıtlı olan *semeresini vermek*, *sırası gelmek* vb. eşdizimlerdeki iyelik eklerini köşeli parantez ([]) içinde ve küçük harfle gösterdik:

- semere-[si]-ni vermek
- sıra-[sı] gelmek

Çökmek ve *zorlamak* fiilleri 1. aşama dil bilgisel eşdizimlilik bakımından iyelik ekleriyle ya da durum ekleriyle sıklıkla kullanılır. Ancak *yanakları çökmek* ve *sınırları zorlamak* eşdizimlerinin dil bilgisel olabilmesi yalnızca 1. aşama eşdizimliliğin gerçekleşmesine bağlı değildir. *Yanakları çökmek* eşdiziminde iyelik ekinden önce çokluk ekinin kullanılması 2. aşama dil bilgisel eşdizimliliğin gereğidir. Yine *sınırları zorlamak* eşdiziminde 1. aşama dil bilgisel eşdizimlilik durum ekiyle sağlanırken 2. aşama dil bilgisel eşdizimlilik çokluk ekiyle gerçekleşmektedir.

Çokluk ekinin dil bilgisel eşdizimlilikteki yerini belirginleştirmek için onu da süslü parantez ({ }) içinde ve küçük harfle gösterdik:

- yanak-{lar}-{I} çökmek (isim+çokluk eki+İYELİK EKİ+fiil)
- sınır-{lar}-ı zorlamak (isim+çokluk eki+belirtme hal eki+fiil)

1.2. Üçlü Eşdizimler ve Karışık Eşdizimler

Eşdizimli sözcükler genellikle iki sözlüksel unsurdan oluşmakla birlikte ikiden fazla sözlüksel unsurdan da oluşabilmektedir. Tutin (2009), Firth (1957), Halliday (1978), Sinclair (1991) ve Williams'te (2003) yapılan eşdizimlilik tanımlarına eleştirel bir biçimde yaklaşarak eşdizimliliğin iki sözcük arasındaki anlamsal ve sözdizimsel ilişki olarak ele alınmasının eksik bir tanımlama olduğunu ileri sürmektedir (Ayabakan, 2014:7). Üçlü eşdizim olarak adlandırılan yapılar ya fiil unsuru ya isim unsuru ya da her ikisinin kendi içinde eşdizim olup iki eşdizimin tekrar birleşmesinden oluşan eşdizim türüdür. Doğal olarak üçlü eşdizimler iki sözlüksel eşdizimliliğin birleşmesinden oluşur. Örneğin *iç savaşa sürüklenmek*, *doğum sancısı tutmak*, *Türk ruhunu yansıtmak* gibi yapılar üçlü eşdizim olarak değerlendirilir. *İç savaş* ve *savaşa sürüklenmek* eşdizim yapıları birleşerek *iç savaşa sürüklenmek* biçiminde üçlü eşdizimi oluşturmuştur. Çalışmada bu tür üçlü eşdizimler ayrı bir bölüm başlığı altında sunuldu (bkz. Bölüm 4). Bu eşdizimler birbirinden bağımsız olarak bir araya gelen iki eşdizimsel yapıdan oluşmaktadır. Bunların dışında iki ayrı eşdizimin bir araya gelmesiyle oluşmayan ikiden çok sözlüksel unsurdan meydana gelen eşdizimsel yapılar da bulunmaktadır: *İnsanların şevki kırılmak*, *depresyonun şiddeti artmak* vb. Karışık eşdizimler olarak adlandırılan bu yapılar ile üçlü eşdizimler arasında sözcüklerin birleşim özelliği açısından fark vardır. Üçlü eşdizimlerde birleşimi oluşturan sözcükler birbirinden bağımsız olarak birleşebilirken karışık eşdizimleri oluşturan sözcükler birbirinden bağımsız olarak birleşmemektedir. Bir sözlüksel eşdizim bir de gramatikal eşdizimin birleşmesinden oluşmaktadır. Gramatikal eşdizimlilik kendi içerisinde bir gramatikal unsurla bir sözlüksel unsur arasında gerçekleştiğinden kendi içerisinde sözlüksel eşdizimlilik bulunmamaktadır. *insanların şevki kırılmak* örneğinde *şevki kırılmak* yapısında isim unsurunun aldığı iyelik biçimiyle *kırılmak* fiilinin oluşturduğu bir eşdizimlilik bulunmaktadır. Ancak buradaki eşdizimliliğin etkisiyle isim unsuru *insanların şevki* gibi bir öbek oluşturmaktadır. *İnsanların* isim unsurunun yerine *çocukların*, *öğrencilerin*, *senin* vb. isim unsurları gelebilir, bu durumda isim unsurunun devamlı

değişmesi doğaldır. Bundan dolayı karışık eşdizimlilikte gramatikal eşdizimin bir öbek olduğunu, sözlüksel bir eşdizimlilik oluşturmadığını ama fiil unsurunun bir eşdizimlilik ilişkisiyle bağlı olduğu söylenebilir. Bu anlamda karışık eşdizimler ile üçlü eşdizimleri ayırmak yerinde olacaktır. Çalışmada “karışık eşdizimler” başlığı altında verilen gramatikal eşdizimlerde değişen unsuru göstermek için parantez işaretinde yararlanılmıştır (bkn. Bölüm 5).

1.3. Eşdizim Türleri

Eşdizimler ve diğer birleşik unsurlar dil bilgisel biçimlenmişlik, genelleşme, anlamsal açıklık, değiştirim sınırlılığı, anlamsal birlik ve güdüleme açısından farklı nitelikler gösterir (Doğan,2016:135). Eşdizimlerin deyimleşme ölçeğindeki yerinin belirlenmesi için deyimleşmenin ilk aşaması olan serbest birleşmeler ile kalıplaşmanın katı olduğu deyimlerden farklılaştığı yönlerinin ayrılması gerekir. Serbest birleşmeler, bağlamsal eşdizimler, sınırlı eşdizimler, değişmeceli deyimler ve yalın deyimler deyimleşme ölçeğinin aşamalarıdır.

Serbest Birleşmeler

Serbest birleşmeler; dil bilgisel bakımdan iyi biçimlenmiş, sözlüksel unsurlarının başka unsurlarla değiştiriminin geniş olduğu, bileşenlerinin ikisi de gerçek anlamda kullanılan sözcük birleşmeleridir. Anlamsal olarak açık olan bu sözcük birleşmeleri genelleşmiş yapılardır. Serbest birleşmelerin derlemde kullanım sıklığı yüksektir. Fakat kullanım sıklığının yüksek çıkması genelleşmiş sözcük birleşmesi olmalarından değil, ifade ettikleri durumların hayatımızda çok sık yaşanmasından kaynaklanır. *Gömleğini yıkamak, salata yemek, odaya gitmek* vb. Bu sözcük birleşmelerinin derlemde kullanım sıklıklarının yüksek olması onları genelleşmiş yapmaz ama ilerleyen süreçte eşdizim için kuvvetli adaylar yapar.

Bağlamsal Eşdizimler

Bağlamsal eşdizimler; genelleşmiş, zihinsel sözlükte bir bütün olarak yer alan, ön üretimli sözcük birleşmeleridir. Dil bilgisel bakımdan iyi biçimlenmiş bağlamsal eşdizimler genelleşmiş olmasından kaynaklı kullanım sıklığı yüksek yapılardır. Bu eşdizimler bağlama duyarlı olmalarıyla birlikte bağlamdan bağımsız olarak da kullanmak mümkündür. Bileşenlerinin gerçek anlamını koruması onları açık birleşme olarak da kabul etmemize sebep olur. *Kopya çekmek, çocuk bakmak* vs.

örnekleri durum bağlamına göre okumak mümkün olmasına karşın bağlamdan bağımsız okumak da mümkündür.

Sınırlı Eşdizimler

Sınırlı eşdizimleri oluşturan sözcüklerden biri gerçek anlamda diğeri özelleşmiş anlamda kullanılır. Bileşenlerinin eş ya da yakın anlamlı başka bir sözcükle değiştirimi keyfi olarak sınırlandırılmıştır. Genelleşmiş bu sözcük birleşmeleri biri gerçek anlamda diğeri ise özelleşmiş anlamda kullanılan sözcüklerden oluşur. *Zaman+ayırmak/almak/kazanmak* vs. Sınırlı eşdizimlerin en önemli özellikleri; bileşenlerinden biri özelleşmiş diğeri gerçek anlamda kullanılmış olması ve bileşenlerinin başka sözcüklerle değiştiriminin kısıtlanmış olmasıdır. Bu kısıtlama anlamsal özelliklerinden değil keyfi ve uzlaşımaldır. Sınırlı eşdizimler, ön üretimli ve kullanıma hazır sözcük birleşmeleridir ancak deyimler kadar anlamsal birlik oluşturmazlar. Yani sınırlı eşdizimleri oluşturan bileşenlerinin ayrı ayrı anlamından bütünün anlamı analiz edilebilir. Bileşenlerinden birinin özelleşmiş anlamda kullanılıyor olması onları yarı açık birleşme olmasına sebep olur.

Değişmeceli Deyimler

Değişmeceli deyimler sınırlı eşdizimler ile büyük ölçüde benzerlik göstermesine rağmen bazı özellikleriyle onlardan ayrılır. Sınırlı eşdizimlerin anlamı bileşenlerinin anlamından çıkarılırken değişmeceli deyimler için aynı şey geçerli değildir. Değişmeceli deyimler gerçek anlamını muhafaza etmelerinin dışında apayrı anlamlar taşımaları özelliğiyle eşdizimlerden ayrılır. Bu yönüyle değişmeceli deyimler anlamsal olarak kapalı birleşmelerdir. Örneğin *hapı yutmak* sözcük birleşmesi “çok kötü bir duruma düşmek, zarara ziyana uğramak” anlamını ifade etmekle birlikte birleşmenin unsurlarının anlamından “hastalık halinde ilaç içmek” gerçek anlamına da ulaşılabilir. Değişmeceli deyimlerin her iki unsuru da özelleşmiş anlamda kullanılır ve değiştirim sınırlılığı sınırlı eşdizimlere göre daha katıdır. *Hapı yutmak* değişmeceli deyiminin isim unsurunun aynı anlamda kullanılan *ilaç* sözcüğüyle değiştirimi mümkün değildir. *Yol+vermek/almak/kesmek* vb. sınırlı eşdizimlerin değiştirimi mümkündür. Sınırlı eşdizimlerin sadece bir unsuru özelleşmiş anlamda kullanılır ve unsurlarının başka sözlüksel unsurlarla değiştirimi daha geniştir.

Yalın Deyimler

Yalın deyimler sözlüksel unsurlarının değiştiriminin en katı olduğu, anlamsal olarak en kapalı, analiz edilmesi en zor olan birleşmelerdir. Bütün bu özellikleriyle deyimleşme ölçeğinin en sonunda yer alır. Değişmeceli deyimler mecaz anlamlarının yanı sıra gerçek anlamlarıyla kullanımlarından dolayı yalın deyimlere göre daha anlaşılır sözcük birleşmeleridir. Örneğin *vites büyütmek* hem “araç kullanırken hızını artırmak” anlamında kullanılırken hem de “herhangi bir eyleminizi hızlandırmak” mecaz anlamıyla kullanılabilir. Bu mecaz anlamın gerçek anlamından hareketle (metaforik) elde edildiği anlaşılır. Fakat *zıvanadan çıkmak* deyiminin anlamına sözcüklerin anlamından ulaşılamaz. Deyimin kaynağını anlamak çok zordur.

1.4. Eşdizim Kalıpları

Eşdizimler sözlüksel unsurların dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş şekilleridir. Eşdizim belirli dil bilgisel yapılarda gerçekleşir. Bir sözlüksel unsur ile belirli dil bilgisel yapılar karşılıklı birbirini gerektirme ilişkisiyle bir araya gelir. Dil bilgisel eşdizimlilik ile sözlüksel eşdizimlilik birbirinden ayrı düşünülemez. Dil bilgisel eşdizimlilik sözlüksel eşdizimliliğin bir parçasıdır. Dolayısıyla dil bilgisel eşdizimlilik sözlüksel eşdizimlilik kalıplarıyla ortaya çıkar. Bu durum farklı söz dizimsel görünümeler ortaya koyar. Doğan (2016), eşdizimleri genel olarak şu 5 (beş) sözlüksel eşdizim kalıbıyla verir:

- a) isim+isim: *köy kahvaltısı, ekmek bıçağı*
- b) isim+fiil: *karar vermek, akıl karışmak*
- c) sıfat+isim: *keskin bakış, soğuk tavır*
- d) zarf+fiil: *sıcak davranmak, sert konuşmak*
- e) zarf+sıfat: *çok şiddetli, hayli yoğun*

Doğan (2018), bu kalıpların sözcüğün dil bilgisi kategorileri arasındaki ilişkileri ifade ettiğini dil bilgisel eşdizimliliğin sözcük ile dil bilgisel kategorilerden başka dil bilgisel yapı ve biçimler arasındaki ilişkileri de içerdiğinden sözcük ve dil bilgisi ilişkisi bağlamında çeşitli dil bilgisel eşdizim biçimlerini ortaya çıkardığını belirtir. Türkçede dil bilgisel eşdizimliliğin genellikle aşağıdaki sözcük birleşmeleri ve ilişkilerinde ortaya çıktığı söylenebilir:

DE1) isim+fiil

a) isim+durum eki+fiil

b) yan cümle+fiil

DE2) edat+fiil

DE3) isim+isim

DE4) isim+sıfat

DE5) edat+sıfat

DE6) isim+edat

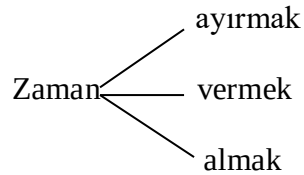
DE7) yan cümle+isim

DE8) isim+zarf (Doğan,2018:4-5)

Biz çalışmamızda isim+fiil birleşmelerinin isim+durum eki+fiil dil bilgisel eşdizim biçimlerini inceledik:

- *Mahkemeye gitmek (isim+yönelme+fiil)*
- *Şartları taşımak (isim+çokluk+belirtme+fiil)*
- *Semeresini vermek (isim+iyelik+belirtme+fiil) vb.*

Yaptığımız bu çalışmada tezimizin konusunu oluşturması bakımından yukarıda verdiğimiz sözlüksel eşdizim kalıplarından isim+fiil birleşmelerini inceledik. Bu eşdizimlerin isim→fiil ilişkiselliğinde ortaya çıkan biçimlerini belirledik:

2. BÖLÜM TÜRKÇEDE SÖZCÜK BİRLEŞMELERİ İLE EŞDİZİM İLİŞKİSİ

Bir dilin sözcük varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz (Aksan, 2015:15). Türkçede bu sözcük birleşmeleri üzerine çeşitli makale ve tez çalışmaları yapılmıştır. Bir sözcük birleşmesi deyim mi, atasözü mü, birleşik sözcük mü olduğu yönünde tereddütler yaşanmaktadır. Türkçe kaynaklarda bu sözcük birleşmelerinin ayırt edici özellikleri belirlenemediği için tanımlamalarda tam bir karmaşa yaşanmaktadır. Bunun en önemli nedeni söz konusu birleşmelerin yapısal olarak, söz dizimsel ve şekil bilgisel açıdan ele alınmasıdır.

Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü teşkil eden eşdizimler hep göz ardı edilmiş ya deyimler içinde ya da birleşik sözcükler içinde değerlendirilmiştir. Eşdizimler ile diğer sözcük birleşmelerinin ayırt edilebilmesi için her birinin iyi tanımlanması gerekir.

2.1. Deyim-Eşdizim

TDK Güncel Türkçe Sözlük'te deyim “*genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir*” şeklinde tanımlanır. Bu tanım deyimleri diğer sözcük birleşmelerinden ayırt etmek için yeterli değildir. Zira Türkçede bu özellikler atasözü, birleşik sözcük, ikileme, kalıp söz, eşdizim gibi sözcük birleşmeleri için de geçerlidir.

Deyimler ile ilgili birçok tanımlama vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici birtakım özelliğe sahip olan kelime veya kelime grubu: dalga geçmek, el ele vermek, abayı yakmak (Korkmaz, 2003:66). Anlatım gücünü arttırmak için, az çok mantık dışına kayan kimi sözcüklerdir (Bozkurt, 1995:170). Asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir (Elçin, 1981:642).

Tanımlara bakıldığında deyimlerin gerçek anlamlarını kaybetmiş sözcük birleşmeleri oldukları görülmektedir. Deyimleri oluşturan sözcüklerin ayrı ayrı anlamlarından deyim bütününe anlamına ulaşamaz. Bu anlamda kalıplaşma derecesi yüksek olan birleşmelerdir: *borusu ötmek, yılan hikayesine dönmek, göze*

girmek gibi. Eşdizimler kalıplaşmış birleşmeler olmalarına rağmen deyimlere göre kalıplaşma dereceleri gevşektir. Deyimleri oluşturan sözcükler gerçek anlamlarını koruyamadıkları için anlamsal olarak kapalı birleşmelerken eşdizimler biri gerçek anlamda biri mecaz anlamda kullanılan sözcüklerden oluştuğu için anlamsal olarak açıktır: *selam vermek, şut atmak, titreme gelmek* gibi. Deyimler ve eşdizimler deyimleşme sürecinin farklı aşamalarıdır. Serbest sözcük birleşmeleri ile deyimler arasında puslu bir yerde bulunan eşdizimler deyim olmaya aday yapılardır. Deyimler deyimleşme sürecinin en sonunda kalıplaşma dereceleri en katı sözcük birleşmeleridir.

2.2. Atasözü-Eşdizim

Atasözü, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te “*uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel*” şeklinde tanımlanır. Atasözleri için yapılan tanımlarda hemen hemen aynı özellikler söylenmektedir: Kalıplaşmış olmaları, uzun tecrübelere dayanması, toplum tarafından kabul edilmiş olmak, öğüt verici olmaları, anonim olmaları, kısa ve özlü olmaları, cümle biçiminde kesin yargı içermesi gibi.

Atasözleri için geçerli olan bu özelliklerin bazıları eşdizimler için de geçerlidir. Kalıplaşmış yapılar olmakla birlikte eşdizimler atasözleri kadar katı bir kalıplaşma göstermez. Atasözleri çoğunlukla mecazlı sözlerdir (*Mum dibine ışık vermez, Güneş balçıkla sıvanmaz*), ancak eşdizimler bileşenlerinden en az birinin gerçek anlamını korumaları bakımından atasözlerinden farklılaşırlar (*Tetikte durmak, üzüntüye kapılmak*). Atasözleri ile eşdizimler arasındaki en belirleyici ayrım şüphesiz atasözlerinin “cümle biçiminde kesin yargı içermesi” özelliğidir. Atasözleri bir cümlenin tamamını oluştururken eşdizimler cümlenin bir parçasıdır.

2.3. Birleşik Sözcük-Eşdizim

Birleşik sözcükler bir dilin söz varlığının büyük bölümünü oluşturur. Türkçede sözcük birleşmelerinin önemli bir kısmını oluşturan birleşik sözcükler için hemen hemen aynı tanımlar yapılır. Yeni bir kavram ya da yeni bir nesneyi karşılamak üzere iki ya da daha çok kelimenin belirli şekil bilgisi kurallarına uyarak yeni bir anlam birliği oluşturacak biçimde bir araya getirilmesidir (Korkmaz, 2013:190). Türkçede birleşik sözcükler için yapılan tanımlardan yola çıkarak şu ortak noktalara varılır: En az iki sözcüğün birleşmesiyle oluşmaları, kalıplaşmış olmaları, tek bir kavramı

karşılamaları, tek bir sözcük gibi işlev görmeleri, belirli söz öbeklerinin yapı kuruluşlarına sahip olmaları gibi özelliklere sahiptirler. Birleşik sözcüklerin “tek bir sözcük gibi işlev görmeleri ve tek bir kavramı karşılamaları” gibi özellikleri bakımından eşdizimlerden ayrılır.

Birleşik sözcüklerin “tek bir sözcük gibi işlev görmeleri ve tek bir kavramı karşılamaları” anlamsal bakımdan bütünlük gösteren yapılar olduğunu gösterir. Bu, sözcük birleşmesini oluşturan sözcüklerin ayrı ayrı anlamından bütünün anlamına ulaşamayacağı anlamına gelmektedir. Bu, sözlükselleşmenin belirleyici özelliklerinden anlamsal kapalılığı ifade eder. Bu noktada birleşik sözcük olarak kabul edilen anlamsal olarak açık olan sözcük birleşmelerinin birleşik sözcük olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda bir karmaşa oluşur. Eşdizimlerin anlamsal bakımdan açık birleşmeler olmaları birleşik sözcük kabul edilen bu anlamsal açıklığa sahip olan birleşmelerin aslında birer eşdizim olabileceği fikrini bize düşündürmektedir. *Gecekondu*, *balıksırtı* (saç örgüsü), *suçiçeği* (hastalık), *asker elbisesi*, *hafta sonu* vb. örnekler birleşik sözcük kabul edilir. *Asker elbisesi*, *hafta sonu* anlamsal açıdan açıktır. Ancak *gecekondu*, *balıksırtı*, *suçiçeği* örneklerinde parçaların anlamından bütünün anlamına ulaşamamakta dolayısıyla bu sözcükler anlamsal kapalılığı olan birleşmelerdir.

Sözlüksel bütünlük oluşturan sözcük ya da sözcük birleşmeleri söz dizimi kuralları gibi parametrelerle ayrıştırılamazlar, bir diğer deyişle sözlüksel unsurlar söz dizimsel açıdan bir bütündür ve daha fazla parçalamazlar (Spencer 2000; Di Sciullo ve Williams 1987’den aktaran Sarı, 2015: 29). Bundan dolayı *balıksırtı*, *gecekondu*, *suçiçeği* sözcükleri parçalandıklarında anlamsal ve söz dizimsel bütünlüklerini kaybeder ve gönderimde bulundukları kavramlar değişir: **balığ-ın sırtı*, **su-(y)un çiçeği* gibi. *Asker elbisesi*, *hafta sonu* gibi örnekler anlamsal olarak açık birleşmeler olmalarıyla birlikte parçalandıklarında gönderimde bulundukları kavramlar değişmez. *Asker-in elbisesi*, *hafta-nın sonu* biçiminde söz dizimsel dönüşümlere izin verir ve anlamından hiçbir şey kaybetmez. *Asker elbisesi*, *hafta sonu* gibi birleşmelerin birleşik sözcük olarak kabul edilebilmesi için sözlükselleşmenin özelliklerini göstermesi gerekir. Sözlükselleşme, iki ya da daha fazla unsurdan meydana gelen öbeklerin veya söz dizimsel yapıların artzamanlı gelişim çizgisinde bazen biçimsel, söz dizimsel ve anlamsal kaynaşıma da (fusion) uğrayarak yapı bakımından bütünleşmeleri, aynı zamanda anlam açısından da başkalaşmaları

biçiminde tanımlanır (Kastovsky 1982: Lipka 1992: Brinton ve Traugott 2005'ten aktaran Sarı, 2015:86). Tanımdan da anlaşılacağı üzere *asker elbisesi*, *hafta sonu* yapılarının sözlükselleşmenin özelliklerini yansıtmadığı görülür. Sözlükselleşme ile birleşik sözcük arasında doğru orantı olduğunu düşündüğümüzde bu sözcükleri birleşik sözcük olarak kabul edemeyiz.

2.4. İkilemeler-Eşdizim

İkilemeler, Türkçede anlatımın gücünü arttıran, anlamı pekiştiren; aynı, yakın veya zıt anlamlı iki ya da daha fazla sözcüğün tek bir sözcük gibi anlam kazanmasıyla oluşmuş sözcük birleşmeleridir.

Birden fazla sözcükten oluşmaları bakımından eşdizimlerle benzerlik göstermeleri dışında pek ortak yönleri yoktur. Eşdizimler tam kalıplaşma göstermedikleri için tek bir sözcük gibi anlam kazanmazlar. Eşdizimlerin bileşenlerinden biri gerçek anlamını korur. İkilemelerin özelliklerinden biri olan bileşenlerinin biri anlamlı biri anlamsız olma (*eğri büğrü*, *tabak mabak*) veya her iki bileşeni de anlamsız olma (*ıvır zıvır*, *mırın kırın*) gibi özellikleri bakımından eşdizimlerden net biçimde ayrılır.

2.5. Kalıp Sözler-Eşdizim

Kalıp sözler söz varlığının ve sözcük birleşmelerinin önemli unsurlarından biridir. Aksan (2015) “Bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan birtakım sözlerdir.” şeklinde tanımlamıştır. Kalıp sözler, yargı bildiren, bir olay, bir durum karşısında ilk akla gelen ve “şaşkınlık, hayret, güvensizlik, umursamazlık, yanlılık, usulsüzlük, uyarma, dikkat çekme, karşılama, ağırlama, uğurlama, emin olma veya emin olmama, hatır sorma, kuşku, keyfilik, nefret, kin” gibi çeşitli duyguları, söze dönüştüren kısa anlatımlardır (Zülfikar, 2015:231). Yapısına göre kalıp sözler (*Allah'ın emri Peygamber'in kavli ile kızınızı oğlumıza istiyoruz* vb.), anlamlarına göre kalıp sözler (*görüştük üzere*, *Allah kerim* vb.), işlevine göre kalıp sözler (*Allah kavuştursun* vb.), bağlama göre kalıp sözler (*Allah muhtaç etmesin*, *Allah'tan umut kesilmez* vb.) gibi örnekler verebiliriz. Kalıp sözlerin yapısal, anlamsal, işlevsel ve bağlamsal ölçütleri diğer sözcük birleşmelerinin de nitelikleri arasında bulunmaktadır. Yarı kalıplaşma göstermeleri bakımından eşdizimlerle benzerlik gösterirler. Bazı kalıp sözlerin gerçek anlamda bazılarının ise mecazi anlamda kullanılmaları bileşenlerinden biri gerçek diğeri

mecaz anlam taşıyan eşdizimlerden onları ayırır. Bazı kalıp sözler cümle yapısında oluşur buna karşın eşdizimler bir cümlenin tamamını oluşturmazlar çoğunlukla o cümlenin bir parçasıdır.

2.6. Eşdizimlilik ve Sözlükselleşme

Sözlükselleşmenin ortak bir tanımı yoktur. Lipka, sözlükselleşmeyi karmaşık sözcüklerin anlaşılabilirlik ya da analiz edilebilirliğinin kaybolduğu, ses bilimsel ve anlam bilimsel değişmelerin meydana geldiği aşamalı tarihsel bir süreç olarak tanımlar (Lipka'dan aktaran Doğan, 2016:70-71). Sözlükselleşme karmaşık sözcüklerin tek bir unsur olma eğilimi gösterdiği bir süreçtir. Bu süreçte sözcük ses bilimsel ve anlamsal değişmelerin her ikisine de uğrayabilir. Bu değişmeler sözcüğün analiz edilebilirliğini ya da nedenliliğini düşürmektedir. Örneğin güllaç (< güllü aş), kaybolmak (< kayıp olmak) birleşiminde hem ses bilimsel hem de anlamsal değişme söz konusudur. Sözcük birleşmeleri bazen anlam kaybı bazen de anlam eklenmesi şeklinde anlam değişimine uğrayabilir. *Etekleri tutuşmak* birleşiminde ise sadece anlamsal değişme söz konusudur. *Etekleri tutuşmak* birleşimi ne *etek* sözcüğüyle ne de *tutuşmak* sözcüğüyle açıklanabilecek bir anlamda (bir durum karşısında heyecanlanmak) kullanılır; böyle olunca bir anlam kaybı söz konusudur. *Hapı yutmak* birleşiminde “hastalık durumunda ilaç içmek” anlamının yanı sıra yeni bir anlam eklenerek “kötü duruma düşmek” anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Sözlükselleşme aşamalı gerçekleşen bir süreçtir. Karmaşık sözcük (complex word) sözlükselleşmeden önce tarihinde *yeni oluşum* (nonce formation), *genelleşme* (institutionalization) ve *sözlükselleşme* (lexicalization) olmak üzere üç farklı aşamadan geçer (Bauer'den aktaran Doğan, 2016:73).

2.6.1. Yeni Oluşum

Bir dil konuşuru zihinsel sözlükteki dil bilimsel unsurları ve sözlüksel unsurları kullanarak cümleler, söz öbekleri ve sözcükler meydana getirir. Konuşur türemiş ve birleşik sözcük oluştururken dilin sözcük yapma kurallarını uygular. Bu yeni sözcük oluşumları sözcük yapma kurallarına uygun olduğu müddetçe toplum tarafından yadırganmaz. Konuşur bunu yaparken dilin konuşurları tarafından sıklıkla kullanılan yaygın sözcükleri kullanabileceği gibi o zamana kadar hiç kullanılmayan ama iletişim anında bir anda gereksinim duyulan bir varlığı ya da kavramı karşılamak için

dilin kurallarına uygun şekilde yeni sözcük oluşumları kullanabilir. Bu yeni sözcük oluşumları sözcüğün oluştuğu bağlamın dışında pek anlaşılabilir.

Yeni sözcük oluşumları toplum tarafından kabul edilebilir veya edilmeyebilir ya da kabul edilmenin eşiğinde kalabilir ve zamanla kaybolabilir. Örneğin son zamanlarda çok sık kullandığımız *serpme kahvaltı* söz birleşimi toplum tarafından kabul edilerek dilin diğer sözcükleriyle aynı biçimde kullanılmaya başlanmış, yeni oluşum özelliğini kaybetmiştir. Bu sözcük birleşmesi anlamsal olarak analiz edilebilirken tek bir biçimbirim gibi kullanılır. Sözcük birleşmesi ilk kullanılmaya başlandığında birden fazla anlamı karşılarken bu süreçten sonra potansiyel anlamlarından biriyle kullanılmaya başlar. Bir yeni oluşum potansiyel anlamlarından biriyle kısıtlandığında, bağlamdan bağımsız olduğunda, sözcük birleşmesine özgü özelleşmiş bir anlam kazandığında yeni oluşum ögesi olmaktan çıkar ve genelleşmeye başlar (Doğan, 2016:76). Yeni oluşum aşamasını geçmesine rağmen bu sözcük ya da sözcük birleşmelerinin sözlüğe girmeleri hemen mümkün değildir.

2.6.2. Genelleşme

Bir sözcük ya da sözcük birleşmesi yeni oluşum evresinden sonra ikinci aşama olarak genelleşir. Genelleşen sözcük ya da sözcük birleşmesi dilin konuşurları tarafından artık bildik yapılardır. Yeni oluşum evresindeki anlam belirsizliği yok olur ve muhtemel anlamlarından biriyle kullanılır. Sözcük birleşmesinin anlamı bağlama bağlı olmaktan çıkar ve bireyin zihinsel sözlüğüne anlamsal açıdan açık birimler olarak işlenir. Toplumun geneli tarafından benimsenen bu yeni oluşumlar kullanım sıklığına bağlı olarak dildeki sosyal ve geleneksel konumunu güçlendirir. Bu süreçte sözcük sabitleşmeye, özelleşmeye ve sınırlanmaya başlar. Genelleşen sözcük ya da sözcük birleşmesi anlamsal açıdan açık ve anlaşılır yapılardır. Örneğin *meyve tabağı* sözcük birleşmesi meyve koyulan tabak anlamından sıyrılıp “farklı meyvelerin karışımıyla elde edilen bir yiyecek” anlamını kazandığı aşamaya geldiğinde bu sözcük birleşmesi genelleşmiş olur.

2.6.3. Sözlükselleşme

Bir sözcüğün son evresi sözlükselleşme aşamasıdır. Bir sözcük ya da sözcük birleşmesi dilin sözcük türetme ve birleştirme kurallarıyla oluşturulsa bile o dilin sözlüğünün bir parçası olması mümkün değildir. Bir sözcüğün ait olduğu dilin sözlüksel bir unsuru olabilmesi için öncelikle yukarıda da bahsettiğimiz gibi dilin

konuşurları tarafından yaygın olarak kullanılması yani genelleşme evresini tamamlaması gerekir. Sözcük bu aşamadan sonra sözlüksel unsur olabilecek özellikleri kazanır. Sözcük birleşmesi potansiyel anlamlarından biriyle kullanılmaya başlandığı aşamada anlam belirsizliği azalır ve toplum tarafından kabullenilmiş anlamsal bir norm kazanır. Gelenekselleşmiş sözcük ya da sözcük birleşmesi orijinal biçim ve anlamından uzaklaşarak özelleşmiş bir anlam kazanır. Yeni öge muhtemel anlamlarından biriyle kısıtlanır ve sözlüğe bu anlamıyla dahil edilir.

2.7. Eşdizimliliğin Belirlenmesinde ve Betimlenmesinde Kullanılan Ölçütler

Sıklık temelli yaklaşım sözlüksel unsurların bir metin içinde kullanılma sıklıklarıyla ilgilenir ve eşdizimleri bu yolla belirlemeye çalışır. Anlam temelli yaklaşım ise eşdizim ile diğer sözcük birleşmeleri arasındaki ayırıcı ölçütleri ortaya koyup birbirleriyle olan ilişkisini belirlemeye çalışır. *Dil bilgisel biçimlenmişlik, genelleşme, anlamsal birlik ve güdülenme, anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirilebilirlik* gibi ölçütler eşdizimler ve diğer sözcük birleşmelerini birbirinden ayırt edici ölçütler olarak kullanılabilir.

2.7.1. Dil Bilgisel Biçimlenmişlik

Sıklık temelli yaklaşım eşdizimin sözcük birimler arasında kurulan bir sözlüksel kalıp olduğunu ve dil bilgisel kalıplardan ayrılması gerektiğini düşünürken anlam temelli yaklaşım eşdizimi dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş sözlüksel bir kalıp olarak ele alır (Doğan, 2016:97). Eşdizimi, dil bilgisel ve sözlüksel kalıplar dışında düşünmek doğru bir yaklaşım değildir. Ayrıca bir sözcüğün her anlamının onun farklı dil bilgisel kalıplarıyla ilgisi vardır; anlam ve biçim birbirinden ayrı düşünülemez.

Anlam temelli yaklaşımda dil bilgisel biçimlenmişlik önemli bir ölçüt olarak kabul edilmesine rağmen sözcük birleşmelerinin ve eşdizimlerin dil bilgisel olarak iyi biçimlenmiş yapılar olması dil bilgisel biçimlenmişlik ölçütünün bu yapıları birbirinden ayırmak için kullanılacak elverişli bir ölçüt olmadığını göstermektedir. Dil bilgisel bakımdan iyi biçimlenmişlik birleşik unsurları birbirinden ayırmak için kullanılacak bir ölçüt değil sadece bir ön koşuldur. Dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmişlik eşdizimsel yapılar ile eşdizimsel olmayan sadece bir metin içinde

birlikte kullanılan birleşmeleri birbirinden ayırabilir. Fakat eşdizimleri diğer birleşik unsurlardan ayıramaz.

2.7.2. Genelleşme

Genelleşme, eşdizimlerin dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş sıradan birleşmelerden ayrılmasında kullanılabilecek bir ölçüttür. İlk ya da yeni oluşum adı verilen bir sözcük ya da sözcük birleşmesinin dilin konuşurları tarafından bilinen, tanıdık bir sözlüksel unsur olarak kabul edilmeye başlandığı aşamayı ifade eder (Bauer'den aktaran Doğan, 2016:104). Genelleşme sürecini tamamlamış sözcük birleşmeleri genellikle dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş yapılardır fakat genelleşmemiş sözcük birleşmeleri de dil bilgisel olarak iyi biçimlenmiş olabilir. Genel olarak bir sözcük birleşmesinin kullanım sıklığı yüksek ise genelleşmiş olduğu kabul edilir. Dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş deyim, eşdizim, kalıp söz vb. gibi sözcük birleşmeleri aynı zamanda genelleşmiş yapılardır. Dil bilgisel olarak iyi biçimlenmiş tek seferlik sıradan birleşmeler ise genelleşmemiş yapılardır. Bundan dolayı genelleşme eşdizimleri bu sıradan birleşmelerden ayırırken deyim ve birleşik sözcüklerden ayıramaz. Örneğin *zihin açmak* ve *kapıyı açmak* sözcük birleşmeleri dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş yapılardır. *Zihin açmak* birleşmesi dil bilgisel olarak iyi biçimlenmiş bir yapı olan *kapıyı açmak* birleşmesine göre çok daha genelleşmiş sözcük birleşmesidir. Genelleşme eşdizimler ile sıradan birleşmeleri birbirinden ayırmak için kullanılan uygun bir ölçüttür ancak eşdizimler ile deyim, kalıp söz, birleşik sözcük gibi sözcük birleşmelerinden ayırıcı bir ölçüt olduğu tartışmalıdır.

2.7.3. Anlamsal Açıklık ve Kapalılık

Birleşik unsurlar arasında ayırım yapmak için kullanılan diğer bir ölçüt anlamsal açıklık ve kapalılıktır. Genelleşme ve dil bilgisel biçimlenmişlik eşdizimleri ile sıradan birleşmeler arasında kullanılacak ayırıcı bir ölçütken eşdizimler ile serbest birleşmeler arasında kullanılabilecek bir ölçüt değildir. Bu nedenle bu sözcük birleşmeleri arasında ayırım yapacak başka bir ölçüte ihtiyaç vardır.

Anlamsal açıklık/kapalılık sınırlı eşdizimler ile yalın deyim ya da değişmeceli deyim arasında ayırımı sağlayacak bir ölçüttür. Aynı zamanda serbest birleşme ve sınırlı eşdizim arasında da kullanılabilecek bir ölçüt olduğu söylenebilir.

Eşdizimleri genel olarak şu şekilde ikiye ayırabiliriz: Bileşenlerinden her ikisi de gerçek anlamıyla kullanılıyorsa açık yani serbest eşdizim; bileşenlerinden biri

mecaz anlamda kullanılıyorsa ve bütünün anlamı onu oluşturan parçaların toplamından elde edilemiyorsa sınırlı eşdizim olarak kabul edilir. Anlamsal açıklık daha çok serbest birleşme, sıradan birleşme, yeni oluşum gibi sözcük birleşmelerinin bir niteliğidir. Eşdizimler, deyimler bu sözcük birleşmelerine göre anlamsal olarak kapalı sözcük birleşmeleridir. Ancak eşdizimler yalın deyimlere göre daha anlaşılabilir.

2.7.4. Değiştirilebilirlik

Değiştirilebilirlik (commutability) bir birleşmenin bileşenlerinin söz dizimsel yapı içindeki sözlüksel ilişkilerini ifade eder (Doğan,2016: 117). Bu, bir sözcük birleşmesinde dilin söz dizimi ve anlam bilimsel sınırlılıklar izin verdiği müddetçe unsurları başka unsurlarla değiştirilebileceği anlamına gelir. Fakat bu her zaman mümkün olmayabilir. Sıradan sözcük birleşmeleri ve serbest eşdizimler için değiştirilebilirlik her zaman mümkünken sınırlı eşdizim ve deyimler için bu mümkün olmayabilir. Bu özellik sözcük birleşmeleri arasında ayırım yapabilmek için kullanılabilecek önemli bir ölçüttür. Serbest birleşmeler unsurlarının başka unsurlarla değiştirimine izin verir ancak sınırlı eşdizim anlam bilimsel açıdan izin vermesine karşın keyfi olarak değiştirilebilirliği sınırlayabilir. Örneğin *zaman kaybetmek* sözcük birleşmesinde isim unsuru fiilin eşdizimsel anlamını korumak kaydıyla başka fiillerle değiştirimine izin vermez. **Zaman yitirmek* biçiminde *kaybetmek* fiilinin eş ya da yakın anlamlısı olan sözcüklerle değiştirimi keyfi olarak sınırlanır. Bunun tam tersi olarak fiil unsuru isim unsurunun *vakit* sözcüğüyle değiştirimine izin verir: *vakit kaybetmek*. Ancak *zaman* isim unsurunun yakın anlamlısı olan *süre* sözcüğüyle değiştirimi keyfi olarak sınırlanmıştır: **süre kaybetmek*

2.7.5. Anlamsal Birlik ve Güdüleme

Anlamsal birlik sözcük birleşmelerini ayırmak için kullanılan diğer bir ölçüttür. Anlamsal birlik özellikle deyimler için kullanılan bir kavramdır. Rus dil biliminde deyimın iç belirtileri “tüm ifadenin tek bir sözcüğe benzemesi, öğelerin anlamlarının kaybolması, sözcüksel, anlamsal ve sözdizimsel arkaizmlere, eliptik yapılara vs. sahip olması (Teliya’dan aktaran Doğan, 2016:132-133)” özellikleriyle tanımlanır. Deyimi oluşturan sözcüklerin anlamlarından deyimın bütününün anlamına ulaşamaz. Bu yönüyle deyimler analiz edilemez sözcük birleşmeleridir. Halbuki eşdizimleri ve diğer birleşmeleri oluşturan sözcüklerin anlamlarından bütünün

anlamı analiz edilebilir. Bu nedenle deyimleşme sürecinin sonunda bulunan değişmeceli deyimler ya da yalın deyimlerle deyimleşme sürecinin ortasında puslu bir yerde bulunan sınırlı eşdizimleri birbirinden ayırmak için kullanılabilir.

Değişmeceli deyimler ile yalın deyimler anlamsal birlik göstermeleri bakımından birbirinden ayrılır. Değişmeceli deyimlerin bileşenlerinin anlamından sözlüksel anlamına ulaşılabilir. Örneğin *hapı yutmak* değişmeceli deyiminin bileşenlerinin anlamından yola çıkarak deyim “sıkıntılı bir durum yaşamak” anlamına ulaşılabilir. Değişmeceli deyimlerin bu özelliği yalın deyimlerle arasındaki farkı ortaya koyar. Değişmeceli deyimlerin yalın deyimlere göre anlamsal birliği daha zayıftır. Yalın deyimlerin anlamsal birliği daha kuvvetlidir. Örneğin *etekleri tutuşmak* deyiminin anlamı parçaların ayrı ayrı anlamından analiz edilemez. GÜDÜLEME ölçütü de yalın ve değişmeceli deyim arasında ayırım yapmaya yardımcı olur. GÜDÜLEME bir konuşur ya da dinleyicinin bir deyim ifade ettiği sözlüksel anlamın kaynağını anlayabilme yeteneğini ifade eder (Howarth’dan aktaran Doğan, 2016:134). *Hapı yutmak* ve *etekleri tutuşmak* deyimlerinin analizi konuşurun deyim sözlüksel anlamını çıkarabilmesine ve deyim kaynağını anlamasını sağlayan güdüleyici özelliklere sahip olup olmamasına göre değişir. Deyimlerin yalın ya da değişmeceli deyim olup olmaması yaşı, eğitime, kültürel birikime göre farklılık gösterebilir.

3. BÖLÜM TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER

PAHA isim

~ **biçmek**•Çalınan heykeller gerçekten kendisine teslim edilirse, halka bu paha biçilmez ata yadigârlarının devlet gücüyle ele geçirildiği söylenecekti.

PALAVRA isim

~ **sıkmak**, ~ **atmak**•Bizim muhabir arkadaş, ballandıra ballandıra çıkışı anlatıyordu, bir sürü palavra atıyor, hikâyeler anlatıyor ve sonunda da şöyle diyordu.

PAKET isim

~ **yollamak**, ~ **göndermek**•Mektupla beraber size iki paket yolluyorum.

PAMUK

~ **toplamak**•Askerlikten önce onunla birlikte pamuk toplamaya ve çeltik biçmeye gittik. | ~ **yetiştirmek**•Ege'ye yakın vadilerde pamuk yetiştirilirdi.

PANEL isim

~ **e katılmak**•Panele katılmak için erkenden kalktım. | ~ **düzenlemek**, ~ **gerçekleştirmek**•İstanbul Ticaret Dergisi'nin de 40. yıldönümü dolayısıyla "Basının Türkiye Ekonomisindeki Önemi ve Ekonomi Basını" konulu bir panel düzenlendi.

PANDİK isim

~ **atmak**•Pandik atmak da yasaktır; pandik atanı eşek sudan gelinceye kadar dövmek de yasaktır.

PANİK isim

~ **yaratmak**•Memlekette korku yaşattı, panik yarattı. | ~ **yaşamak**•Sınava geç kalınca büyük panik yaşadık. | ~ **çıkma**•Küçük Kuş" adı verilen yarım tonluk boğa, arenadan gazetecilerin ve en pahalı koltukların satıldığı tribüne dalınca büyük panik çıktı.

PANİKATAK isim

~ **a yakalanmak**•İçlerinde panikatağa yakalananlar da var.

PANJUR isim

~çekmek•Kapılar sürmelenir, panjurlar çekilir.

PANKART isim

~ ı indirmek•Panathinaikos Kulübü Başkanı PavlosYannakopoulos ise hemen müdahale ederek pankartı indirtti. | ~hazırlamak•Türkiyeli arkadaşlarla büyük bir "Human Shields" yazılı pankart hazırladık.

PAPARA isim

~yemek•İlk kez benim yüzümden papara yedi annesinden.

PARA isim

~biriktirmek•Üç çocuğumuzu üniversiteye gönderebilmek için para biriktiriyoruz. | ~akıtmak•Bu ülkeye 40 milyon dolardan fazla para akıtmış ve çok hareketli bir yeraltı yayın faaliyeti hayata geçirmiştir. | ~dökmek•"Biz sadece şu caddeye sadece şu kolektörlere bir yıl zarfında 1 trilyondan fazla para döktük." şeklinde konuştu. | ~(y)ı bastırmak•Parayı bastırıyorlar, hattâ daha da ileri gidip yayınlanacak yazıyı da kendileri kaleme alıyorlar. | ~kaybetmek, ~yitirmek•Fakat geçtiğimiz yıl ihracata ağırlık verilmesinden dolayı para kaybettik. | ~göndermek, ~yollamak•Üç yaşındaki çocuğuna dilencilik yaparak bakıyor ve eşine de para gönderiyordu. | ~(y)a çevirmek•Sırtımdaki kürkü hatta aile yadigârı elmas yüzüğü bile satıp paraya çevirdim... | ~yatırmak•Kutlu Savaş'ın raporunda bu hesaba kimlerin para yatırdığı tek tek belirtiliyor. | ~(y)a kıymak•Bu durumda sorumlu bir hükümetin ya da ilgili kurumun, kendi vatandaşının huzuru için paraya kıyıp havaalanını başka yere taşıması en makbul seçenek gibi duruyor ortada. | ~basmak•Hükümet bankaların yabancı kuruluşlara borcunu üstlenmiş ve ödemeyi para basarak yapmıştır. | ~(y)ı bastırmak•New York'ta bir futbol takımı kurulması ve bu takımın da parayı bastırıp o zamanlar kral olan Pele'yi transfer etmesiydi. | ~{SI}çalınmak•Parası çalınan vatandaşlar devletin kapısında ağlaşıırken, hatta yaşamını yitirirken, bankayı hortumlayan patronlar her zaman dimdik ayakta dırlar, itibarları da yerindedir! | ~koparmak•Ne var ki mal sahibinden resim için para koparmak olanaksızdı. | ~yetiştirememek•“Artık doktora ve ilâca para yetiştiremiyorum” demişti. | ~

kazanmak•Ben ise Türkiye'de kariyer yapıp bir yandan da ayakta kalabilmek için para kazanmak mecburiyetinde kalmışım.

PARAGRAF isim

~**aktarmak**•Dorf'un günlüğünün bir yıl sonra Mayıs 1943'teki bölümünden de bir kaç paragraf aktaralım. | ~**a girmek**•İngiltere maçını medeniyetlerin beşiği Anadolu da oynayacaklarına dikkati çekerek yeni bir paragrafa girdi.

PARFÜM isim

~**sıkmak**, ~**sürmek**•Kadınların yüzde 76'sı ilk buluşmaya giderken mutlaka makyaj yapıyor, parfüm sürüyor.

PARMAK isim

~**atmak**•Kıza bir parmak attık. Gerisi gelecek öbür gün. | ~**basmak**•Scorcece, yirmi birinci yüzyıl eşiğinde New York sokaklarında ve hastanelerde yaşanan trajedilere parmak basıyor. | ~**kaldırmak**•Hepimiz birden parmak kaldırdık.

PARTİ isim

~**kapatmak**•MC hükümeti 12 Eylül İhtilaliyle sona erince tüm partiler kapatıldı.

PARTİ isim

~**düzenlemek**, ~**yapmak**, ~**vermek**•Gündüzleri denize girip kitap okuyorlar, geceleri partiler düzenliyorlardı. | ~**(y)e katılmak**•Geçtiğimiz hafta sonu Tektekçi'nin Ramo Beach'deki partisine katılmak için Alaçatı'daydım.

PAS isim

~**geçmek**•Hatta aralarında geçen yıl mezun olduğu halde 2006 ÖSS'ye girmemiş ve 2007'dekini de pas geçip kalemini yormak istemeyenler bile var.

PAS isim

~**tutmak**•Üzerlerinden tren geçmeyen raylar pas tutmuştur.

PAS isim

~**atmak**•Oyuncuya bakmadan 60 metreye pas atıyorum adrese teslim.

PASAJ isim

~**aktarmak**•Yarın bu metnin, diğer bölümlerinden pasajlar aktaracağız.

PASAPORT isim

~**almak**•Türkiye'de pasaport almak mesele değil; ama vize almak pek çok insan için ciddi problem. | ~**çıkartmak**•"Yemek boğazınızda kalmasın diye söylemedim" dedi ve "Halil'in geldiğini, işten çıkarılmış olduğunu, komşusunun oğlu Muharrem için de pasaport çıkarttığını, yakında onun da geleceğini" anlattı.

PATENT isim

~**almak**•İsrailli şirketler ABD'de yılda ortalama 297 patent almışlardır.

PATIRTI isim

~**kopmak**•Derken cama bir iki damla çarptı, sonra gök çatladı, ardından bahçedeki incirin yapraklarında bir patırtı koptu, yağmur dökülmeye başladı. | ~**çıkarmak**•O kadar çok patırtı çıkardı ki Madonna'nın sesini bastırdığı gibi insanları da başına topladı.

PAY isim

~**{I}nı almak**•Sosyal değişimin odak noktasını oluşturan eğitim örgütleri de bu hızlı değişmeden payını almıştır. | ~**çıkarmak**•Ben yine de bu sözlerden kendime pay çıkarıyordum. | ~**biçmek**•Şimdi ben kendimden pay biçiyorum, ne kadar mükemmel bir insanım her şeyin en iyisini hak ediyorum ama maalesef insan bazen hakettiğini bulamıyor. | ~**vermek**•Ancak, dış sömürü yapan ülkeler için, bilinçlenen işçiye daha çok pay vermek önemli bir sorun olmaktan çıkar. | ~**istemek**•Yunanistan, artık görünen zaferden pay istemek için, on ikiye beş kala, savaşa katılacaktır.

PAYE isim

~**vermek**•Biz ve tabi ki tüm insanlık kendi anlayışı doğrultusunda inandığı değerler bütünüyle kendi insanını yorumlar ve ona çeşitli payeler verir.

PEÇE isim

~**takmak**•Gelinler yine sarı renkte peçe takıyorlardı.

PEDAL isim

~**çevirmek**•O sırada iki çocuk yıldırım gibi pedal çevirerek enerji hattının düştüğü yerden geçtiler. | ~ **{lar}a asılmak**•Robertson gücü tükenene kadar levyeye ve pedallara asıldı, ancak nafile, hiçbir şey değişmiyordu.

PEKMEZ isim

~**kaynatmak**•Gazlı fenerlerin ışığında gece yaralarına dek pekmez kaynatılırdı.

PENALTI isim

~**kaçırmak**•Rumen yıldızı Hagi'nin ayağından da bir penaltı kaçırdı. | ~**vermek**•Hüseyin Göçek, Ricardinho'ya yapılan penaltıyı vermedi. | ~**atmak**•Penaltı verilir, büyüklerin girmesiyle oyunları berbat olmuş çocuklar "gidin evinize ya, bırakın da oynayalım" diyemezler, içlerinden biri penaltı atar.

PERUK

~**takmak**•Aşağıda mutfağa inmiş, başına peruk takmış, eline balta almış.

PEŞ isim

~ **{İ}nden koşmak**•Bütün yakışıklı erkekler senin peşinden koşarlar. | ~ **{İ}ne takmak**•Kendisi yetmiyormuş gibi onlarca masum genci de peşine takmış, karanlık emellerine alet ediyordu. | ~ **{İ}den gelmek, ~ {İ}nden gitmek, ~ {İ}nden yürümek**•Bir şeyin akabinde olmak demek o şeyin peşinden gelmek demektir. | ~ **{İ}nden koşturmak**•En büyük hobisi, erkekleri peşinden koşturmak, en büyük kabusu ise yaşlanıp artık güzel bulunmamaktır. | ~ **{İ}nden sürüklemek**•“İstanbul'da camilerin minarelerini yıkarak tümünü kiliseye çevirdiklerini" yayarak Hindlileri peşlerinden sürüklemişler. | ~ **{İMİZ}i bırakmamak**•Terslikler peşimizi bırakmıyor...

PEŞKEŞ isim

~**çekmek**•En güzel, en verimli topraklarımız yabancı sermayeye peşkeş çekiliyor.

PIRLANTA isim

~**takmak**•Yavaşça altın alyansımı çıkarıp, dizi dizi pırlantaları takıyorum, gülmeye çalışıyorum...

PİL isim

~ **bitmek**•İşitme cihazı kullanan öğrencilerin işitme cihazı arızalandığında ya da pili bittiğinde öğretmenine iletip iletmemeye durumuna ilişkin soruya ilişkin olarak öğretmenlerin posta anketi.

PİPO isim

~ **tüttürmek**•Ya da güneşin doğuşunu karşılar, onu özellikle piposunu tüttürerek seyredip keyiflenirdi. | ~ **yakmak**•Cüneyt Bey döndü, yerine oturup bir pipo yaktı. | ~ **içmek**•Akşam altıya dek, odamda uzandım, sigara içtim, pipo içtim, o yana devrildim, bu yana döndüm, biraz içki içtim.

PİRE isim

~ **kaynamak**•Öbür tarafta bit daha çoktu, burası pire kaynıyor.

PİSLİK isim

~ **ten geçilmemek**•Başkentin tüm sokaklarında çöplerden koca koca tepeler oluşmuş, çoğu yerde lağımlar taşmış, borular patlamış, çamurdan pislikten geçilmiyor... | ~ **atılmak**•Başınıza toprak saçılmadan, pislik atılmadan bu yolu geçmeniz mümkün mü? | ~ **tutmak**•Örnek olarak halkın "akar su pislik tutmaz" görüşündeki inançlar dış çevreden elde edilmiş bir takım ön yargılardır.

PİST isim

~ **ten çıkmak**•Williams takımından NicoRosberg 10. Virajda "apex"i kaçırınca pistten çıktı, ancak kısa sürede toparlanarak yoluna devam etti. | ~ **e fırlamak**•Piste fırlayan oğlan "Ulan vatan tehlikedeyken, sizin kışınız başınız ne diye oynuyor..." diye kavgaya çıkarır. | ~ **e sürüklemek**•Milhan'ı kolundan tutup piste sürüklüyor. | ~ **e inmek**•Erbil'de toprak bir piste indik. | ~ **e çıkmak**•Önce babaları sonra da nişanlanacak kızla oğlan konukların alkışları arasında piste çıktılar.

PİŞKİNLİK isim

~ **le yanıtlamak**•Abdullah pişkinlikle yanıtladı: "Ana babamla tanışacağınızı sanmadınız umarım."

PİŞMANLIK isim

~ **getirmek**, ~ **doğurmak**•Dünyevî sebeplerden ötürü kulluk vazîfelerimi aksatmama sebep olan çok daha acınacak ve pişmanlık getirecek şeylerdi. | ~ **göstermek**•Sağcı gencin söyleyebileceği çok fazla bir şey yoktu; ancak bir solcu karşısında pişmanlık gösteremezdi; "Belki sürgün olduk ama ülkeyi size de bırakmadık ya?" diyebilirdi. | ~ **duymak**•Necatigil, yaptıklarından ya da daha doğru bir deyişle yapamadıklarından ötürü pişmanlık duyar.

PİYANO isim

~ **çalmak**•Konservatuar mezunu stewardımız da piyano çalarak onlara eşlik etti.

PİYASA isim

~ **(y)a sürmek**, ~ **(y)a sunmak**•Windows 7'nin ticari sürümünün ise Haziran 2010'ya kadar piyasaya sürülmesi bekleniyor. | ~ **(y)a çıkmak**•Tüm dünyada 12 Eylül'de piyasaya çıkacak ve yılda 100 bin adet üretilecek Megane 2 Sedan için düzenlenen törene Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül de katıldı. | ~ **(y)a girmek**•Zira özelleştirme aşamasında piyasaya girmek isteyen yatırımcıların dile getirdiği gibi, devlet tekeline, alternatif olmayan özel bir tekele geçiş yaşandı. | ~ **dan çekilmek**•Aksi takdirde ihracata yönelik üretim yapan sektörler uluslararası pazara girmeden piyasadan çekilmek zorunda kalır. | ~ **(y)ı canlandırmak**•Ayrıca bu kurum, o yıllarda durgunlaşan bu piyasayı canlandırmak için oluşturulmuştur. | ~ **da kalabilmek**, ~ **da tutunabilmek**•Bu teori de firma içi organizasyon maliyetlerinin piyasada tutunabilmek için katlanılmak zorunda kalınan maliyetleri.

PLAK isim

~ **çalmak**•Yemekten kalkınca borunun ağzını pencereye çevirir, plakları çalardık.

PLAKET isim

~ **vermek**•Yazarımız Bilal Meşe, Şifo Mehmet'e Milliyet ailesi adına plaket verdi. | ~ **le onurlandırmak**•30 Haziran günü bir tören düzenledi ve sanatçıyı plakette onurlandırdı. | ~ **almak**•İstanbul Valiliği'nden emekliye ayrılan İçişleri Bakanı Kutlu Aktaş da plaket aldı.

PLAN isim

~ı uygulamak•Planını uygulamak üzere yola çıktı.

PLATFORM isim

~oluşturmak•Program ve politikalarını sektör temsilcileri ile paylaşabilecekleri bir platform oluşturmak amacıyla düzenledi.

PODYUM isim

~a çıkmak•Cornettoyu sunan manken Merve İlideniz son kez podyuma çıktı.

POLEMİK isim

~yapmak•Bu itilim sonucunda gördüğünüz, en kaba tabiri ve "polemik" yapıyor olmaktan imtina eden bir Marksist olarak, insanın doğal yaşamındaki güçsüzlüğüdür. | ~e girişmek•Hem de gerek Batı yanlıları gerekse İslamcılarla polemiklere giriştiği makalelerini gerçek adıyla yayınlamaya başladı. | ~e girmek•Polemiklere girmek istemediğini belirten Yeşilçay, "Artık 30 yaşıma geldim, kimseyle didişmeyi, ‘aman o onu geçti, şunu geçti’ demeyi sevmiyorum.”

POLİTİKA isim

~geliştirmek, ~üretmek•Türkiye'nin geleceğini planlamak, yenilginin nedenlerini tartışmak ve yeni politikalar üretmek yerine, Apo'nun ve ABD'nin kuyruğuna takıldılar. | ~(y)a girmek•Son çözümde ve son çemberde kadınlar ancak politikaya girerek kurtulabilirler.

POPÜLARİTE isim

~ {Sİ}(n)i kaybetmek, ~ {Sİ}(n)i yitirmek•“Ülkemiz popülaritesini kaybetti. Bugün yeni bir yönelim için oy veriyoruz.” dedi. | ~ {Sİ} düşmek•Türkiye'deki popülaritesinin düşmesine yol açan tahribatı giderebilecek mi? | ~ {Sİ}ni sürdürmek•Hapisten çıktığı şu günlerde ise top peşinde değil, kanaldan kanala koşuşturarak popülaritesini sürdürmenin derdinde.

POSA isim

~ [sı]nı çıkarmak•Onun posasını çıkardıktan sonra başka Receplerin peşine düşerdim. | ~[sı] çıkmak•"Emeğe ve emekçiye verilen değer" çok basmakalıp gibi,

"her şeyin başı sağlık" gibi söylene söylene içi boşalmış, posası çıkmış bir şey, çakma solcular sağolsun. | **~ içermek**•Yaş ve kuru meyveler, konserve ve dondurulmuş meyvelere nazaran daha çok posa içerir.

POST isim

~u sermek•Yunus Divanı'nda pekmez dolu kabakçenin altına sıkıştırıp bir ırmak kenarına postu sermiş.

POSTER isim

~ asmak•Ders çalışırken müzik dinlemek, odaya posterler asmak, gürültülü ortamlarda çalışmak gibi modern dünya safsataları beni çok ilgilendirmiyor.

POZ isim

~ vermek•Hanımefendi diğer siyasilerle değil, tek başına güzel pozlar verdi.

POZİSYON isim

~ üretmek, ~ yaratmak•Karşılaşmaya Gençlerbirliği hızlı başlamasına karşın pozisyon üretmekte zorlandı. | **~kaçırmak**•Brezilya maçında çok pozisyon kaçırdık, gol olmadı. | **~vermek**•İlk golden sonra oyundaki tempoyu istediği gibi yöneten Zenit, son dakikaya kadar kalesinde pozisyon vermedi. | **~{U}nu korumak**•Böyle bir karar çevresinin bulunduğu bir ortamda politikacıyı ilgilendiren araştırma bulgularından çok kendi pozisyonunu korumak olacaktır.

PRANGA isim

~ {lar} eskitmek•"Ve senin "Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabını çıkardı, başladı "OtuzüçKurşun"u okumaya. | **~vurmak**•Esaret damgası yiyen nice insanla birlikte onun hayatına da pranga vurulmuş, esaret zincirlerine bağlanmıştı. | **~(y)a bağlamak**•Geride kalıp da kaçanlarıysa, bir bir yakalayıp zincire ve prangaya bağladılar.

PRENSİP isim

~ te anlaşılmak•Kocaelispor, teknik direktörlük için Güvenç Kurtar ile prensipte anlaştı. | **~edinmek**•İslâm dini, kişiye gücünün üstünde yük yüklememiş, ibadet hayatı da dâhil, dâimâ kolaylığın sağlanmasını, zorluk ve sıkıntının önlenmesini prensip edinmiştir.

PRİM isim

~ **ödemek**•1800 gün prim ödeyerek hak kazanılan malullük aylığına yaşlılık sigortasından hak kazanabilmek için en az 8100 gün prim ödemiş olmak gerektiğidir. | ~ **dağıtmak**•UEFA Kupası eleme turu rövanş maçında Arges Pitești'yi elemeleri halinde futbolculara 5'er bin mark (yaklaşık 800 milyon) prim dağıtacak. | ~ **vermek**•Kontenjan adaylığı düzenlemesinde olduğu gibi büyük partilere prim vermek değildir. | ~ **kesilmek**•Özellikle memurların ücretlerinin, tamamına yakın kısmından prim kesilecek olması kafaları karıştırıyor. | ~ **i düşürmek**•Burada işlemin amacı primi düşürmek, buna karşın korunma düzeyine bir üst sınır getirmek oluyor.

PRİZ isim

~ **e takmak**•Devrenizi deney yöneticisine kontrol ettirmeden DVT'nin fişini prize takmayınız ve anahtarı kapatmayınız.

PROBLEM isim

~ **çözmek**•Bunların en baskını saniyede 14-30 devir gösteren ve problem çözmek gibi her çeşit entelektüel faaliyete eşlik eden beta dalgalarıdır. | ~ **yaratmak, ~ doğurmak, ~ çıkarmak, ~ oluşturmak**•Geçici bir problem doğurduğu için okuru çözümü bulmaya zorlar, onu muhtevayı kullanmaya icbar eder. | ~ **çıkamak**•Maalesef bu konuda o kadar çok sık problem çıkıyor ki ailede huzur kalmadığı gibi, ayrılık bile gerçekleşebiliyor. | ~ **aşılmak**•Bir tercüman aracılığı ile bu problem aşılabılır. | ~ **içermek**•Okumak bir yolculuksa Batı'da çok bilinen klasik metinler "bizce" bazı problemler içerebilir. | ~ **den kaçmak**•Ama şaka bir yana, ilk defa probleminden kaçmak yerine, üstüne giderek yüzleşmeniz gerekir. | ~ **{ler}i büyütmek**•Kulübün yaşadığı maddi kriz nedeni ile Toshack ve futbolculara, zamanı geçtiği halde gerekli ödemelerin yapılamaması problemleri büyüttü.

PROFESÖRLÜK isim

~ **e yükseltmek**•Bir kişinin doçent veya profesörlüğe yükseltilmesinde, kadroya atanmasında 15 hatta 20 yıl önce yayımladığı kitap ve makaleler değerlendirmeye alınır.

PROGRAM isim

~ **hazırlamak**, ~ **düzenlemek**•Maliye Bakanlığına verilmiş bulunan vergi inceleme işlerini yapmak, yönetmek ve yürütmek, bu konuda plan ve programlar hazırlamak.

PROJE isim

~ **tamamlamak**•Bu proje tamamlandığında Türkiye için pek çok şey değişecek. | ~ **üretmek**•Proje üretmek bir kenara, herhangi bir konuda fikirlerini dahi söylemekten çekinirler. | ~ **yürütmek**•Yalnızca TPAO ve BOTAŞ tarafından 2 adet proje yürütülüyor. | ~ **sunmak**•Bakanlığımızca 2006 yılında yürütülen faaliyet ve projeler sunulan hizmetler bölümünde sıralanmıştır.

PROMOSYON isim

~ **vermek**•Promosyon yasağına rağmen gazeteler promosyon veriyor.

PROTEİN isim

~ **içermek**•Yirmi sekiz gün devam eden deney 4'te protein içermeyen yemle beslenen gruptaki hayvanların hepsi deney süresi bitmeden öldüğünden bunlara ilişkin veriler toplanamadı.

PROTESTO isim

~ **(y)a hazırlanmak**•Bu sezon takıma desteğini her fırsatta gösteren Siyah-Beyazlı taraftarlar ise büyük bir protestoya hazırlanıyor. | ~ **düzenlemek**•Ziyarete bir grup Rum genç protesto düzenlerken civardaki Rumlar, Yunan milli forması giyip balkonlarda durdu. | ~ **sürmek**•Protestolar sürüyor. İran'da reformcu gazete ve dergilerin kapatılmasını protesto için üniversitelerde düzenlenen gösteriler devam ediyor.

PROTOKOL isim

~ **imzalamak**•162 karakolun yapımı konusunda Genelkurmay Başkanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ile TOKİ arasında dün protokol imzalandı. | ~ **e bağlamak**•Maliye Vekaleti ile Krupp Konsorsiyumu arasındaki konuşmalardan sonra Sümerbank ile bu konsorsiyumun mümessili arasındaki müzakereler de neticelenmiş ve bir protokole bağlanmıştır.

PROVOKASYON isim

~ **kokmak**•Güldürmeyin adamı! Bu türden girişimler fena halde provokasyon kokuyor! | ~ **a bağlamak**•Güvenlik güçlerinin aşırı nitelenen davranışları da provokasyona bağlanarak geçirilmektedir.

PURO isim

~ **içmek**•Yine yere çökmüşüm ve puro içiyorum. | ~ **yakmak**•Adam bir puro yaktı. | ~ **tüttürmek**•Ertesi sabah adam keyifle purosunu tüttürüp kahvesini yudumlarken, okuduğu gazetenin haberine gülücüklerini serpiştirdi.

PUSU isim

~ **(y)a yatmak**•Bir yıllık bir dönem içinde RP ile hükümet ortaklığı kurup -ANAP son anda vazgeçmişti- şimdi sandık platformunda bunun meyvelerini toplamak için Doğru Yol Partisi ve lideri Çiller pusuya yatmış bekliyor. | ~ **kurmak, ~atmak**•Bu yüzden nerede su varsa oraya pusuya atıyor. | ~ **(y)a düşürülmek**•Çarşamba günü dört Amerikalı sivilin pusuya düşürülerek öldürüldüğü ve cesetlerinin parçalandığı Felluce'deki son çatışmalarda, iki Amerikan deniz piyadesi öldü. | ~ **da beklemek**•ABD'li yatırımcı pusuda bekliyor. | ~ **(y)a düşürmek**•Uzun yıllar Celâl'in gazetede yazılarını okuyup tepki gösteren emekli subay onu pusuya düşürüp öldürmeye karar vermiştir.

PUSULA isim

~ **göndermek, ~yollamak**•Bir gün Fehmi Hoca, Gardiyan Hüseyin'le bana bir pusula gönderdi.

PÜRÜZ isim

~ **gidermek**•Britanya'yla devir teslime dair son pürüzler giderildi. | ~ **çıkarmak**•Son anda bir pürüz çıktı, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel atama kararnamesini masasında tam altı gün bekletti. | ~ **çıkarmak**•Genç futbolcunun Trabzonspor'a tekrar dönmek için fazla istekli olmadığı, Antalyaspor'un da bu nedenle sürekli pürüz çıkardığı belirtildi.

RAB isim

~ **[im]e sığınmak**•Kötülüklerden Rabb'ime sığınırım.

RACON isim

~ **kesmek**•Bu ünlü babaların bir de racon kesme tabir edilen bir etkinlikleri vardır. |

~ **a sığmamak**•Ondan dönüş raconuna sığmaz bu işin. | ~ **sarsılmak**•Lalemin heykellerini getirip yatak odasına koyunca iyi, yatak yuvarlak olunca racon sarsılıyor.

RADAR isim

~ **a yakalanmak**, ~ **a takılmak**•Silah sanayiinde son yıllarda büyük aşama kaydeden Çin ve ABD, radarlara yakalanmayan ünlü hayalet savaş uçaklarını tespit edebilen bir teknoloji geliştirdi. | ~ **a girmek**•Polisler, radara girmiş kara kuru kamyoncuyla ilgilenmeye koyuldular. | ~ **dan kaybolmak**•"Bu, uçağın tam radardan kaybolduğu anda geldi." dedi.

RADYASYON isim

~ **yaymak**, ~ **saçmak**•İngiltere'den Türkiye'ye gittiği belirtilen kamyoncu taşıyan sezyumun radyasyon yaydığı, gerekli önlemlerin alındığı kaydedildi. | ~ **dan korunmak**•Nükleer enerji yöntemleri ve radyasyondan korunma yolları. | ~ **almak**•Bu kadınların radyasyon almamış kız kardeşleri ile karşılaştırarak araştırmıştır.

RADYO isim

~ **(y)a uyarlamak**•Prosper Mirimie'taa "La Carosse du Saint Sacrement"nını uyarladım radyoya.

RAF isim

~ **a kaldırmak**•Özellikle 3. dünya ülkelerinden gelen yoğun tepkiler karşısında, taslak şimdilik rafa kaldırıldı. | ~ **tan indirmek**•Sokullu Mehmet Paşa Kanuni'nin ölümünden sonra bir süre daha dev projeleri raflardan indirerek büyük devlet politikasını sürdürmek istedi.

RAĞBET isim

~ **görmek**•Memleketimizin üst sınıf kadınları arasında da pek rağbet gören dizinin şimdi filmi vizyonda. | ~ **göstermek**•Avrupa kupalarının önemli maçlarına yıllardan

beri rağbet gösterdikleri için, bu önemli maçları pazarlayan ajanslar kurulmuş. | ~
artmak•Çok ucuz ve hava koşullarından etkilenmemesi son yıllarda plastik bahçe
eşyasına rağbeti artırdı. | ~**bulmak**•Assam'da C.T.C. imalatı son yıllarda çok rağbet
bulmuştur.

RAHATSIZLIK isim

~ **vermek**•Yıllar önce açmış olduğu kahvenin civarındaki kedilerin rahatsızlık
verdiğini söylüyor. | ~ **duymak**•Şöyle ki, eğer ortada birinin rahatsızlık duyduğu,
ihtiyacının giderilmesinin engellendiği bir durum varsa bir problem var demektir.

RAHMET isim

~ **okumak**•Aynı zamanda 12 Eylül faşizmine rahmet okutacak bir baskı
uygulamaktadır. | ~ **yağmak**•Sağanak sağanak rahmet yağın bu nurlu gecede,
Peygamber Efendimiz'i anlatıyordum.

RAMAK isim

~ **kalmak**•Linç edilmesine ramak kalmış, bir daha da ortalarda görünmemiştir.

RANDEVU isim

~ **almak**•Onların da sizden randevu alarak kutlamaya gelmelerini beklemeniz uygun
olur. | ~ **vermek**•Atasagun'a başbakanlık konutunda randevu verdi. | ~ **istemek**•
Telefon edip sekreterinden randevu istedi, Başhekim vermedi. | ~ **ayarlamak**•Sakıp
Sabancı'nın o dönemdeki basın danışmanı Özer Yelçe ile görüştük ve randevu
ayarlandı.

RANDIMAN isim

~ **almak**•Zorla götürdükleri bir gençten istediği randımanı alamıyor örgüt. | ~
vermek•Playstation 3 o olmadan tam randıman vermiyormuş. | ~ **ı düşmek**•
Denatüre protein yapısı içinde yeralan yağ globüllerinin yayıkaltı ile birlikte
ortamdan ayrılması, tereyağı randımanını düşürmektedir.

RANT isim

~sağlamak•Asıl zorluğu getirenler GDO'lu ürün ithâlâtından rant sağlayan çevreler.

RAPOR isim

~vermek•İşte bize rapor veren Profesör, yalnız ve yalnız bu noktalarda yüksekliğini ve büyüklüğünü göstermekle bizim sevgimizi kazanmıştır. | ~tutmak•Bu birlik Saddam'ın terzilerinden aile üyelerine kadar herkes hakkında rapor tutuyor.

RAST isim

~gelmek•Ramazanın kışa rast geldiği karlı bir kış günüydü.

RAY isim

~[ı]na oturtmak•Barzani de ikili ilişkileri rayına oturtmak amacıyla üst düzey bir yöneticisini yakın bir tarihte Ankara'ya gönderecek. | ~dan çıkmak•Böyle bir evliliğin raydan çıkması da hiç zor olmadı.

RAZI isim

~gelmek•Her şeyini paylaşır da, bir sevdiğini paylaşmaya gönlü razı gelmez.

REAKSİYON isim

~vermek, ~göstermek•Halkın en çok reaksiyon gösterdiği parçayı "Her Gece"yi dinledim. | ~yaratmak•Dahası en vahimi annesinin ani hastalığı onda bir reaksiyon yaratamamıştı. | ~a girmek•Başlangıçta reaksiyon hızlı olarak yürüdüğü halde, bir süre sonra reaksiyona giren maddelerin konsantrasyonu gittikçe azalır.

REÇETE isim

~yazmak•O da bana reçetemi yazdı.

REFAH isim

~ a kavuşmak, ~ a ulaşmak, ~ a ermek•Yaşadığımız anları mutlu kılmak, kendimizi ve ülkemizi refaha kavuşturmak istiyorsak çalışacağız.

REFAKATÇİ isim

~ **kalmak**•Ama sonra hastaneye kaldırılması gerekti ve bu kez “Pembe yanında refakatçi kalsın," dendi.

REFERANS isim

~ **vermek**•Din kurumuna referans veren olgusal önermelerin önemi. | ~ **almak**•Her yılın Nisan ve Ekim aylarının 4. haftası referans alınarak yapılmasına karar verilmiş ve böylece yeni bir yapılaşma oluşmuştur.

REHİN isim

~ **almak**•HAMAS'ın rehin alınan İsraili askerin şartlı serbest bırakılmasını kabul ettiğini ancak İsrail'in öne sürülen şartları henüz kabul etmediğini söyledi. | ~ **vermek**•Şamil bu savaşta eşi Cevheret'i, oğlu Said'i ve kızkardeşi Mesedo'yu kaybetmiş, 8 yaşındaki oğlu Cemaleddin'i Ruslara rehin vermek zorunda kalmıştır. | ~ **tutmak**•Öte yandan, rehin tutulan 2 Fransız gazetecinin 24 saat içinde serbest bırakılacağı bildirildi. | ~ **kalmak**•Parası olmayan rehin kalma hakkına sahiptir. | ~ **bırakmak**•Kolumdaki saati lokantaya rehin bırakıp bir arkadaşımın borç para aldım ve lokantaya getirip saatimi kurtarabildim.

REJİM isim

~ **yapmak**•Zayıflamak isteyenlere rejim yapmadan sadece birkaç basit öneriyle 5 kilo verebileceğini açıkladı.

REJİM isim

~ **i devirmek**•Amaç var olan rejimi devirmek değil, sosyalizmi toplumun kurumlarına sızdırmaktı. | ~ **değişmek**•Türkiye'de rejimin değişmesi ve emperyalizme karşı bir tarafta Padişah ve onun Hükümeti, öbür tarafta İngiltere başta olmak üzere Batılılar var. | ~ **i sarsmak**•Rejimi sarsan, topluma siyasal öncül ükle tartışmasız olarak varlığını kanıtlayan, ülke çapında üretimden gelen gücünü kullandığı siyasal bir işçi direnişi bugüne dek yaşanmadı.

REKABET isim

~ **artmak**•Kuşkusuz rekabetin artması, fiyat rekabeti yoluyla tüketiciye mal ve hizmetlerde daha fazla seçme imkanı vermekte. | ~ **e girmek**•Bize sadece rekabete girmek düşer.

REKLAM isim

~ **yapmak**•Reklamı yapılan ürüne kuşkuyla bakarlar, onun kalitesiz olduğundan dolayı ve satmayı başaramadığı için reklam yaptırdığına inanırlardı. | ~ **vermek**•İyi bir reklam veren olduğumuz için, hemen hemen her yerde çıktı haber, kimse kırmadı bizi.

REKOR isim

~ **kırmak**•İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) dün sabah seansında 47 bin puanı geçerek yine rekor kırdı.

RENDE isim

~ **den geçirmek**•Sütü, unu ve maydanozu rendeden geçirip çorba kaynadıktan sonra bu karışımı ilave edip bir taşım daha kaynatın.

RENK isim

~ **almak**•Kızgın yağda altın sarısı bir renk alıncaya kadar kızartın. | ~ **katmak**•Arkadaş toplantılarına renk katmak için şakalı, yer yer iğneleyici, "âşık tarzı" sözlerdir onlar. | ~ **i atmak**•Renkleri atmış çatlak melamin tabaklar, etiketleri solmuş boş rakı şişeleri, bir bacağı kırık olduğu için yana yatmış kare desenli mavi muşamba kaplı bir masa vardı. | ~ **vermek**•Bitkilere renk veren pigment türü fito-kimyasal maddelerdir.

REST isim

~ **çekmek**•Saddam kendisine rest çekti diye, Irak'ın bombalanması için BM'den süper hızlı bir karar çıkartılmış ve bu karar derhal uygulamaya konulmuştu.

REY isim

~**vermek**•Üç kuruşa memleketi satar bunlar be, millet de gider, hâlâ bunlara rey verir...

REYTING isim

~**almak**•Dikkatinizi sürekli ayakta tutmak, reyting almak gerekiyor.

REZALET isim

~**çıkarmak**•"Çık dışarı, rezalet çıkarma." dedi.

RIZA isim

~**[sı]nı kazanmak, [sı]nı almak**•Allah yolunda ve O'nun rızasını kazanmak için yapılan hiç bir harcama karşılıksız kalmayacaktır. | ~**göstermek**•Bazen en iyi çözüm için yalnızca rıza göstermek zorunda kalırız.

RIZIK isim

~**vermek**•"Bilin ki rızık veren ancak Allah'tır, rızık sizin gibilere kalmış olsaydı, halimiz nice olurdu?" dedi. | ~**aramak**•Kuşlar henüz rızıklarını aramaya çıkmışlardı ki Şereflikoçhisar'a girdik. | ~**dağıtmak**•Tanrı insanlara "terazi"yle rızık dağıtırken rızık konulmuş olan göz, neden "bir aşağı inip bir yukarı çıkıyor"?

RİSK isim

~**almak**•Kolay kolay risk almayı sevmez, sonunu görmediği işler onu rahatsız eder. | ~**e girmek**•Bilgi ve becerisi eksik üst yöneticilerin riske girme ve hata yapmalarını azaltır.

ROL isim

~**almak**•Yeşilköy'de babasının rızasını almadan başlayan sinema yolculuğu tıpkı rol aldığı filmler gibi hüznü bitti. | ~**çalmak**•Galiba herkes filmlerden rol alıyor.

ROZET isim

~**takmak**•Komşu kızını rozet taktı!

RÖPORTAJ isim

~**vermek**•Nihayet beklenen o an geldi, Kohl 32. Gün'e röportaj vermeyi kabul etti. | ~**yapmak**•TRT'de yayınlanan "Gezelim Görelim" adlı programda röportaj yapılan bir köylü vatandaş "Lütfen kapıyı kapatınız." dedi.

RÖTAR isim

~**yapmak**•Futbolun ne kadar ilginç bir oyun olduğunu bir kez daha gördüklerini belirtti ve "Kaçırdığımız goller yüzünden rötar yaptık." dedi.

RUH isim

~{U} **daralmak**, ~{U} **kararmak**•Bu sözleri duydukça içim bulanıyor, ruhum daralıyor. | ~{UM}u **okşamak**•Kol kol açılıp rûhumu okşar mı niyâzın?

RÜŞVET isim

~**almak**, ~**yemek**•Kaymakam Türkdoğan'ın bazı tesis sahiplerinden rüşvet aldığı iddia ediliyordu. | ~**vermek**•İngilizler solcu Tudeh partisine ve Sovyetlere yakın saydıkları Mussadık'ı devirmek, öldürmek veya ona rüşvet vermek için harekete geçmişlerdir. | ~ **istemek**•Hasan, rüşvet isteyen İbrahim'in yanına giderek, Bodrum'daki evi, 100 milyon lirayı anlattırdı.

RÜYA isim

~**da görmek**•Ben de kafa olsa, rüyada gördüm diye padişah kızı peşine düşer miydim zaten? | ~{M}a **girmek**•Ak saçlı bir nine rüyama girdi sonra bir yılbaşı gecesi, ak saçlı bir nine girdi rüyama.

RÜZGAR isim

~**a kapılmak**•Yoksa kimi zaman giden aşkımızla birlikte adlarımız da o rüzgara kapılıp gidiyor mu? | ~**çıkma**•Saat 9'dan sonra çok rüzgâr çıktı.

SAADET isim

~ **duymak**•Bugün bu denizi ve bu manzarayı seyrederken içinde bir inşirah (ferah) ve saadet duyuyordu. | ~ **getirmek**•Bu farklılığı görmezden gelip eskide direnmek kimseye saadet getirmez.

SAAT isim

~ **gelmek**•Saat geldi, kaptan şoförümüz kontak anahtarını çevirdi. | ~ **vermek**•Soygun için saat veriyor, ne yapacağımızı anlatıyor.

SALTANAT isim

~ **sürmek**•Devlet yine ufalmayacak, müsriflikleri yine sona ermeyecek, ilgili gibi görünüp hiçbir şeyle ilgilenmeyecek lacivert elbiseli asık suratlı adamlar yine resmi arabalarda, lojmanlarda saltanat sürecek.

SAMİMİYET isim

~ **göstermek**•Hayatlarını samimi görünmeye adanmış insanların yukarılara samimiyet göstermek için attıkları bu adımlar onları kitlelerinden uzaklaştırıyor.

SANCI isim

~ **çekmek**•"Vakit yok," dedim, zavallı saatlerdir sancı çekiyor. | ~ **girmek**•"Haftaya kalmaz, gelirim." diye ameleliğe giden torun gelmeyince büyükannenin göğsüne büyük bir sancı girdi.

SANDIK isim

~ **a gitmek**•Ancak Ocak 2007'deki AB üyeliğine karşın yoksulluk, yolsuzluk ve reform sürecinin yavaşlığından şikâyetçi Bulgar seçmenlerin sadece yüzde 41'i sandığa gitti. | ~ **tan çıkmak**•Bu yazı ilk seçimde milletvekili olarak sandıktan çıkmak isteyenler içindir. | ~ **a gömülmek**•DSP, MHP ve ANAP sandığa gömülecek ve FP tek başına iktidara gelecek.

SANSASYON isim

~ **yaratmak**•Hem sağda hem de solda sansasyon yaratacak ağır eleştirilere hedef olan bu kitabın etkisi de büyük ve uzun süreli olacaktı.

SANSÜR isim

~ **e uğramak, ~ e takılmak**•Bir oranda özgürlük ortamının varlığından söz etmiştim ya, Kemal Özer'in sıralamasında da bazı satırların bazı yerlerde sansüre uğramış olduğunu söylemesi bunu kanıtlıyor. | ~ **gelmek**•Bu nedenle “Basına sansür geliyor”, “Sansür hortladı” gibi yaklaşımları yanlış ve maksatlı buluyoruz." dedi. | ~ **koymak**•Basına sansür koydu, parayı devalüe etti ve kadınların etek boyları için minimum ölçüler bile belirledi.

SARSINTI isim

~ **geçirmek, ~ yaşamak**•2001 krizinin gündelik hayat kültürümüz üzerindeki etkisi nedeniyle şöyle bir sarsıntı geçirdi. | ~ **yaratmak**•İşte Mezarıcı'nın çıkışı, hem RP tabanında, hem de RP'nin potansiyel seçmenlerinde sarsıntı yarattı.

SAVAŞ isim

~ **çıkma**•Maalesef Hırvatistan'daki çatışmalar Bosna'ya yayıldı ve ondan sonra savaş çıktı. | ~ **a girmek, ~ a katılmak**•Buna rağmen hükümet bazı gerçekleri ileri sürerek savaşa girmek istiyordu. | ~ **açmak**•Ve Kilise, Aydınlanma hareketi'nin içinde olan Masonlar'a karşı savaş açtı. | ~ **vermek**•Seni aldatmamak için kendiyi savaşa verdi ama kaybeden sen oldun. | ~ **a sokmak**•Birinci Dünya Savaşı'nda İran sınırındaki Bahtiyari aşiretlerini savaşa sokmaya çalışırken öldü. | ~ **tan çıkma**•Paris bizim gittiğimiz zaman dediğim gibi savaştan çıkmıştı, her şey eski Paris'ti ama para, hareket ve canlılık çok azalmıştı.

SAYFA isim

~ **yüklemek**•Hiç kimse sayfanızın yüklenmesini uzun süre beklemez, çünkü bekletmeyecek bir firma bulmak hiç de zor değildir.

SAYGI isim

~ **göstermek**•Dalış sırasında ölenlere saygı göstermek amacıyla kişisel eşyalar yukarı çıkarılmadı. | ~ **duymak**•Yazan ama kitap haline getirmeyenlere açıkçası ben çok saygı duyuyorum, bunun büyük bir disiplin ve yaptığı işe inanç gerektirdiğini düşünüyorum. | ~ **uyandırmak**•Güney İtalya'daki Grek kentleriyle çağrıştırılan bir sonraki dönem daha mistik daha az bilimsel; ama kimi yönleriyle saygı uyandıran ilginçliklere sahiptir. | ~ **görmek**•Bakışların yabancılığı altında ezilmemek, istediğimiz zaman girmek insanların arasına, iyi karşılanmak, sevgi saygı görmek. | ~ **beklemek**•Ben müzikte insanlık, sevgi ve saygı bekliyorum. | ~ **{MIZ}ı yitirmek**•İlkelerimiz doğrultusunda hareket ettik, yani her şeyden önce kendimize karşı dürüst davrandık, böylece kendimize olan saygımızı yitirmedik.

SEBAT isim

~ **istemek**•Öğrenmek zor iş, emek istiyor, zaman istiyor, sabır istiyor, sebat istiyor. | ~ **göstermek**•Fakat ne olursa olsun mümkün olduğu kadar sabrederek sebat gösterecektim.

SEBEBİYET isim

~ **vermek**•3. devamıza samimiyetle bağlı kardeşlerimiz arasında meşrep farkı gözeterek cemaat taassubu ile iftiraklara sebebiyet verdiniz.

SECDE isim

~ **(y)e kapanmak**•Fetih kumandanı "Fatih", secdeye kapanmış, gözyaşlarını fethi mübin için akıtmaktadır. | ~ **(y)e gitmek**•Secdeye giderken çocuğu omzundan yere indiriyor, kalkarken tekrar omzuna alıyordu. | ~ **(y)e koymak**•Bu sırada Sevda Meto'ya öyle bir plan hazırlamaktadır ki şeytan "Aman yarabbi!" diye alnını secdeye koyar! | ~ **e varmak**•Son kez secdeye varan yorgun bedenimde bir an hiç heyecan kalmadığını duyumsadım.

SEÇİM isim

~ **e katılmak**, ~ **e girmek**•Anayasa Mahkemesi'nin bu kararıyla, Erdoğan AKP Genel Başkanı olarak seçimlere girecek. | ~ **e gitmek**•Kamuoyu araştırmalarının,

"ülkenin Sovyet döneminde daha iyi olduğunu" söyleyenlerin yüzde 58'lik oranına kıyasla, "şimdi daha iyi" diyenlerin yüzde 27 olduğunu ortaya koyduğu bir ortamda, 107 milyon Rus pazar günü seçime gitti. | **~i kaybetmek**•Örneğin hemen savaş sonrasında İngiltere'de zaferin mimarı ve karizmatik önderi Churchill seçimleri kaybetmiş, İşçi Partisi iktidara gelmiştir. | **~i kazanmak**•Bütün tatil köylerini kapatsanız, otellere mühür vursanız, Nusret mayın gemisi gibi kıyılara mayın döşesenez de AKP bu seçimi kazanacak mı?

SEFA isim

~sürmek•Çadırdaki yiyip içip sefa sürmüşler, büyükler de hiç gocunmadan onlara yemek ve içecek taşımıştı.

SEFALET isim

~e düşmek•Kırsal bölgede olduğu gibi şehirlerde de mülkiyet, sayısı az bir asilzade tabakasının elinde toplanıyor ve sefalet düşen kişilerin kin ve nefreti bu sınıf üzerinde toplanıyordu. | **~e sürüklemek**•"Siz buna vesile olarak aziz milletimi açlık ve sefalet sürüklediniz" ifadesini kullandı.

SEKTE isim

~(y)e uğramak•Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yabancı sermaye girişi sekteye uğradı, yatırımları finanse edecek olan yurtiçi tasarruf istenen ölçüde artmayarak büyümenin düşmesine neden oldu. | **~vurmak**•Bu gibi durumlarda, bir kaç rakibin mallarının uluslararası pazara sunulmasına sekte vurmak diğer rakiplerce arzu edilen bir konu olabilir.

SEKTÖR isim

~e girmek•Sektöre girdiği ilk günden beri, formalite gerektirmeyen ve fark yaratan servisleriyle abonelerine avantaj sağlıyor. | **~küçülmek**•Yatırımlar durmuş, sektör küçülmüştür. | **~ü canlandırmak**•Konut talebi sektörü canlandırdı.

SEL isim

~**almak**, ~**götürmek**•Yamatılan sel götürüyor, dünyanın bir yerinde hava kirliliği nedeniyle kitle ölümleri görülüyor, bulaşıcı hastalıklar kol geziyor... | ~**basmak**•Haber yok! Haber yok! Gazetelere bakıyoruz: Bilmem nereyi sel basmış.

SELAM isim

~ **durmak**•Kıyıda bekleyen "askeri ve mülki erkân" esas duruşa geçer, askerler selam durur; siviller saygı içinde, geçen büstü izlerlerdi.

SELAMET isim

~**e ermek**,~**e ulaşmak**, ~**e çıkmak**, ~**e kavuşmak**•Problem teşkil eden kişi ruh dünyasında selamete erememiş, içte derinlik kazanamamış, kendini aşamamıştır. | ~**e götürmek**•Kilise yeryüzündeki misyonunu -ruhları selamete götürmek misyonunu- ailenin bütünlüğüne ve Hristiyan yaşam tarzına bağlarken, devlet ruhun selametiyle ilgilenmez. | ~**le bitirmek**• Onunla CHP'nin de içinde olduğu siyasi tartışmayı sağlık ve selametle bitirmek mümkün değildir.

SEMAH isim

~**dönmek**•Kadın-erkek birlikte bağlama eşliğinde semah dönerler.

SEMER isim

~**vurmak**•Köylünün kültürel ve toplumsal ufku "sırtına hemen semer vurulacak," yani gruba katılır katılmaz işe koşulabilecek bir üyeyi aile çevresine kazandırmak gibi basit bir hedefe kilitlenmiş değildir.

SEMPATİ isim

~**toplamak**, ~**kazanmak**•Gerçekten de ilk başlarda sergilediği olumlu pratiğiyle de oldukça büyük bir sempati topladı. | ~**beslemek**, ~**duymak**•Liberal olarak bilinen Yalçın bu yöndeki düşüncesini sadece iktisadi politikalar konusunda ortaya koymakta ve serbest piyasa ekonomisine büyük bir sempati beslemektedir.

SEMİNER isim

~**düzenlemek**, ~**vermek**•Harika bir seminer verdim ve herkes ayakta alkışladı. | ~**e katılmak**•Bütün seminerlerime katılıyor ve insanlara o yaştan sonra da birçok şey yapılabileceğini ispat ediyor.

SEMERE isim

~**[si]ni vermek**•Sonunda bu çabası semeresini verdi ve zaten yorulmuş olan vahşi kısrak, sanki sıradan bir at haline geliverdi.

SEMPOZYUM isim

~**düzenlemek**•Kültür Bakanlığı, 2-5 Kasım tarihleri arasında Antalya'nın Kemer ilçesinde "Türkiye'de tarihi kent dokularının korunması ve geleceğe taşınması" konulu bir sempozyum düzenleyecek. | ~**a katılmak**•Benim Bedri Baykam'la tanışmam San Francisco Museum of Modern Art'ta (San Francisco Modern Sanat Müzesi) "The Human Condition" (İnsanlık Koşulları) konulu sergi için düzenlenen sempozyuma katıldığım sırada gerçekleşti.

SENDİKA isim

~**kurmak**•1950'lere doğru grev hakkını savunan DP de kendi sendikalarını kurar.

SENET isim

~**vermek**•Boşanmanın karşılığı olarak birer milyonluk üç senet verdi. | ~**düzenlemek**•Erkek evi ile konuşulan başlığın tamamı ödenemediğinden, âdet olduğu gibi geri kalanı için sonra kıza verilmek üzere bir senet düzenlenip erkek tarafına imzalatılmıştı. | ~**yapmak**•Önemli değil zaten, ben Sezai Bey adına bir senet yapmıştım, onu vereyim size. | ~**imzalamak**•Mesele şu ben Hacıya iki ayrı senet imzalatmıştım.

SER isim

~**vermek**•Memiş Hoca'ya seçimlerde nasıl başarı sağladığını soruyorum, ser veriyor ama sırrını asla. | ~**den geçmek**•Arzu edilen genç kıza bir punduna getirip birkaç sürahi mellengiç suyu içirilirse, kız hem yardan hem de serden geçer.

SERAP isim

~**görmek**•Serap gördüm bir çölün ortasında, seni gördüm yemyeşildin.

SERGI isim

~**açmak**•Çalışmalarını 1989 yılından bu yana Roma'da sürdüren Fatih Mika, yurtiçi ve yurtdışında pek çok sergi açtı. | ~ **(y)e katılmak**•İşiksel, resim dili olarak yakınlık kurduğu grupla, yurt dışında 20'ye yakın sergiye katılmış.

SERMAYE isim

~**aktarmak**•1997 yılı sonu itibarı ile YPK kararı olmadan 8 teşebbüse 78 trilyon lira sermaye aktarılmıştır. ~ **yatırmak**•Bir endüstriye ne kadar çok sermaye yatırılmış ise o endüstrideki teknolojik gelişme daha hızlı olacaktır.

SERTİFİKA isim

~ **almak**•Bu güne kadar 28 kişi anılan eğitimi tamamlayarak sertifika almış durumdadır.

SERUM isim

~ **bağlamak, ~ takmak, ~ vermek**•Bir koluna serum bağlanmış, diğerine Seval'den alınan kan takılmıştı. | ~ **yemek**•Kaç kez gelmişti, kaç kez kaç şişe serum yemişti, kaç kez tövbe etmişti.

SERVET isim

~**kazanmak, ~ edinmek**•Adam Weishaupt, amaçlarının "ne topraklar fethetmek, ne otoriteyi ele geçirmek ne de servet kazanmak" olduğunu anlatıyordu müritlerine. | ~ **katmak**•Frenk ellerinin Evliya Çelebisi Peter Mayle'ın yazdığı aynı adlı romanından uyarlanan filmde megalomanlığın üst sınırlarında dolaşan Max Skinner (Russell Crowe), Londra Borsası'nda spekülasyonlar yaparak servetine servet katmaktadır.

SERVİS isim

~ vermek•Sunucu barındırma, Internet üzerinde servis verecek sunucuların müşterinin kendi ağı yerine, hızlı ve güvenli Superonline ağına bulundurulması hizmetini içeriyor. | ~yapmak•Dört köşe kesip, alttaki yanık kısımları üste gelecek şekilde servis yapalım.

SERZENİŞ isim

~te bulunmak•"Ne yazık ki bazı yayın organlarındaki haberlerde olaylar gereksiz yere abartıldı" diye serzenişte bulunuyor.

SES isim

~gelmek, ~çıkma•"Gönderdiğimiz belgelere rağmen ülkelerden ses çıkmıyor." diye araya karıştı Başbakan Tayyip Erdoğan. | ~kesilmek•"Ben de yaralıyım" dan sonra yine ses kesildi. | ~vermek•ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın, Suriye ve Lübnan ziyaretinde İsrail'e karşı verdikleri mücadele nedeniyle desteğin kesilmesini istediği Hizbullah ve Filistinli örgütler ses verdi. | ~{İ} boğulmak•Alkışların, çığlıkların arasında boğuldu sesi. | ~{İM} çatallanmak•Sesim çatallandı galiba ya da gözlerimden okudu...

SET isim

~çekmek, ~vurmak•Hep onun aklına, yaratıcılığına, enerjisine, üretkenliğine, çalışkanlığına set çekildi; set vuruldu...

SEVAP isim

~kazanmak, ~almak•Bu konuda sorun yoksa sadakasını kime verirse versin, yaptığı iyilikten kim yararlanırsa yararlansın sevabını kazanır, sadakası kabul olur. | ~a girmek•Eşyalarını kullanmıyorsan ihtiyacı olana versene, verirsen inşallah çok çok sevaba girersin ve iki yeni arkadaşın olur. | ~yazmak•Allah belki de bize daha büyük bir sevap yazar. | ~işlemek•O hemşire sevap işlemek istiyorsa kendi olanaklarıyla baksın bebeye.

SEVGİ isim

~**göstermek**, ~**vermek**•Onları çocuklarıyla daha yakından ilgilenmeye, evlatlarına daha çok ilgi ve sevgi göstermeye davet edin. | ~**görmek**•Psikologlara göre burada genelde yetişirken anne-babasından sevgi görmemiş, ruhundaki boşluğu dolduramamış, bedenlen büyüdüğü hâlde ruhu gelişmemiş ve hayata anlam katamamış kişilikler söz konusudur. | ~**(y)i paylaşmak**•Çünkü bu insanlarla ilgili kişisel sorunlar yaşamayıp yapmaya çalıştığınız tek şey, sevgiyi paylaşmaktır. | ~**(y)i tatmak**•Sevgiyi tatmamış bir insandan karşısındakine sevgi göstermesi beklenemez. | ~**(y)e susamak**•"Yardımaınıza muhtacıım baba" diye haykıran, ama bir "yoldan çıkmış" olduğu için "sen benim evladım değilsin" yanıtını alan, sevgiye susamış biri. | ~**duymak**•Öyle yalandan değil, gerçek sevgi duyuyorum hepsine.

SEVİNÇ isim

~**kaplamak**•Ay ışığında babamın gözleri parıldadı, içimi bir sevinç kapladı. | ~**{İMİZ}i paylaşmak**•Ekmeği paylaştık, suyu paylaştık, acılarımızı paylaştık, sevinçlerimizi paylaştık. | ~**ten uçmak**•Vasili, bütün bunları, ölümü kalımı düşünürken savaşları, ölümleri kırımları, işkenceleri açlıkları birlikte düşünüyor, acıdan, sevinçten uçarken kanatları eriyip yere çakılıyordu.

SEYAHAT isim

~**e gitmek**•Seyahate gittiği zaman bile tüm ürünlerinden oluşan küçük bir çanta hazırlar, valizine koyar ve onları almadan gitmez. | ~**e çıkmak**•Uzak yolculuklarda keyfiniz iyi olacak, arkadaş çevrenizle seyahate çıkabilirsiniz.

SIHHAT isim

~**dilemek**•İlim diledik, evlât diledik, sıhhat diledik... | ~**vermek**•Allah Padişahımıza sıhhat versin, bizimkisi mühim bir şey değil, Fehim rezilinin kopukları olay çıkartınca mecburen kalkıp bu halde selamlığa geçtim. | ~**{İ}ne kavuşmak**•Efendim, çocuğun babası bir süre sonra sıhhatine kavuşmuş ve ilk işi kuyuya gidip yılanı ziyaret etmek olmuş.

SIKINTI isim

~{lar}-{I}nı dağıtmak•Masaya oturup sıkıntılarını dağıtmak, aklını başka şeylerle oyalamak için gazete okumayı denedi. | ~{SI}nı gidermek•Sıkıntısını gidermek için öfkeli, telaşlı, saldırgan çabuk kırıncı bir hal alarak savunma mekanizmalarını harekete geçirebilir. | ~basmak, ~çökmek, ~sarmak•Oprah ile yapılan röportajı okuyunca hem bir rahatlama duydum, hem de garip, ama içime sıkıntılar bastı. | ~çekmek, ~yaşamak, ~geçirmek•Kimsesizler yurdunda büyümüştü ve maddi anlamda da çok sıkıntı çekiyordu. | ~(y)a düşmek•Onun eleştirileri, kendi felsefesine uymayan şeyler hakkında acı çektiği, sıkıntıya düştüğü yerlerde bilinçli yaratıcı bir sürece denk düşer. | ~(y)a sokmak, ~(y)a girmek •Efendi ben senden şu on beş senelik can yoldaşlığında seni zorlayacak, sıkıntıya sokacak ne istedim söyler misin? | ~dan kurtulmak•Biz ise sıkıntıdan kurtulmak için uçuşsal bir şaka yapmaya karar verdik. | ~dan patlamak•Bu tavan arasında, sıkıntıdan patlıyorum. | ~yaratmak, ~vermek•Belli bir iş yerinin bulunmaması, iş almasında, resim çalışmalarında sıkıntı yaratıyordu. | ~aşmak•Türk askerinin bulunduğu alana sadece AA muhabirinin alınmasıyla sıkıntı aşıldı.

SINAV isim

~ a girmek•Üniversite üçüncü sınıftayken yeniden sınava girdi. | ~ a hazırlanmak•Şimdi bu noktada her şey bir kenara bırakılacak ve sınavlara hazırlanmak ön plana alınacak. | ~dan geçmek•Topu topu altı yabancı oyuncu için onca sayfa nasıl dolacak, bu yaz spor basınımız işte bu zor sınavdan geçecek. | ~açmak•Diyanet İşleri Başkanlığı, ilk kez bünyesindeki kadın personeli yurtdışında görevlendirmek için 2008 sonu itibariyle sınav açtı. | ~dan kalmak•Ben ilk sınavdan kalmış bulunuyordum.

SINIF isim

~ta kalmak•Türkçe kelime üretmekte sınıfta kalmış ve bu yüzden büyük bir kelime ve kavram ithalatçısı olmuştur. | ~atlamak•Ve Kemal Sunal, sınıf atlamak için her

türlü üçkağıtçılığı mübah sayan İbrahim Zübükzade karakterini, çirkin politikacıyı öylesine güzel hicveder ki...

SINIR isim

~**tanımamak**•Bu köşede sıkça dile getirdiğim bir olgudan, şımarık, sınır tanımaz, her şeyi hak ettiklerini düşünen, narsisist / özsever bir çocuk neslinden söz edeceğim. | ~**ı geçmek**•Duraksıyoruz yani bir süre; sonra da, hangi sınırı geçmek üzereysen kendimizi bir suçlu gibi yakalayıp sürükleye sürükleye alışılmış davranışlarımızın içine sokuyoruz ve yaşam, kendi sessizliğini taşıyan bir tren hızıyla yeniden akmaya başlıyor. | ~**çizmek, ~koymak, ~getirmek**•Bu yüzden de bir dünya görüşü ve duruşu olmayan şairde, kapitalist sistem, hem bedensel, hem de ruhsal bir boşluğu oluşturur ve sınır çizer. | ~**{lar}ı zorlamak**•Ne kadar ileri gidebilirsiniz? O, kendine özgü yollarla, kendi mahvına neden olacak şekilde sınırları zorluyor. | ~**ı aşmak**•Bu doğrultuda bir çaba bu çalışmanın sınırlarını aşıyor. | ~**a dayanmak**•Eğitimli gençler arasındaki işsizlik Türkiye genelinde yüzde 31.1'e kadar yükselirken kentlerde yüzde 33 sınırına dayandı. | ~**{lar}ı kaldırmak**•2001 yılı doğrudan gelir desteğinde 200 dekarın üzerinde ekim yapan çiftçilerin, doğrudan gelir desteğinden yararlandırılmadığını kaydeden Karabaş, 2002 yılından itibaren bu sınırların kaldırılması gerektiğini söyledi.

SIR isim

~**vermek**•Ben de sana bir sır vereyim, dedi Yelda, böylece bir dünya turu daha yapmana gerek kalmadan bir gerçeği daha öğrenirsin... | ~**{I}nı paylaşmak**•Ona erkek veya kız arkadaşıyla arasında geçenleri anlatır, arkadaşının bu konu hakkında bildiği bilgilerin miktarı onunla samimiyet derecesini gösterir, onunla sırlarını paylaşır. | ~**{I}nı saklamak**•Farkında değiller ama ikisinin de sırlarını saklıyorum. | ~**tutmak**•Toprak, kuru yapraklar ve çam iğneleri karla örtüldüğünde ağaçlar sır tutar; dışarıya birkaç hisırtıdan başka ses vermez. | ~**çıkmamak**•Ondan sır çıkmaz." diye teminat verince, Ebû Bekir'i rahatlatacak müjdeyi verdi. | ~**taşımak**•Bu herif gerçekten de önemli bir sır taşıyordu.

SIRA isim

~[sı] **gelmek**•"İyi! Şimdi sırası geldi," dedi Melis yine o anaç pozunu takınarak. | ~ **beklemek**•Hareket dairelerinin önünde sıra beklerken, hareket şefiyle kontrolörlerin konuşmalarına kulak misafiri oluruz, bir şeyler öğrenmeye çalışırız. | ~(y)a **girmek**•260 derece ısıya dayanıklı dış cephe malzemesi kullanılan merkez için talipler şimdiden sıraya girmiş. | ~(y)a **dizmek**, ~(y)a **sokmak**, ~(y)a **koymak**•Sayıları öğretecek bir yetişkin, bir grup çocuğu karşısına alır ve onları sıraya dizer.

SIRT isim

~{I}nı **dönmek**, ~{I}nı **çevirmek**•Sahip çıkmış da, yüzyıllardır bu topraklarda yaşayanlara, devlet olup el vereceğine, sırtını dönmüş... | ~{I}nı **dayamak**, ~{I}nı **yaslamak** •Çünkü egemen sınıflara sırtını dayamış olan politik çevreler, polisi, bu sınıfların yararına yasal maşa gibi, daha genel bir ifade ile halkı halka karşı kullanagelmışlerdir. | ~ **dan vurmak**, ~ **dan bıçaklamak**•Sevdiği kadınlar sırtından vurdu, servetini batırdı ve en sonunda Emniyet'in yolları ile tanıştı. | ~{I}nda **taşımak**•Halkımız yarınsız ve hayatın bütün ağırlığını sırtında taşıyor gibiydi. | ~{İMİZ}a **yüklemek**•Öyle ki, tarihin biriktirdiği bütün toplumsal sorunların günahı bizim sırtımıza yüklenmişti. | ~{I} **tutulmak**•Pencere açık kaldığı için sırtı tutulmuştu. | ~{I}nı **sıvazlamak**•Kimi onu sınırlamaya, hor ve hakir görmeye devam edecek; kimi onun yolunu alabildiğine açacak ve cesâretlendirip sırtını sıvazlayacak!..

SITMA isim

~ **tutmak**•Önce yüreği, sonra dizleri ve elleri sıtmaya tutulmuş gibi titremeye başladı.

SIVI isim

~ **kaybetmek**•Terleme yoluyla deri üzerinden günde ortalama 600 ml sıvı kaybedilir. | ~ **almak**•Sıcak sorunlarına karşı önlem olarak her zaman yeterince

sıvı alınmalı, sıcak ortamda egzersiz yapılacaksa buna ön hazırlık oluşturulmalı, terlemeyi engelleyecek giysiler yerine hafif olanlar tercih edilmelidir.

SIZI isim

~ **duymak**•Yok, hayır! Evlilik süresince de isteyerek seçtiğim için bunu, içimde zaman zaman, kalbimin derinliklerinde bir sızı duyuyordum sadece.

SİGARA isim

~ **yakmak**•Günsu Fırat, yerine oturdu; çantasından çıkardığı sigarasını yaktı. | ~ **içmek**, ~ **kullanmak**•Yüzdelerden anlaşıldığı kadarıyla, üniversite son sınıf öğrencilerinin yaklaşık yarısı sigara kullanmaktadır. | ~ **ı bırakmak**•Tatil gibi dinlendim, spor yaptım, hatta sigarayı bıraktım" dedi. | ~ **tutmak**•Yaranmak ister gibi, önce ona, sonra Alim Binatlılar'a sigara tuttu. | ~ **söndürmek**•Bir iki nefes çekip söndürüyor sigarasını.

SİLAH isim

~ **kullanmak**•Ama silah kullanmak sandığımdan çok sarıyor beni. | ~ **çekmek**, ~ **doğrultmak**•Pusuda bekleyen ikinci militan ise silahını çekmiş tam ateş edeceği sırada bir minibüsün araya girmesi sebebiyle silahını kullanamamış ve kaçmıştı... | ~ **a sarılmak**, ~ **a davranmak**•Dilini konuşmadığı, türküsünü söyleyemediği dinleyemediği, kültürünü yaşayamadığı için mi silaha sarıldı? | ~ **taşımak**•Bu suçlar arasında silah taşımak, suç örgütü faaliyetlerine katılmak, sahte kimlik kullanmak gibi unsurlar bulunuyor. | ~ **patlamak**•Dağ başında bir dere ondan sonra, dere sarp dere, sarp dere bu arada mağaradayken bir silah patlıyor, bu silahı da babamın gönderdiği adam patlatıyor. | ~ **kuşanmak**•Baştan aşağı silahlar kuşanmış, başı dik, gözleri kararlı o kadar Çeçen kadını gördüm ki adamın bu sözleri beni hiç şaşırtmadı. | ~ **atılmak**•"Silah atıldı," dedi Marcel, "duymadınız mı?" "Köylüler tarlalarına musallat olan yaban domuzlarını korkutuyor," dedi asker, "kalkın yerden!" | ~ **{lar} susmak**•Sonunda halkımızın çoğu savaşta ölünce artık savaşıacak fazla kimse olmadığından silahlar sustu. | ~ **bırakmak**•"Silah bırakmak, bu topraklara huzur getirecek bir adımdır." dedi. | ~ **{lar} konuşmak**•Moskova beklenmedik bir şekilde karıştı; silahlar konuştu. | ~ **dayamak**•Yolda yürürken kim olduklarını bilmediğim

birkaç kişi kafama silah dayadı. | **~ı ateşlemek**•1 Nisan 1955 Cuma günü, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesini (Enosis) savunan EOKA gizli örgütü silahlarını ateşledi. | **~kuşanmak**•Yılmaz'ın liderliğinde herkes silahlarını kuşanıyor: "Bizim elimizden kız almak ha" deyip pavyona doğru yola çıkıyoruz.

SİNE isim

~(y)e çekmek•Her şeyi sineye çektim, oğlumun hatırına her şeye katlandım.

SİNEMA isim

~(y)a gitmek•Bugün Yasemin beni öğle yemeğine davet etti, sonra da onunla sinemaya gittik. | **~(y)a aktarmak**•Washington, bu ilk yönetmenlik denemesinde Antwone Fisher'ın gerçek yaşam öyküsünü sinemaya aktaracak.

SİNİR isim

~{ler}-{İ} gerilmek•Yeniden sinirleri gerildi, derin, yakıcı bir solukla rahatlamaya çabaladı. | **~{ler}-{İM}i yıpratmak**, **~{ler}-{İM}i bozmak**•Gazeteleri elime aldığımda, TV'nin düğmesine dokunduğumda duyduklarım, gördüklerim, okuduklarım sabrımı taşıyor, sinirlerimi yıpratıyordu. | **~{ler}-{İM}e dokunmak**•"Durum o kadar sinirlerime dokundu ki erken ayrılmak için bir bahane yaratıp kaçtım" diye anlatıyor. | **~{ler}-{İ} boşalmak**•Piyanistin saldırısı hepsini rahatlatmış, sinirleri boşalmış, uzun süredir önüne set çekilmeye çalışılan bir nehir serbest kalıp çılgınca akmaya başlamıştı.

SİPARİŞ isim

~almak•Yemeği ısmarladım. Garson yüzüme bile bakmadan siparişi aldı.

SİPER isim

~ almak•"Camın önünden çekil Ecem! Rahat ver insanlara taşınırken..." diyen annem, beni siper almış camdan bakmaya başlamıştı bile. | **~e yatmak**•Sabaha karşı tavuk kümesinde, elinde tüfek, tavukların arasında sipere yatmış olarak bulduk onu.

SİS isim

~**çökmek**, ~**kaplamak**•Dolunay, doğduğu yerin tam aksi tarafına hafif sis çökmüş vadinin diğer yamacına doğru alçalmıştı. | ~ **kalkmak**•Kırmızı kiremitli evin üzerinden sis kalkıyor.

SİSTEM isim

~**uygulamak**•Göreceğimiz üzere Osmanlılarda da aynı sistem uygulanır ve berat verilirdi. | ~**e oturtmak**•Bu kompleks yapılardan dolayı, çağrışımları analiz etmek, bir sisteme oturtmak zordur. | ~ **çökmek**•"Açıklarsam sistem çöker, savaş çıkar, çevre ülkelerle aramız açılır" diyor. | ~**e girmek**•Bilgisayarlara bulaşan melez virüs bir arka kapı açıyor ve buradan "hacker"ın gizlice sisteme girmesine olanak tanıyor.

SİYASET isim

~**e bulaşmak**, ~**e karışmak**•Önceki TDK'nin siyasete bulaşmış olması sebebiyle gösterdiği aktivite ile bugünkü kurumun yavaşlığı arasında daha orta bir tempo gereklidir. | ~**ten kopmak**•Menderesler siyasetten kopmadı. | ~**e yönelmek**, ~**e soyunmak**, ~**e girmek**, ~**e atılmak**•Kişisel çıkarlar adına siyasete yönelmiş ve hedefe ulaşabilmek adına her şeyi mubah sayabilen siyasilerin engellenebilmesi için, geriye kalan tek yol suikasttır. | ~**yapmak**•Amaç siyaset yapmak değil, yüreğine ateş düşürdüğünüz ailelerin kaybettikleri canların hesabını sormak...

SKANDAL isim

~**a karışmak**•Zamanında rakipleri yüzünden adı bir skandala karışmış.

SLOGAN isim

~ **atmak**•Kabil sokaklarında yürüdükten sonra 1989'dan beri kapalı olan ABD Büyükelçiliği önüne gelen göstericiler, "Amerika'ya ölüm" ve "Kahrolsun Clinton" şeklinde sloganlar attı.

SOBA isim

~ **yanmak**•On dört derslik, on dördünde de soba yanıyor. | ~ **yakmak**•Muş'un Malazgirt ilçesinin Sarıdavut köyündeki ilkokulda görevli kadın öğretmenler, öğrenciler üşümesin diye hayatlarında ilk defa baltayla odun kırıp soba yakıyor.

SOFRA isim

~ **hazırlamak**, ~ **kurmak**•Ben önceden yemeliyim, onlara da ayrı sofraya hazırlarım. | ~ **kaldırmak**, ~ **toplamak**•Bir akşam sofrayı kaldırıp, bulaşıkları yıkayıp hatta bir de eşinizle birlikte içeceğiniz kahveyi hazırlayın. | ~ **(y)a oturtmak**•Nerede hata yaptık bilmiyorum ama şimdi oğlumuz asla bizimle birlikte sofraya oturmuyor.

SOHBET isim

~ **e başlamak**, ~ **e koyulmak**, ~ **e tutuşmak**•Elinde çay içtiği bir fincan vardı; sohbete başladık... | ~ **i koyulaştırmak**•Kanlıca'daki güzel eve biraz gecikerek ulaştığım zaman, öteki çağrılıların hemen hepsi toplanmış, onur konuğu olan yabancıyla sohbeti koyulaştırmışlardı. | ~ **sürmek**•Sanki kırk yıllık dost gibi bir sohbet sürmüştü aralarında.

SOKAK isim

~ **a dökülmek**, ~ **a çıkmak**, ~ **a taşmak**, ~ **a inmek**•Tüm ülkede Katolik kurumlar harekete geçti ve 1984'te bir milyon özel eğitim taraftarı sokaklara döküldü. | ~ **a fırlamak**, ~ **a dalmak**•Habibe kadın, öfke içinde zarfı evirip çevirirken Kiraz, paltosunu ve yün başlığını kapıp sokağa fırladı. | ~ **a atmak**•Ev sahiplerini saçlarından sürükleyerek sokağa attım. | ~ **ta bulmak**•Daireden çıkıp apartmanın merdivenlerinden inerek kendimi yine sokakta buldum. | ~ **a düşmek**•Bu Mehmetçiğim de sokaklara düşmüş yavrucağız. | ~ **a bırakmak**•Cezaevindeki çocukları için direniş yaptıklarından karakola götürüp gözaltına aldıkları yaşlı anneleri polis, gecenin bir yarısı sokağa bırakıyor.

SOLUK isim

~ {U}nu **tutmak**•Ülev soluğunu tutmuş, hayranlık ve merakla Tiraje Hanımı dinliyordu. | ~ {UMUZ} **daralmak**•Elimizi başımıza götürürken bile, öylesine yavaş davranıyoruz ki! Tersini yapacak olursak, hemen soluğumuz daralıyor. | ~ {U} **tıkanmak**, ~ {U} **yetmemek**•Cümlelerin sonunu getirmeye soluğu yetmiyor, yutkunuyor.

SONUÇ isim

~ a **varmak**, ~ a **ulaşmak**, ~ a **bağlamak**•Araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak şu sonuçlara varılmıştır. | ~ **çıkma**, ~ **almak**•AB ile müzakere sürecinde polis ve jandarmanın sivil denetimine ilişkin son toplantıdan sonuç çıkmadı.

SOPA isim

~ **yemek**•Bir yandan da, sopayı yedikçe kendilerine gelip bir kat daha ışıklandılar sanki. | ~ **atmak**•İki arkadaşıyla gelmiş, Ömer'e sopa atacaklarmış.

SORGU isim

~ (y)a **almak**, ~ (y)a **götürmek**•Stat dışına çıkarılan Muhammer Bulut, Melih Gökçek'in şikâyetçi olması üzerine polis tarafından sorguya alındı. | ~ **dan geçmek**•Sanıklar iki defa sorgudan geçtiler. | ~ (y)a **çekmek**•Ben her gece kendimi sorguya çekerdim. | ~ {SU} **sürmek**•Evini arıyorlar, neyse ki mektup açacağını bulamıyorlar ama sorgusu sürüyor.

SORU isim

~ **yöneltmek**•"Selçuk F.Bahçe'de neden sağ kanatta oynatılıyor?" sorusunu yöneltti. | ~ **gelmek**•Sessizliğin ardından "Bilemiyorum peki ne yapmalı?" sorusu geldi. | ~ **beklemek**•Çünkü böyle bir soruyu beklemiyordum ve karşı taktik geliştirmemiştim. | ~ (y)u **çözmek**•Akşam evde biraz uğraşıp soruyu çözmüş. | ~ **almak**•Ben çok zeki bir adamım, karizmamı söylemeye gerek yok, ona göre bir soru alayım.

SORUMLULUK isim

~yüklemek, ~vermek, ~getirmek•Nasıl olmuş da kanbağından dolayı bağımlı insanlara bu denli sorumluluk yüklenmiş. | ~taşımak, ~duymak, ~hissetmek, ~düşmek•İnsan yalnız diğer insanlara karşı değil, doğaya karşı da sorumluluk taşımaktadır. | ~almak, ~üstlenmek, ~bilmek•Yaşamları boyunca çok sorumluluklar almış, şirketler yönetmiş, dergiler çıkartmışlardı. | ~u paylaşmak•Şimdi aynı sorumluluğu paylaşıyoruz.

SORUN isim

~u çözmek, ~u gidermek, ~u aşmak•Onların yüzlerce sorununu çözmek için uğraşan annem, bazen dertlere saplanır kalır. | ~yaşanmak•Birçok Avrupa Birliği üyesi ülkede önemli ölçüde istihdam piyasası sorunları yaşanmaktadır. | ~çıkmaq, ~doğurmak•Bu durumda hastalıklı bir görünüm alan istiridyelerin pazarlanmasında da sorunlar çıkmaktadır.

SOS isim

~hazırlamak•Tuz, şeker ve pirinç sirkesinden oluşan bir sos hazırlayın. | ~gezdirmek•Üzerine sos gezdirip, fıstıkları serpin.

SOSYETE isim

~(y)e girmek•Kim ne derse desin, bu yaklaşım sosyeteye girmek için çok iyi bir başlangıçtır.

SOY isim

~u sürdürmek•Sırf soyu sürdürmek, döl almak için iki insanın bu töre ile birleşmeye mahkûm olması doğru mudur?

SÖZ isim

~ü kesmek•Sözümü kesti, "Peki, peki" diye azarladı beni. | ~e başlamak•Büyük Öğretmen hiç zaman yitirmeden söze başladı. | ~almak•Geziden döndükten sonra Milli Güvenlik Kurulu toplantısında konu PKK'nın Rusya'daki faaliyetlerine gelince Çiller söz aldı. | ~e karışmak, ~e girmek•Arkadaşlarının inatlaşmasını,

gölümseyerek izleyen Seyit söze karıştı. | ~ {ler}ini sürdürmek•“Sizi geleceğe taşıyamayacak, ama çok da güzel anılar bırakmış olan aşkınızın yasını tutuyordunuz," dedi Sırma ve konuyu özetlercesine sözlerini sürdürdü. | ~ {ler} dökülmek•Birden benim de anlayamadığım, istem dışı şu sözler döküldü ağzımdan. | ~ istemek•Bak, şimdi senden söz istiyorum, her gün web sayfamı en az bir kez dolaşacaksın. | ~ açmak•Hatice gene yemek yemekten söz açmak istediye de, bu defa sesini çıkarmadı. | ~ {Ü}nü tutmak•Yuvaya dönüş yapan Sergen, sözünü tutup sıkı çalışıyor. | ~ dinlemek•Sonra söz dinlemez, uyarılara aldırılmaz oldu. | ~ ü bağlamak, ~ ü noktalamak•Olayı anlatan yaşlı işçi emeklisi, "İşte böyle arkadaşlar" diye sözü bağladı. | ~ bitmek•İslamcılar için artık, söz bitmişti...

START isim

~ almak•Bursa Otomobil Sporları Kulübü tarafından düzenlenen Genoto Yeşil Bursa Rallisi, 65 ekibin katılımıyla dün Zafer Plaza önünden start aldı. | ~ vermek•Geçtiğimiz günlerde ise Yozgat'a giderek seçim çalışmalarına, Yozgatlıların doldurduğu sinema salonundan start verdi.

STATÜ isim

~ {M}ü yitirmek•İyi bir mahallede oturuyor, geçim sıkıntısı da çekmiyordum ama bütün statümü yitirmiş, sanki yaşama sıfırcı noktadan başlayan bir göçmen olmuştum. | ~ değiştirmek•Bu yöntemlerden birisi, Hristiyanlık dönemi eserlerini kazılarla gün ışığına çıkarmak, var olanları restore ederek hizmete sunmak; diğeri ise patrikhanenin Lozan'da belirlenen - statüsünü değiştirerek güçlendirmektir!

STRATEJİ isim

~ uygulamak: Örneğin, stratejiyi uygulamak için kullanılan yöntemler, iletişim araçları, olaylar birer taktiktir.

STRES isim

~ atmak•Hem kendisi stres atmış hem de polisleri neşelendirmişti. | ~ yaratmak•Örneğin, stres yaratan durum uzun süre devam eder ve kalp atışları kontrol altına alınamazsa, kalbimiz bu yükü kaldıramayabilir. | ~ yapmak•İlaçlarını

düzenli şekilde aksatmadan al, demir-kan yapıcı şeyler yemelisin ve stres yapmamalısın.

STÜDYO isim

~ (y)a girmek•Bazıları tamamen doğaçlama, hiç nota yok, stüdyoya girdik ve çaldık.

SU isim

~ {lar}a gömülmek•Janet, denize yuvarladıktan sonra Nick bota tutunamamış ama "Seni seviyorum Janet..." diye bağdırdıktan sonra sulara gömülmüş. | ~ almak•Bir düşünsenize, 93 harbinden beri bu gemi su alıyor... | ~ (y)a girmek•Bütün bedeninden terler boşandı, suya girdi çıktı. | ~ (y)a basmak•Elindeki zarfı yatağın üstüne bıraktı, aşağıya inip plastik bir leğene su doldurdu ve odasına getirdi; elbiseyi çıkarıp suya bastı. | ~ vermek•Dün gece sen uyurken çiçeklere su verdim. | ~ [u]nu çıkarmak•Soğanı rendeleyin ve sıkarak suyunu çıkarın. | ~ basmak•Bunun sonucunda çok sayıda konutun alt katını su basmış, bahçe duvarları yıkılmış ve bazı konutlar kısmen hasar görmüştür. | ~ kaçmak•Genzine su kaçtı, hapşırdı birkaç kez. | ~ bırakmak, ~ tutmak•Domatesin de hiç tadı kalmıyor ve acayip su bırakıyor oda berbat ama yemeklerde kullanılabilir soslarda kullanılmaz. | ~ (y)a vurmak•Göğün mavisi sulara vuruyor. | ~ (y)a kapılmak, ~ (y)a bırakmak•Diğer de onu yakalayayım derken o da suya kapılmış. | ~ (y)a doymak•Avluda Hezarpâre Horoz Baha'nın kabri suya doymuş; sessiz sedasız, boylu boyunca uzanmaktaydı. | ~ (y)a indirmek•Hızla kürekleri suya indirdi, kayığın başını geriye çevirdi, küreklere asıldı, sular köpürdü, hışırdadı. | ~ çarpmak, ~ vurmak•Nihan yataktan fırlayıp arkadaşını banyoya götürdü, eline yüzüne su çarptı.

SUÇ isim

~ işlemek•Yusuf suç işlemiş gibi, istemiyor dokunmak, utanıyor, geri çekiliyor yavaşça. | ~ sayılmak•Bu madde hükmünde, delil olarak kullanma amacıyla sahte bir belge düzenlemek için tahrif edilmiş verinin kullanılması da suç sayılmaktadır. | ~ a itilmek•Daha ziyade suç işlemeye meyilli olanlar değil de aile korumasından

uzak oluşları nedeniyle suça itilmiş çocuklara yer veriliyor. | ~ **bulmak**•Ama kendimde bir suç bulamıyorum. | ~ **a bulaşmak**•Zorda kalındığı zaman ise sadece kendisi de suça bulaşmış polisler karşı saldırı düzenlenirdi. | ~ **{U}nu saklamak**•Memduh da suçunu saklamıyor zaten.

SUIKAST isim

~ **a uğramak**•14 Ekim'de eski MİT Müsteşarı, emekli Orgeneral Adnan Ersöz suikasta uğradı. | ~ **düzenlemek**•Kişisel çıkarlar adına siyasete yönelmiş ve hedefe ulaşabilmek adına her şeyi mubah sayan siyasilerin engellenebilmesi için, gerektiğinde suikast düzenlenecektir.

SURAT isim

~ **{I}nı buruşturmak**, ~ **{I}nı ekşitmek**•"Bak bu zor işte" dedi yaşlı adam, suratını buruşturarak. | ~ **{IM}a kapatmak**, ~ **{I}na çarpmak**, ~ **{I}na fırlatmak**, ~ **{I}na haykırmak**, ~ **{IM}a tükürmek**•Ne diyeceğimi düşünürken suratıma kapattı telefonu.

SÜKUNET isim

~ **i sağlamak**•Gazze'de sükunetin sağlanması ve İsrail'in operasyonu sona erdirmesinden memnuniyet duyuyorum. | ~ **i bozmak**•Açıklamada, "Bu demeçlere rağmen camiamız sükunetini bozmamakta kararlıdır" denildi.

SÜRE isim

~ **istemek**•Doğu Timor'da sıkıyönetim ilan edildiğini anımsatan Alatas, uluslararası topluluktan süre istedi. | ~ **vermek**•Avusturya, Rum Dışişleri Bakanı Yorgo Yakovu'ya bu öneriyi değerlendirmesi ve nihai bir yanıt vermesi için süre verdi. | ~ **geçmek**•Bir aya yakın bir süre geçmişti aradan.

SÜRGÜN isim

~ **e göndermek**•Suikastla ilgili veya ilgisiz 322 kişi sürgüne gönderildi. | ~ **den dönmek**•Sürgünden dönünce de politikanın dışında kalarak Darülfunun'a müderris olmuştu. | ~ **e gitmek**•Mustafa Ekinci delikanlı iken sürgüne gitmiş. | ~ **de kalmak**•Uzun süre sürgünde kalmış.

SÜT isim

~ten kesilmek•Sütten kesilince benekli olanını biz besleriz... | ~ü gelmek•Sütü gelmeyen annenin yerine eskiden olduğu gibi niçin bir sütanne tutulmuyor.

ŞAFAK isim

~sökmek, ~atmak•Şafak sökerken, duvar boyunca yürüyordum.

ŞAHİT isim

~göstermek•Ağabeyimi şahit göstererek sözlerine devam etti.

ŞAHİTLİK isim

~te bulunmak•İki erkek ile dört kadının şahitlikte bulunması recm için yeterli değildir. | ~yapmak•Evet, efendim bu gün burada şahitlik yapan kişidir.

ŞAKA isim

~(y)a gelmemek•"Bu işler şakaya gelmez," dedi. | ~(y)a vurmak•Olayı şakaya vurmaya çalıştığı belli oluyordu. | ~kaldırmak, ~götürmek•Halden anlar, sır saklar, şaka kaldırır. | ~dan hoşlanmamak•İyi zaten şakadan hoşlanmam... | ~yapmak•Ben sadece şaka yaptım, diyerek geçirir.

ŞALTER isim

~inmek•Kocaman motorlarla karardık çiftliklerde suni güneş yapıp tavukları kandırıyor, şaşırtıyor kapitalizm, şalterler iniyor. | ~i kapatmak•Tamam oğlum, unuttuk şalteri kapatmayı.

ŞAMAR isim

~yemek•Kiraz, şamar yemiş gibi irkildi.

ŞAMDAN isim

~yakmak•Fısıldar gibi, "Çok karanlık oda," dedi, "şu şamdanı yakalım."

ŞAMPANYA isim

~ **patlatmak**•Şampiyonluğu sevincini şampanya patlatarak kutladılar. | ~ **açtırmak**•Hüseyin olanca görgüsüzlüğüyle şampanya açtırdı.

ŞAMPİYONLUK isim

~ **a oynamak**•Şampiyonluğa oynayan bir takım için bu olacak şey değil. | ~ **u kaptırmak**•Geçen yıl şampiyonluğu kaptırdığı rakibi Ülker'i 3-1'lik seriyle geçen Efes finale adını yazdıran ilk takım oldu. | ~ **u göğüslemek, ~u yakalamak**•Türk sporcular Avrupa Şampiyonası'nda dört altın, iki gümüş ve bir bronz kazanarak şampiyonluğu göğüsledi. | ~ **la kucaklaşmak, ~la kapamak**•Beşiktaş 8 yıllık bir aradan sonra şampiyonlukla kucaklaştı. | ~ **a götürmek**•Demek ki Fenerbahçe'yi şampiyonluğa götüren antrenörlerden başka bir güç var.

ŞANS isim

~ **tanımak**•Eğer burada sosyal-demokratlara şans tanıyan varsa, aldaniyor demektir. | ~ **getirmek**•"Sana şans getirecek bir şeyler vermek isterim," dedim Eşme'ye. | ~ **{I}nı kaybetmek**•Kürtlerin de tuz biber ektiği bu yeni konjonktürde, jeopolitikte, yalnız sosyalizm değil, demokrasi de şansını kaybetmiş olabilir. | ~ **{I}nı denemek, ~{I}nı zorlamak**•Son bir kez daha şansını denemek için Aksaray'a gitti. | ~ **{IN} kalmamak**•Dibe vurduysan, zirveye çıkmaktan başka şansın kalmamıştır mantalitesi. | ~ **{LARI} bulunmamak**•Ancak ne yazık ki hiçbir şansları bulunmuyor.

ŞANTAJ isim

~ **yapmak**•Reşat'ı tümüyle listeden çıkarmasa da artık bütün dikkatini şantaj yapılan kişiye çevirecekti.

ŞAPKA isim

~ **çıkarmak**•Müdürün odasına girerken şapkasını çıkarıp eline almıştı dedesi. | ~ **takmak**•Şapkayı takarak, kısa bir değerlendirme yapabilirler.

ŞARJ isim

~ [ı] **bitmek**•Benimkisinin şarjı bitti.

ŞARKI isim

~ **okumak**•Nükhet henüz ünlü değil, hayatını sahneye çıkararak kazanıyor ama iddialı, öyle her şarkıyı okumak istemiyor. | ~ (y)a **girmek**, ~ (y)a **katılmak**•Yanımda oturuyor, şarkılara katılıyordu alçak sesle. | ~**yüklemek**•Para karşılığı şarkı yüklemek için kullanılan veri tabanı.

ŞART isim

~ **koşmak**•Bilhassa bunu şart koşuyor adamlar. | ~ a **bağlanmak**•Yürütme Organı'na fesih yetkisi tanınırken daima itina edilmiş, bazı sınırlamalara ve şartlara bağlanmıştır. | ~ {lar}a **uymak**•Şartlara uyan insanımız var.

ŞEHİT isim

~ **düşmek**•Bu savaşları kazananlar, ne orada şehit düşen ya da gazi olan Mehmetçikler ne de onların Komutanı Mustafa Kemal'di, o sırtlarda yatan yatırlar, ermişlerin ruhlarıydı. | ~**vermek**•Oysa bilinmez ki biz dans uğruna şehit vermiş bir milletin ahvadıyız...

ŞEKİL isim

~ **vermek**•Akşamdan hazırlanan ve iyice mayalanan, kabaran hamur, kendine şekiller verecek mahir elleri bekler. | ~ **almak**•Kurabiyeler kalıba göre şekil aldılar.

ŞERBET isim

~**vermek**•Kek sıcakken şerbeti vermek tatlıyı hamur yapar.

ŞEREF isim

~ **duymak**•Ben hakkı yenen insan hakları ihlal edilen mağdur, mazlum, bütün insanların avukatı olmaktan şeref duyarım. | ~**vermek**•İnsana şeref veren şey ancak ilimdir.

ŞERİAT isim

~ **getirmek**•Laikler Erdoğan'ın şeriat getiren gizli gündemi olmasından endişe ediyor. | ~ **gelmek**•Allah korusun, şeriat gelirse iş başka! | ~ **a dayanmak**•Şeriata dayanan eski yasaları tamamen değiştirmeyi öngören, "Tanzimat-ı Hayriye" adı verilen fermanın okunmasıyla başlayan bu sürecin sancılı sorunları.

ŞERH isim

~ **koymak**, ~ **düşmek**•Erdoğan ile Vecdi Gönül ise oy çokluğuyla alınan 7'si irticai faaliyetten olmak üzere toplam 38 personelin ihraç kararlarına yine şerh düştü.

ŞEVK isim

~ **e gelmek**•Abbas, bu girizgâhtan sonra şevke gelip cevap vermiş.

ŞEYTAN isim

~ **dürtmek**•Bir gün şeytan dürttü, cep telefonunu karıştırdım. | ~ **a uymak**•Kusura bakma şeytana uydum. | ~ **karışmak**•Acele işe şeytan karışır derler... | ~ **doldurmak**•Oynamayın şeytan doldurur.

ŞİDDET isim

~ **içermek**•Çok şiddet içeren, şiddetle dolu bir toplumda yaşıyoruz. | ~ **görmek**, ~ **yaşamak**•Şiddet gören çocuk saldırgan oluyor. | ~ **le reddetmek**•İlk anlarda ricalarımı şiddetle reddediyor, ne olursa olsun güvertede kalmak istiyordu. | ~ **le kınamak**•Sayın Oğuz Sarvan'ın bu önerisini şiddetle kınıyoruz. | ~ **e özendirmek**, ~ **e yöneltmek**•Şiddete özendiren, şiddeti temsil eden kişileri kahraman gibi gösteren dizi ve filmlere yer verilmeyecektir. | ~ **e başvurmak**•Çocuğunuzun öfkesini olumlu bir şekilde, şiddete başvurmadan göstermesine yardım edin. | ~ **i yaygınlaştırmak**•Medyanın bu tür şeyleri yayınlaması şiddeti yaygınlaştırıyor, şiddetin gücünü artırıyor. | ~ **le yalanmak**•Rambo Abi şiddetle yalanlamış tabii iddiaları.

ŞİFA isim

~bulmak•Düşmek, kalkmak, doymak, acıkmak, hastalanmak, şifâ bulmak... | ~dağıtmak, ~vermek•Böylece sağlık kuruluşlarımız ve hastanelerimiz ıstırap yerleri olmaktan çıkarılıp, şefkatle şifa dağıtan yerler haline getirilecektir. | ~(y)ı kapmak•Bir kere gözlerinden şifayı kaptım, ilk görüşte aşk olayı işte, bir daha iyileşemedim. | ~aramak•Yaşlanmış yorgun gönlüne deminki gibi cici kızlarda şifa arayan biri... | ~beklemek•Bu tip uygulamalardan şifa bekleyen hastalar ya kendi başına hekime gitmekte ya da ancak hocanın izniyle hekime gitme gereğini duymaktadır.

ŞİFRE isim

~çözmek•Bu anahtar bir başkasının eline geçerse, algoritma bilindiğinden şifreyi çözmek çok zor olmaz. | ~kırmak•Şifre kırıcının şifresini kıran şifre kırıcı, şifre kırıcının şifresini kıran şifre kırıcının şifresini kıran şifre kırıcı... | ~oluşturmak•Üç bazın birer şifre oluşturması durumunda ise toplam 64 farklı şifre ortaya çıkabilmektedir.

ŞİİR isim

~döktürmek•Ne şiirler döktürmüş...

ŞİKAYET isim

~te bulunmak•Bu arada binanın foseptiğinin denize akması nedeniyle, Torba Köyü Muhtarı şikayette bulundu ve dava açtı. | ~gelmek•Mahallede kendimden büyük çocukları dövdüğüm için ailelerden şikayet gelirdi.

ŞİMŞEK isim

~çakmak•Kafamda şimşek çaktı.

ŞİRK isim

~koşmak•Allah'a şirk koşmak en büyük günahdır.

ŞOFBEN isim

~**yakmak**•Sigara bittiğinde Esen banyoya gidip şofbeni yaktı.

ŞÖHRET isim

~ **i yakalamak**•"Mehmedim" isimli albümle şöhreti yakalayan Zeynep, yeni albümünün ilk klibini çeken yönetmen Cenk Sünker ile birlikteymiş. | ~ **e ulaşmak**•Ticaret hayatım iyi gittiği halde, şöhrete ulaşmak arzularımdan bir türlü kurtulamıyordum.

ŞÖMİNE isim

~**yakmak**•Şömineyi yakmış, televizyona bakıyorduk...

ŞUT isim

~**atmak**, ~**çekmek**•Şut çekebilme gibi becerilerin sık kullanıldığı ve performansı belirlediği oyunlarda esneklik büyük önem taşımaktadır.

ŞUUR isim

~ **{LARI} kapanmak**•Onlar şuurları kapandıktan sonra bile kendilerine tıbbi müdahalede bulunulmasını istemiyorlar. | ~ **{U}nu kaybetmek**•Dicle de şuurunu kaybetmiş sayılırdı.

ŞÜPHE isim

~**uyandırmak**, ~**yaratmak**•Bunun yanı sıra şüphe uyandıran tarafları da vardır. | ~ **kalmamak**•Artık şüphem kalmamıştı, burası bir geçit noktasıydı. | ~ **duymak**•Bilim bunların varlığını hiçbir şüphe duymadan önceden var olarak kabul eder. | ~ **(y)e düşmek**•Aslında turnuvanın başında eşleşmeler belli olduğunda kupayı tekrar kazanma konusunda bir şüpheye düştüğünü dile getirdi. | ~ **götürmemek**•Batı'ya ayak uydurma çabalarını başarıya ulaştırmaktan uzak kalacağı, şüphe götürmez bir gerçektir. | ~ **{ler}i gidermek**•İçimdeki şüpheleri gidermek istiyorum. | ~ **{ler} doğmak**•Kant'ın, metafiziğe yaptığı bu eleştirilerden sonra metafiziğin bilgi değeri üstüne şüpheler doğmuş ve giderek metafiziğe olumsuz bir

anlam yüklenmiştir. | **~ (y)le yaklaşmak**•Mary güllerin konuştuğu gerçeğine şüpheyile yaklaşan bir can taşıyordu.

TAAHHÜT isim

~ te bulunmak•İhracat sübvansiyonunu sınırlayan taahhütte bulunmuştur.

TABAN isim

~ a yaymak•Vergide adaleti sağlamak ve vergiyi tabana yaymak gerekir. | **~ a vurmak**•Faizler bir gün içinde tabana vurmuş. | **~ a seslenmek**•Sağlıklı yorum yapan ve o tabana seslenen bir gazete çıkartır.

TABANCA isim

~ sıkmak•Konutun penceresinden dışarı tabanca sıkarak kutladılar. | **~ {I}na davranmak**•Beni görünce tabancasına davrandı. | **~ doğrultmak, ~ çekmek**•İsabet alan polisler tabancalarını doğrultup bize doğru yaklaştırmaya başladılar. | **~ taşımak, ~ bulundurmak**•Yakınları silah taşımalarını istiyordu, tabanca taşımanın düşüncesi bile ürktüydü.

TABU isim

~ {lar}ı yıkmak•Tabuları yıkmak için gönderilmiş iki şimşek gibidir bu iki kadın.

TABUT isim

~ u omuzlamak, ~ u sırtlamak•Soluk soluğa onlara yetişiyor ve tabutu omuzlamak için çabalıyordu.

TACİZ isim

~ e uğramak•Tacize uğrayan küçük bir çocuktü.

TADİLAT isim

~ yapmak•Burası daha evvel yemekhaneymiş, şimdi tadilat yapılıyor. | **~ a girmek, ~ a almak**•Daha olumlu sonuç verir ama onların üniteleri dün tadilata girmiş.

TAHAMMÜL isim

~**göstermek**•Nur Hatun'da başkalarının acısına tahammül gösteren bir sabır hayreti vardı. | ~ {Ü} **kalmamak**•Milletin siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ıstırabına tahammülü kalmayan vatan evlatları bu puslu gidişe "Dur!" diyeceklerin, diyenlerin etrafında kümelenirler.

TAHLİL isim

~**istemek**•Teşhis için film veya tahlil istenir.

TAHMİN isim

~**yürütmek**•"Ölümsüz Kont" hakkında çok şeyler yazıldı, tahminler yürütüldü fakat bugüne kadar ne gerçek kimliği ortaya çıktı, ne de gerçek görevi. | ~ **de bulunmak**•O hâlde tahmin yürüterek doğru şarkıyı bulma ihtimalimiz yok.

TAHRİBAT isim

~ **a uğramak**•Milli parkın en önemli bitki topluluğu olan doğal servi ormanının büyük bir tahribata uğradığı görüldü.

TAHRİK isim

~ {ler}e **kapılmak**•Lütfen tahriklere kapılmayın.

TAHSİL isim

~**görmek**•Adam Fransa'da tahsil görmüş; medeni, kibar, görgülü biriydi.

TAHT isim

~ **a çıkmak**, ~ **a geçmek**, ~ **a oturmak**•Orhan Gâzî'yi, sanki kendi ölen hükümdarlarının yerine tahta oturan oğlu gibi karşıladılar. | ~ **kurmak**•Kitlelerin gönlünde taht kuran, dünyanın her yanında yüz binlerce hayranı bulunan biriydi. | ~ **tan indirmek**•Tahttan indirilen ilk Yunan kralıdır.

TAKAT isim

~{İ} kesilmek, ~{İ} tükenmek•Kapıda durdu, boynunu bükerek baktı, birkaç adım attı, takati kesilmiş gibi durdu. | ~ten düşmek•Türk askerleri, Sırp sınırından itibaren yürüye yürüye, takatten düşmüş olarak, neredeyse bir deri bir kemik kalmıştı.

TAKDİR isim

~le karşılamak•Türk Dil Kurumunun "Yabancı kelimelere karşılıklar kampanyası"nı takdirle karşılıyorum. | ~görmek•Bazen 3. olarak en az 1. ve 2. kadar takdir görüp, iltifat alabiliyorsunuz.

TAKİM isim

~tutmak•Sen hangi takımı tutuyorsun? | ~ı sırtlamak•Tümer, ikinci yarıda oyuna dahil olmasına rağmen takımını sırtlayan isim oldu.

TAKİP isim

~e almak•Ay'ı takibe aldık, Ay akrep burcunda. | ~te kalmak•Her ne olursa olsun takipte kalmayı başardı.

TAKLA isim

~atmak•Bir takla atarak çatlaktan kurtuldum.

TAKSİ isim

~(y)e atlamak•Ne diye buralara kadar yoruldunuz, bir taksiye atlayıp gelecektim. | ~tutmak, ~çevirmek, ~çağırma•Balayımızdan döndüğümüzde, cebimizde kalan son parayla bir taksi tutup, yazlık eve gidiyoruz...

TAKSİT isim

~ödemek•Her sene taksit ödemek kaydıyla gönderilmişti.

TAKTİK isim

~ **vermek**•Kim eline mikrofonu geçirse, kim iki kişiyi bir arada görse, futbolculara taktik veriyor. | ~ **geliştirmek**, ~ **uygulamak**•Patron çalışanına daha az para vermek için taktik geliştiriyor. | ~ **değiştirmek**•G. Saray maçı sonrası kadro dışı bırakılan Cem, affedilerek antrenmana alındı. Daum taktik değiştirdi.

TAKVİYE isim

~ **istemek**•Hocanın defansa, orta sahada kanatlara ve birer oyun kurucu ile forvete takviye istediği ifade edildi. | ~ **almak**•Erdem Hoca'dan yardım istiyorum, elektrik konularında ondan takviye almaya başlıyorum.

TALEP isim

~ **görmek**•Ama ülkemizin batısında huzur evi sayısı çok fazladır ve çok fazla da talep görmektedir.

TALİMAT isim

~ **vermek**, ~ **göndermek**, ~ **yağdırmak**•Hükümetin güvenoyu alması durumunda ise halka gidilmesi için GİK üyelerine talimat verdi. | ~ **almak**, ~ **gelmek**•Nasıl da belli oluyor Rusya'dan talimat aldıkları, cümleleri bile aynı. | ~ **{lar}ı uygulamak**•Yönetmeliklere uygun olmak kaydıyla, İlçe Kurultayı'nda alınan kararlarla üst kademelerden gelen karar ve talimatları uygulamak.

TALİP isim

~ **çıkmaq**•Hâlâ evli sayıldığı için bu yetimlere babalık edecek bir talip çıkmamıştır.

TAMİR isim

~ **görmek**•İlerlemiş yaşına ve birkaç defa tamir görmüş kalbine rağmen hemen bütün programlara koşar gelir.

TANI isim

~ **konulmak**•Görüntüleme sistemleri kullanılarak hastalıkla ilgili tanı konulur.

TANIK *isim*

~**göstermek**•Avukatlar da Monica Levinski'yi Clinton'ın kadın düşkünlüğünü ispat etmek için tanık gösterdi.

TANSİYON *isim*

~{U} **fırlamak**, ~{U} **yükselmek**, ~{U} **çıkmaq**•Yeniden sirkle buluştuktan kısa süre sonra haber aldım ki, aleyhimde konuşurken sinirinden tansiyonu fırlamış cadalozun. | ~ {U} **düşmek**•Nabızı yükselir, tansiyonu düşer, artık inleyerek konuşmaktadır: Biz seni oraya okumaya yollamıştık.

TAPU *isim*

~[su]nu **istemek**•Poyraz Musa Beyefendi Karınca Adası'ndaki Manolisin köşkünü hazineden satın aldı, sizden tapusunu istiyoruz. | ~ [su]nu **almak**•Kadın, tapusunu almış eline.

TARAFSIZLIK *isim*

~{I}nı **korumak**•İyi halleri dışında o kanunda tanımlanmış bir şey de, davalarda tarafsız olmalı. Tarafsızlığını koruyabilmeli.

TARAFTAR *isim*

~**toplamak**•Akademik çevrelerde taraftar toplaması şaşırtıcı değildir.

TARİH *isim*

~**e geçmek**•1999 Mart ise her şeyin değiştiği ve 10 bin seviyelerine ulaşılan yıl olarak tarihe geçti. | ~ **vermek**•Kopenhag'da Türkiye'ye net tarih verilmesini destekleyeceğini yineledi. | ~**e karışmak**•İdam cezası tarihe karıştı.

TARİKAT *isim*

~ **a girmek**•Bazıları Allah'ın hoşgörüsünü kazanmak amacıyla tarikata girmiş olduklarını söylemişlerdir.

TARTIŞMA isim

~(y)a **girmek**•Gerçekte bu tartışmaya girmek istiyordu. | ~ **çıkma**•Mecliste bu ülkenin kaderini etkileyecek büyük bir tartışma çıktı. | ~ **yaratma**•Ek bina inşaatı başlatması büyük tartışma yarattı.

TAŞKINLIK isim

~ **gösterme**•Biz senin kazanacağını bildiğimiz için pek taşkınlık göstermedik. | ~ **yapma**•Özellikle bir gece önce orkestramız çokça taşkınlık yapmışsa biletler gündüzden bitiyor. | ~ **çıkarma**•Kapıları zorlayarak içeri biletsiz giren ve taşkınlık çıkaran topluluk, ilk şarkıdan itibaren sahneye çıkmak istedi.

TAT isim

~ **verir**, ~ **katma**•Dilerseniz kaselere aldığınız çorbalara bir miktar kekik veya kuru fesleğen serpererek de servis yapabilirsiniz, çorbanıza farklı bir tat verir. | ~ **alma**•Balık yumurtadan çıktığı nehri koku ya da tat alma duyusuyla bulur.

TATİL isim

~ **e girmek**•Birkaç hafta daha böyle giderdi, üniversiteler tatile girince Beşiktaş vapurunu bir hüznün kaplardı adeta. | ~ **e gitmek**•Tatile gitmek istesen gidemezsin, biraz zor.

TAVİZ isim

~ **vermek**•Müziğinden de hiç taviz vermedi Seyyal.

TECAVÜZ isim

~ **e uğramak**•Ekip, Özçelik'in Demirkol tarafından tecavüze uğradığı iddiasıyla ilgili soruşturmayı derinleştirdi.

TEDBİR isim

~ **almak**•Bu düşmana karşı tedbir almak halkın kendi görevi.

TEDİRGİNLİK isim

~ **yaratmak**•Gelişmiş ülkelerdeki çevresel bilincin artması ve çevreci siyasi girişimler sonucu oluşan çevreci örgütlenmelerin yarattığı kamuoyu baskısı iş ve yönetim çevrelerinde tedirginlik yaratmıştır. | ~ **duymak**, ~ **hissetmek**•Hissettiğim kadarıyla o da Leyla'nın yaşının benimkine denk olmasından bir tedirginlik duyuyor.

TEHDİT isim

~ **savurmak**•Küfür ve tehdit savurdu.

TEHLİKE isim

~ **(y)e sokmak**, ~ **(y)e atmak**, ~ **(y)e girmek**•Kullanımlara ayırmak gelecekteki gıda ihtiyacının karşılanmasını tehlikeye sokabilir.

TEKLİF isim

~ **gelmek**•2003 yılında bir arkadaşım vasıtasıyla Grup Yorum'dan bana bir teklif geldi. | ~ **beklemek**•West Ham teklif bekliyor. | ~ **vermek**•Hizmet taleplerine teklif vermek için ödenmesi gereken tutardır.

TEKME isim

~ **atmak**, ~ **savurmak**, ~ **vurmak**, ~ **indirmek**•Barkın yerden doğrulmak istedi ama askerlerden biri suratına olanca gücüyle bir tekme savurdu. | ~ **yemek**•Ali Aydın'a “Kartını daha önce gösterseydin, bu kadar tekme yemezdim” dedim.

TEMAS isim

~ **ta bulunmak**•Ergani vilayeti içinde, o yörede hükümet muhalifleri ile temaslarda bulunmak ve Cumhuriyet aleyhtarı propagandalar yapmak üzere bir gezintiye çıkmıştı. | ~ **ı kesmek**•Emniyet sağlamak sureti ile halk gözetim altına alınarak örgüt militanları ile teması kesmektedir. | ~ **a geçmek**•Bu arada Teknik Direktör Daum, Gana'nın Afrika Kupası'ndan elenmesi üzerine temasa geçilen Appiah'tan en kısa sürede İstanbul'a dönmesini istedi. | ~ **kurmak**•İzmir'e çıkacak Amerikan subay ve erleri bir yalnızlık çemberi içine alınmalı; hiçbir Türk bunlarla, hiçbir şekilde temas kurmamalıdır.

TEMİNAT isim

~ almak, ~ istemek•Diğer taraftan barter şirketleri, barter aracılığıyla işlem yapan işletmelerin satıştan vazgeçmemeleri veya yükümlülüklerini aksatmamaları için üyelere teminat almaktadır. | ~ göstermek, ~ vermek•İhraç edilen menkul kıymetleri satın alan yatırımcılara yapılacak ödemelere karşılık, menkul kıymetin bağlı olduğu alacak havuzundan düzenli olarak gelen faiz ve anapara ödemeleri teminat gösterilir.

TEMPO isim

~ tutmak•Yukarı sıyrılmış kirli gömleğinin altından görünen şişkin, esmer göbeğine, kısıcık kollarının ucundan sarkan elleriyle belki de kafasından geçirdiği ezgiye tempo tutarak giriyor.

TEPKİ isim

~ göstermek, ~ vermek•Kübra annesi ve babasının düştüğü bu duruma ilk başta çok tepki göstermiş ama zamanla acıya alışmış, hatta kendini avutmaya bile başlamıştı. | ~ görmek•Onun bu tutumu toplumun her kesiminden büyük tepki görüyordu.

TEPKİSİZ isim

~ kalmak•Otogarda ana-kızın sarılmaları ve ikisinin de ağlamasına damat adayı Orhan tepkisiz kalamadı.

TER isim

~ dökmek• Bu yıl Beşiktaş forması altında ter dökcekler. | ~ atmak• Ter atmak soğuk algınlığına iyi gelir.

TERBİYE isim

~ almak, ~ görmek•Biz öyle söyleriz efendim, öyle terbiye gördük. | ~ vermek•O yüzden küçük yaşta terbiye verirsen büyüdükçe terbiyeli bir çocuk olur.

TERSLİK isim

~**yaşamak**•Bu hafta bu yüzden bir terslik yaşadım. | ~**çıkma**•Adam bir acele ile gitmeseydi iş tatlıya da bağlanacaktı ama merak işte, sonradan bir terslik çıkmış mıydı acaba?

TESELLİ isim

~ **bulmak**•Buna rağmen hakkın ve hakikatin yanında olarak hiçbir şeyden çekinmeden yazıp vatandaşları aydınlatan seçkin vatan evlatlarının varlığıyla vatanımız için teselli buluyorum. | ~**vermek**•Sanki ölüme giden benim. Bana teselli veriyor.

TESLİM isim

~**almak**•Çoğu kereler iş sahibi eksikliklerin tamamlanacağı kaydıyla da eseri teslim alabilir.

TESPİH isim

~**çekmek**•Eline meline bir şey olsa mesela, Allah korusun, tespah çekip sigara bile içemez!

TETİK isim

~ **çekmek**•Yooo, gücün yeter senin tetik çekmeye... Dur şöyle... | ~ **te durmak**•Yıldırı, tetikte duran, sert, yumuşama bilmez bir adaletten başka bir şey değildir.

TİTİZLİK isim

~ **göstermek**•Giyinişte özellikle temizliğe ve kıyafetin düzgün olmasına titizlik göstermeliyiz. | ~**le yürütölmek**•Çağımızda eğitim, bir insanın her yönüyle hayata hazırlanmasını kapsayan çok yönlü, titizlikle yürütölmesi gereken ve maliyeti yüksek olan bir çalışma olarak kabul edilmektedir.

TİTREME isim

~**gelmek**•Gözlerim masalarda, "Babam acaba hangisinde oturuyordu?" Vücuduma bir titreme geldi.

TOHUM isim

~ **atmak**, ~ **saçmak**•Daha 10 yaşlarındayken babasına yardım ettiğini, harman vaktinde anız çektiğini, ekin mevsiminde tohum attığını, ilaçlayıp hasat ettiğini anlattı.

TOKAT isim

~**çakmak**, ~ **atmak**, ~ **indirmek**, ~ **patlatmak**•Şu anda rahatça onun yüzüne bir iki tokat atabilirdi.

TOMBALA isim

~**çekmek**•Taksi şoförlüğü yapıyorlar, çiçek satıyorlar, tombala çekiyorlar, resim çiziyorlar, dans ediyorlar.

TRANS isim

~ **a geçmek**•Ne yazık ki transa geçmiş insanların dolunay falan beklemeksizin "Birey oluyorum... bi...rey...olu...yo...rum naraları atarak geçirdiği metamorfoz kolu kanadı kırık kuzu adamlar yarattı.

TRAVMA isim

~**geçirmek**•Bu hasta grubu genellikle yüksek kan basıncı (tansiyon) olan kişiler ya da travma geçirmiş kişilerdir.

TUR isim

~ **atlamak**•2. Lig 1. Grup'ta lider Sarıyer, sahasında Pendikspor'a 2-1 yenilerek elenirken 1.Lig takımları Göztepe, Denizlispor ve Vanspor rakiplerini yenerek tur atladı. | ~ **atmak**•Platonun içinde koşarak birkaç tur atıp içeri soluk soluğa girmeyi tasarlamış. | ~ **a çıkmak**•Her ay mehtapta bir iki kere merkeplerle tura çıkardık.

TURŞU isim

~**kurmak**•Geleneksel aile içinde annelerimiz reçel yapar, turşu kurar.

TUTANAK isim

~**tutmak**•Ancak tutanak tutacağız, encümene gidecek, bir ay bekleme süresi var.

TÜNEL isim

~**açmak**•Toprakları yiyerek kendime tünel açıyorum.

TÜRBAN isim

~**takmak**•YÖK Başkanı'nın Anayasa'da yapılan değişikliklerle kız öğrencilerin türban takarak üniversitelere girebilecekleri yönündeki yorumu.

TÜRBÜLANS isim

~**a girmek**•Türbülansa girmiş hoplayıp zıplayan uçağın daracık Economy Class koltuklarında gelin de üstünüze başınıza dökmeden yemeğinizi yiye bakalım.

TÜRKÜ isim

~**söylemek**, ~**okumak**•Oynarım, dans ederim, şarkı, türkü söylerim, yerimde tempo tutarım. | ~**kokmak**•Size bu saygıyı yıllardır hak eden ve arabesk-fantezi biraz da türkü kokan dört isim telaffuz ediyorum. | ~**yakmak**• Sevdığı kıza türkü yakmış, diyorlar.

TÜYO isim

~**vermek**•Tüyo vermek gerekirse şu an Cem Karaca çiziliyor.

UÇ isim

~**vermek**•O bazen uç veren şirin inatçılığınızla karşı çıkabilirsiniz.

UÇAK isim

~**inmek**•Artık THY uçakları inmiyor mu? | ~**kalkmak**•Uçak kalkacak, sonra her şey bitecek...

UĞRAŞ isim

~**vermek**•Güneşten elektrik üretilmesine yarayan fotovoltaiik paneller için kampüsü bir üs haline getirmek için uğraş veren ekiple çalışmaları hızlandırdı.

UĞULTU isim

~**kopmak**, ~**yükselmek**•Alt katta bir uğultu koptu. | ~**kesilmek**•On binlerce insana seslenmeye başlayınca uğultu kesildi ve kimse kımıldamaz oldu. | ~**(y)a dönüşmek**•Sesler bir uğultuya dönüşmüş.

UĞUR isim

~**getirmek**•Mehmed İhsan için uğur getirirmiş, öyle dedi.

UĞURSUZLUK isim

~**saymak**•Kibrit olmazsa kesinlikle sigara içmezdi ve sigarayı sigara ile yakmayı da uğursuzluk sayardı.

UKDE isim

~**kalmak**•Burada şunu da yazayım, içimde ukde kalan meslek heykeltraşlık.

ULAŞIM isim

~**sağlamak**•Rampa-merdiven ile bağlanıldığı ve yine bu cadde vasıtasıyla diğer belde ve ana merkezlere ulaşım sağlanabildiği söylenmektedir. | ~**a açılmak**•Haberlerde köy yolları ulaşım açıldı, diyen spikerin sesi çınlıyor kulaklarımda. | ~**a kapanmak**•Karayolları ulaşım kapandı.

UMRE isim

~**(y)e gitmek**•Çünkü ben sizinle konuştuktan sonra teşvikinizle umreye gittim.

UMUT isim

~**bağlamak**, ~**beslemek**•"Egemenlik ulusundur" ninnisiyle barış içinde yaşadığımızı sanarak yaşamı tüketiriz; daha kötüsü, bize umut bağlayanların yaşamlarını tüketiriz. | ~**kesilmek**, ~**tükenmek**•Mezarın kime ait olduğu kesinlik

kazanmazken arkeologlar, Krallar Vadisi'nden her umut kesildiğinde yeni bir keşif yapıldığını belirterek, "bu da son olmayacak" dedi. | **~ aşılacak**•Jüpiter-Plüton birleşimi büyük başarı yeniden doğum ve umut aşılacaktır. | **~ {U}nu kaybetmek**•Zaman her şeyin ilacıdır, umudunu kaybetme... | **~ {lar}-{IM}ı kırmak**•duyduğum söz ve gördüklerim umutlarımı kırıyor.

UMUTSUZLUK isim

~a kapılmak, ~a düşmek•Barzani, "Ama bu yöntemlerin uygulanması sürecinde umutsuzluğa düşersek, bu durumda, diğer yöntemlere başvurma hakkımız var" dedi. | **~a itmek**•Ekonomide beklenen canlılığın henüz tam anlamıyla başlamaması, bu kitleyi bir miktar umutsuzluğa itiyor.

UNVAN isim

İlk belgesel filmi ~ını kazanmak•Hollywood'un hafta sonunda en çok izlenen ilk belgesel filmi unvanını kazandı.

UR isim

~çıkma•Karnından 7 kilo ur çıktı!

UTANÇ isim

~ vermek•Şuuru hâlâ yerindeyken, ona utanç veren tek şey, katilinin bir telle boğazını sıkarken onun kendini tutamayıp işemesiydi.

UYGULAMA isim

~(y)a konulmak, ~(y)a geçirmek•Ocak 1980'den itibaren uygulamaya konulan istikrar tedbirlerinden kısa sürede olumlu sonuçlar alınmıştır. | **~ (y)ı kaldırmak**•Tüketici dernekleri sabit ücret uygulamalarının yasal dayanağının bulunmadığını ileri sürerek, uygulamanın kaldırılması gerektiğini belirttiler. | **~(y)a girmek**•Sistem, ilk olarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda uygulamaya girecek.

UYKU isim

~{LARI} kaçmak•Bugünlerde uykuları kaçıyor. | ~{M}u almak•Uzun zamandır ilk kez bu sabah uykumu almış ve dinlenmiş olarak uyanıyorum. | ~{U}nu bölmek•Gür bir erkek sesiydi uykusunu bölen. | ~{MUZ}u dağıtmak•Bizim uykumuzu dağıtmak için masal anlatırdı. | ~(y)a dalmak•Ağlayan kız dizinde uykuya daldı. | ~tutmamak, ~girmemek•Yattım, ama uyku tutmadı.

UYKUSUZLUK isim

~çekmek•Özellikle uykusuzluk çekenlerin ayrı yataklarda yatmaları, uykuya kolay dalmalarını ve gece uyanmadan uykularını sürdürmelerini sağlar.

UYUM isim

~sağlamak•Soğuk Savaş'ın bitmesiyle uluslararası aktörler yeni ortama uyum sağlamak için önemli adımlar attılar. | ~göstermek•Hasan Ali Yücel'in kitabındaki Atatürk Dönemine ilişkin devlet bütçesi ve eğitim bütçesi verileri, Devlet İstatistik Enstitüsü verileri ile uyum göstermektedir.

UYUŞTURUCU isim

~kullanmak, ~içmek, ~almak•Ben kendisinin kokain içtiğini bildiğimden, yine kokain krizi tuttu, onun için uyuşturucu içecek yer aradığını anladım ve kendisine kızarak bağırdım. | ~(y)a bulaşmak•Peki, madem cümle alem uyuşturucuya bulaşmış, neden özellikle bu okulu seçtin?

UZAY isim

~a gitmek•Uzaya giden ilk ekip başarısız olur. | ~a fırlatmak•Yani sputnik mi uzaya fırlatılacak?

UZLAŞI isim

~ a varmak•Dolayısıyla da sonuçların üzerinde uzlaşya varılabilmesi güçleşmektedir.

ÜCRET isim

~ **almak**•En popüler arama motorlarından biri olan Google'ın anahtar kelimeye yönelik her tıklamada ücret aldığı bir çalışması vardır. | ~ **e yansımak**•Değişikliklerin fiilen ne dereceye kadar ücretlere yansıtacağı işgücü piyasasının kurumsal ve yapısal birtakım özellikleri ile de ilişkilendirilir.

ÜMİT isim

~ **kesmek**•Her zaman söylerim, Allah'tan ümit kesilmez. | ~ **bağlamak, ~ beslemek**•Sinema sektörünün ümit bağladığı ortaklık, festivalin çehresini değiştiriyor. | ~ **vaat etmek, ~ vermek**•On üzerinden sekizi aşan not ortalaması ile ümit vadeden bir öğrencidir aslında. | ~ **{ler}-{İMİZ} kırılmak**•Bir ara ümitlerimiz kırılır gibi oldu. | ~ **{LERİ}ni kaybetmek**•Ümitlerini kaybetmiş değiller. | ~ **{ler}-{İM} tükenmek**•Tüm ümitlerimin tükendiği şu anda ruhuma ebedî ışık bağışlayan gölgene sığınmalıyım...

ÜMİTSİZLİK isim

~ **e kapılmak**•İlk deneme başarısız olunca ümitsizliğe kapılıyorum, ama o yılmıyor, yeniden deniyor. | ~ **e düşmek**•Ümitsizliğe düşmek gerekmez.

ÜN isim

~ **kazanmak, ~ salmak**•Alanında başarı ve ün kazanmış iki büyük sanatçının eserleriyle de ilişkilendirilerek Minimalizmin resim ve müzikte ortak yanlarını şöyle sıralanabilir. | ~ **e kavuşmak**•Sonradan üne kavuşan Dario Moreno ve yabancı atraksiyon grupları Gar Gazinosu'nda program yaparlardı. | ~ **{Ü} yayılmak**•Kısa sürede ünü yayıldı.

ÜNİVERSİTE isim

~ **(y)i bitirmek**•Üniversiteyi bitirdikten uzun bir süre sonra kısa dönem er olarak askere gittim. | ~ **de okumak**•Yine Almanya'da 500 bin Türk öğrencisinin 60 bini mesleki okullarda, 20 bini de üniversitelerde okuyor. | ~ **(y)e girmek**•Ancak

üniversiteye girme şansı önceki yıllara göre yüzde 20 de artıyor. | ~ **kazanmak**•İstediği üniversiteyi kazanma imkanı vardı.

ÜRPERTİ isim

~**salmak**, ~**vermek**•İlâç kokusu, arkadaşlarımla ölümle hayat arasında gidip gelen bakışları, soğuğu içime ürperti salan ranza demirleri... | ~ **kaplamak**•Bir ürperti kapladı Molla Ali'nin vücudunu...

ÜST isim

~**[üm]e gelmek**•O günlerde üzerime sık sık bir uyku bastırır olmuştu, çok üstüme gelen hayattan bir biçimde kaçmak için sanırım. | ~**{Ü}ne düşmek**•Behiç üstüne düşen her şeyi yapmadın, diyemiyoruz. | ~**[ü]ne gitmek**•Bu nedenle üstüne gitme, yüzleşme yöntemleri öğrenilmeli, bıkmadan usanmadan uygulanmalı, bunlar alışılmış, yapılagelen bir davranış biçimine dönüştürülmelidir. | ~ **[ü]ne basmak**•Tekrar üstüne basarak şunu ifade etmek istiyorum ki eğitim ufuk demek, görüş demek, kendine güven, verimlilik ve kalite demektir. | ~ **{Ü}ne titremek**•Olca'yı onun üstüne titrer, her gittiği yere götürürdü" demekten kendini alamıyor.

ÜSTÜNLÜK isim

~**sağlamak**•Penaltılarda rakibine üstünlük sağlayan Beşiktaş üçüncü oldu.

ÜZÜNTÜ isim

~**{SÜ}nü gidermek**, ~**{SÜ}nü hafifletmek**•Bu yuvanın fertlerinden birisi üzgün olsa diğeri onun üzüntüsünü gidermek için gayret eder ve evdeki eksikleri görmezden gelerek müsâmahe ile karşılardı. | ~**vermek**•Kavga görüntüleri üzüntü verici.

VAAT isim

~**{LERİ}ni tutmak**•Sigorta ve devlet hastanelerinde rehine kalma ve eziyetlerin kalkacağını umut ediyor, AKP'lilerin vaatlerini tutacaklarını umuyorlardı. | ~ **vermek**•O dönemlere peygamberler aracılığıyla Tanrı vaat veriyor.

VAAZ isim

~ **vermek**•Askerin dinle barışık olduğu, harp okulunda "İslam" mecmuası satabildiği, askeri üniformayla camilerde vaaz verdiği yılları özlemle anıyor. | ~ **dinlemek**•Vaazları dinliyorum, dağıtılan broşürleri satın alıyorum, gözetleme deliklerinden bakıyorum ve içerde gördüklerimi tabii ki kimseye anlatmıyorum.

VADE isim

~ [si] **gelmek**, ~ [si] **dolmak**•Vadesi gelen ödemeler "yeniden değerlendirme katsayısı" ile çarpılarak geri ödenecek miktar hesaplanmaktadır.

VAHİY isim

~**gelmek**•Burada araya girip vahiy gelen Selanıklılardan bahsetmek istiyorum.

VAKİT isim

~**kaybetmek**, ~**yitirmek**•İki hizmetkâr, hiç vakit kaybetmeden yola koyulmuşlar. | ~**geçirmek**, ~**harcamak**, ~**doldurmak**, ~**öldürmek**•Matineden önce vakit geçirmek için Çamlıca'ya çıktım. | ~**bulmak**•Annem, vakit buldukça, bu konuda öğütler durur. | ~**kazanmak**•Bir yandan vakit kazanmak istiyor, bir yandan da savaş sonrasında oluşacak yenedünya düzeninde olası tehlikelere karşı güç toplamaya çalışıyordu. | ~**ayırmak**•Aşk ve eğlenceye vakit ayırmak isterken sorumluluklarınız sizi endişelendirebilir. | ~**daralmak**•Sonra, biz o demir yığınının şanslı olup olmadığını merak ederdik günlerce, aramızda konuşur, çeşitli yorumlar yapar, vakit daraldıkça da heyecanlanırdık. | ~**almak**•Bu halk kitlelerinin kaynaşması fazla vakit almadı. | ~**ilerlemek**, ~**geçmek**, ~**yaklaşmak**, ~**gelmek**•Bu konuşmaların akabinde vakit ilerlemiş, gün kızarmaya başlamıştı.

VARLIK isim

~**göstermek**•Dün sarı-kırmızılı formayı giydi ama sahada hiçbir varlık gösteremedi. | ~ {LARI}nı **korumak**, ~ {LARI}nı **sürdürmek** •Dünya ikiye ayrılmıştır; varlıklarını korumak için küçük devletler ya Sovyet uydusu ya Amerikan uydusu olmak zorundadır. | ~ {LARI}nı **duyurmak**•Zifiri karanlıkta yol alan gemiler, birbirlerine varlıklarını duyurmak için böyle bağırırlarmış, tayfalarını...

VARSAYIM isim

~**ı doğrulamak**•Ve eğer varsayımımız doğrulanırsa, Türkiye için sırası gelmiş bir belirleyicilik değeri kanıtlanmış olacaktır. | ~**ı savunmak**•Varsayımı savunanlar, türkçeye italyancadan geçen tiyatro ile ilgili diğer sözcükleri de dayanak yapmaktadırlar.

VASİ isim

~ **atamak**•Ayrıca nikâh, miras taksimi, yetim malının korunması, vasi atanıp, vasiyetlerin ve vakıfların hükümlerine uyulması gibi işler buralarda görülürdü.

VAZİFE isim

~**çıkarmak**•Hatta zaman zaman askerler durumdan vazife çıkararak demokrasimiz için zor anlar yaşatmakta. | ~ **{Sİ}ni bitirmek**•Zira o da, bir beşerdi ve bunun gereği olarak, acı da olsa vazifesini bitirince "Yüce Dostluğa" yelken açacaktı.

VEFA isim

~ **görmek**•Dostluğunda vefa gördüm. | ~ **göstermek**•Anlaşmalarına sadık kalan bazı kabileler ile anlaşma sürelerinin sonuna kadar vefa gösterilmesi emredilir. | ~ **aramak**•Vefa arıyorum, dost arıyorum, şefkat arıyorum.

VEKALET isim

~**vermek**, ~**bırakmak**•Seda o günden sonra kocasıyla görüşmemiş, vekâlet verdiği avukat boşanma işlemlerini tamamlamıştı. | ~ **almak**•Avukat Muhittin Yüzak, personelden vekalet alarak zor şartlarda çalıştığımızı, suçsuz olduğumuzu mahkemelerde savunuyordu.

VEREM isim

~**e yakalanmak**•Şam'da 5. Ordu'nun kumandanlığını yaparken vereme yakalanan Paşa'nın İstanbul'a dönmesine de uzun süre izin vermemişti.

VERESİYE isim

~ (y)i kesmek•Herhalde çarşıda Nermin'le kol kola gezerlerken, daha dün babasından veresiyeyi kesen esnaf şöyle konuşacaktı. | ~ almak•Yalnız Akyar köyünden yirmi iki ailenin veresiye aldığı tütünlerinin üzerine nasıl yattığını ve bir uydurma "bozuk" raporuyla işi halledişini anlattı.

VERGİ isim

~ kaçırmak•Beyefendi, benim vergi kaçırma lüksüm yok. | ~ vermek•Hiç vergisini vermeyen, vergi kaçırarla niçin oyum eşit? | ~ almak•Aslında Osmanlı, reayayı sadece vergi alınacak insanlar yığını olarak görmüştür.

VERİM isim

~ almak•Bilgisayar ortamında verilen bir üniversite eğitimi sayesinde çok daha verim alınması muhtemeldir.

VETO isim

~ yemek•Çankaya'da veto yemiş olan bu yasa tasarısının yeniden ısıtıldığına dair haberler dolaşıyor.

VİCDAN isim

~ {I}nı yitirmek•Üç maymunu oynayan, duyarsızlık sınırını zorlayan, yanı başında ölen 122 insanı görmeyecek kadar vicdanını yitirmiş aydınlara karşı, halk aydınını savunacak. | ~ {INIZ}ı rahatlatmak•Lanet bir şey, yapmasına yapıyorsunuz, ama vicdanınızı rahatlatan bir ilaç yok. | ~ {LARI} kararmak•Vicdanları kararmış herkesin. | ~ {INIZ}ı dinlemek•Askerler, vicdanınızı dinleyin, gidin ve başkanınızı bulun.

VİRAJ isim

~ ı alamamak•Başbakan Yılmaz'ın İstanbul gezisinde, Yılmaz'a yetişmek için hızlanan ANAP'lıların otomobili virajı alamayarak yoldan çıktı.

VİRANE isim

~(y)e dönmek•Ölüsünü bir viraneye dönmüş olan kümbetin içinde bulduk.

VİRÜS isim

~bulaşmak•1999 yılında yapılan bir hesaplama ile günde yaklaşık 15.000 kişiye virüsün bulaştığı tahmin edilmektedir. | ~göndermek•Bu durumda virüsü gönderen kullanıcının yapması gereken ilk iş ise MSN kullanıcı şifresini ve gizli soruyu değiştirmek. | ~yayılmak, ~dolaşmak•Hastalık ve virüslerin yayılma olasılığına karşı çelik alımında bıçak kullanılmaz.

VİTAMİN isim

~almak•Kafeine dadanmak birkaç vitamin almak gibi.

VİTES isim

~e takmak•O köşe başına kadar tin tin giden haris adam niyetimi sezmişçesine aracı vites takıp hınçla yola koyulur. | ~atmak•Tek yolu var, vites atacaksın! | ~değiştirmek•Vites değiştirmek için neler çekiyor sürücü. | ~düşürmek, küçültmek•Viraja o kadar hızlı girme. Vites küçült. Bu viteste bu kadar yavaş gidilmez. | ~büyütmek, ~yükseltmek•Tam sekiz saat sonra Gümüşlük koyuna doğru vites büyütüyordu.

VİZE isim

~ almak•Tabii hemen pasaportunu ve vizesini aldı. | ~ çıkmak•Üç kez mektuplaşmadan da vizen çıktı ve ben yaşamımın en güzel anlarını, seni havaalanında karşılamanın heyecanını yaşadım. | ~vermek•Kendisine vize veren devlete hıyanet ettiği ve zarar verdiği.

VOKAL isim

~yapmak•Kadının sesi çok güzel, iki gitarıcı ona vokal yapıyorlar.

VOLTA isim

~ **atmak**•Tıpkı hapishanede olduğu gibi küçük odada bir aşağı bir yukarı volta atmaya başladı.

VURGU isim

~ **yapmak**•Evlilik yemini artık "maço" değil Meksika'da 147 yıl boyunca "kadının zayıf bir varlık" olduğuna vurgu yapan evlilik yemini değiştiriyor.

VURGUN isim

~ **yemek**•Derin sularda vurgun yemiş süngerciye döndüm.

VUSLAT isim

~ **e ermek, ~ a kavuşmak**•Mutlaka bir gün seninle vuslata ereceğim.

YADİGAR isim

~ **kalmak**•Eskiden Dolapdere diye bir dere varmış, şimdi adı yadigar kaldı.

YAĞ isim

~ **bağlamak**•Vücudu yağ bağlamış dev gibi biri. | ~ **yakmak**•Yağ yakmak için mutlaka sınırlı da olsa yağ almak şart. | ~ **çekmek**•Ona yağ çekmek değil, gerektiğinde onunla mücadele ederek onu düzeltmek.

YAĞMUR isim

~ **bastırmak**•İstanbul'a yağmur bastırdı. | ~ **kesilmek**•Bir süre sonra yağmur kesildi. | ~ **a tutulmak, ~ a yakalanmak**•İsfahan yakınlarında yağmura tutuldum.

YAKA isim

~ **{SI}na yapışmak**•Ani bir hiddetle yakasına yapıştı. | ~ **silmek**•Sonra hiç unutmam; dekanlıkta görevli, yaşlı, ceberrut, herkesin yaka silktiği bir kadın vardı. | ~ **{SI}nı kurtarmak**•Yaralıyı hastaneye getirerek iyilik yapmaya çalışan bu kişi, yaptığına yapacağına pişman olur, uzun süre yakasını kurtaramaz.

YAKIT isim

~ **almak**•İki yerde yakıt almak koşuluyla yolculuk altı saat sürdü.

YALAN isim

~ **a sığınmak, ~ a sarılmak**•Çünkü yalan söyleyebiliyorum ve bazen gerekli gereksiz renkte yalanlara sığınıyorum. | ~ **{lar}la avutmak**•Bu borçları ve faizlerini ödemek için yeniden borç alırken, hâlâ "yalanlarla avutmak" istiyorlar insanlarımızı... | ~ **ı sıralamak**•Önemli olan seri bir şekilde mümkün olan en fazla sayıda yalanı sıralamak.

YALANCILIK isim

~ **la suçlamak**•Kadını düpedüz yalancılıkla suçlayacak halim yoktu.

YAN isim

~ **yatmak**•Kız haklı, yan yatmış karaya çıkmış bir şilepten başka bir şey yok ortada. | ~ **gelmek**•Kızı, oğlu, torunu, damadı derken hepsi yan gelmiş yatıyorlar. | ~ **bakmak**•Yan yan baktı annesine.

YANAK isim

~ **{lar}-{I} pembeleşmek, ~ {lar}-{I} kızarmak** •Yanakları pembeleşmişti, konuyu değiştirmek istediği belliydi. | ~ **{lar}-{I} çökmek**•Zayıflamış, şakakları ağarmış, yanakları çökmüş, gözleri ışığını kaybetmişti. | ~ **almak**•Bir yanak aldı... | ~ **{lar}-{I}ndan süzülme**•Hrisula yüzüne yayılan ışıktan ürkmüş, gözlerini kısmış, yanaklarından süzülen yaşları siliyordu.

YANDAŞ isim

~ **toplamak, ~ bulmak**•Taner Ünal, Ankara'da bazı otellerde tertiplediği toplantılara emekli paşaları davet etmekte ve bu paşaların yarattığı güven ortamıyla derneğe yandaş toplamaktadır.

YANGIN isim

~ **çıkma**•Toprak kayıyordu denize doğru durmadan yangın çıkan ormanlardan, kırsal ve korusal bölgelerden, yeni yerler açılıyordu.

YANILGI isim

~(y)a **düşme**, ~(y)a **kapılma**•Günay, Sabah gazetesinin de yanılığa düşmüş olduğunu belirterek şöyle diyor. | ~ **dan kurtulma**•Bu yüzden, öncelikle Sovyetler Birliği'nde yaşanan süreçleri sosyalizme geçişin tek modeli olarak gören anlayışlardan ve bunun doğurduğu yanılığlardan kurtulmak gerek.

YANIT isim

~ **verme**•Ve yanıt verdi Loise'ye kendi dilinden. | ~ **gelme**•Saadet'ten yanıt gelmedi.

YANKI isim

~ **bulma**•24 Nisan'daki referandumlarda Güney Kıbrıs'ın "hayır", KKTC'nin "evet" demesiyle başlayan yeni dönem Rusya'da da yankı buldu. | ~ **yaratma**, ~ **uyandırma**•Türkiye ağırlığını koydu İran'ın rehin aldığı İngiliz askerlerinin serbest bırakılması, İngiltere'de büyük bir yankı yarattı.

YAPRAK isim

~ **dökmek**•Yapraklarını döken bodur ağaçlar.

YARA isim

~ **alma**•Nurettin yara almadan kurtulmuştu. | ~ **açma**•Çocuk ve gencin ileriki kişilik gelişimi, olgunlaşması ve büyümesi karşısında nasıl bir yara açtığı bütün açıklığıyla görülmektedir. | ~ **çıkma**•Unutma, yara çıktığı yerde iyileşir.

YARAR isim

~ **sağlama**•Birinci fıkra sadece amacın yarar sağlamak olması yeterli iken ikinci fıkra yararın elde edilmiş olması da gerekmektedir. | ~ **getirmeme**•Kaçan para

ise, İsviçre'ye yarar getirmez. | **~{I} dokunmak** İstisna olmanın insana çoğu zaman yararı dokunur.

YARDIM isim

~a gelmek•Dünyanın dört bir yanından yardıma gelen insanlar bunun göstergesi değil mi? | **~{I}na koşmak**•Siz, onların yardımına koşan yürek yürek insan, siz kazma kürek maden işçileri, siz komşusu açken aşı boğazına dizilenler... | **~görmek**•Akraba veya kardeşlerinizden yardım göreceksiniz. | **~beklemek**•Eh o zaman bizden yardım bekliyor demek. | **~a çağırmak**•Haykırıp çevremdeki gölgelere, yanıma yardıma çağırmak istiyorum. | **~yağmak**•Her taraftan yardım yağıyor ve yığılıyor. | **~dilemek, ~istemek**•"Yalnız sana kulluk eder. Yalnız senden yardım dileriz" hükmünü nasıl bilmem...

YARIŞ isim

~tan çekilmek•2000'de Cumhuriyetçi Parti'den başkan adaylığını açıkladı fakat George W. Bush'un partinin adayı seçilmesi üzerine yarıştan çekildi. | **~a tutuşmak, ~a girmek**•Herkes yola çıkmış ekibiyle, yarışa tutuşmuş rakibiyle.

YAS isim

~tutmak•Kaybettikleri için yas tutar.

YASA isim

~koymak•Peki ama yasa koymak Allah'a ve peygambere ait bir hak değil miydi?

YASAK isim

~koymak, ~getirmek•Sana yasak koymak gerekirdi, ama uğraşamadım zabıt tutmakla. | **~kalkmak**•Sonra yasaklar kalktı ve O Ankara'ya gitti.

YASİN isim

~okumak•Ben de uyanınca seni düşündüm, babam için bir Yasin okutmak istedim.

YAŞ isim

~**gelmek**•Onun için gözlerimden yaş geldi.

YAŞAM isim

~ **[ı]nı yitirmek, ~ [ı]nı sürdürmek**•Fotoğraf ustası yaşamını yitirdi. | ~ **a geçirmek**•Batıda nasıl bir demokrasi uygulanıyorsa, siz de aynı demokrasiyi yaşama geçirmek zorundasınız.

YATAK isim

~**{LARI}na girmek**•Seyfi ve arkadaşları yataklarına girdiler, çıt yoktu.

YATSI isim

~ **(y)ı kılmak**•Yatsıyı kıldıktan sonra köy odasına uğradığında, "Oğlumdur ama fikirleri hiç hoşuma gitmiyor," diyordu.

YAYGARA isim

~ **(y)ı basmak**•Çocuğu güldürmek için yaptığı her soytarılıktta, ağzını açıyor, o dört dişin eksikliğinden korkan çocuk, bir kez daha yaygarayı basıyor. | ~**koparmak, ~ çıkarmak**•Ta ki akşam çökünceye, apartman önünde yaygara koparan seyyar esnafın sesi kesilinceye kadar konuşmadılar.

YAZ isim

~**gelmek**•Bu arada Doğu'nun ve Güneydoğu'nun dağlarına ve otlaklarına da yaz geldi.

YAZI isim

~ **(y)a dökmek**•Düşüncelerimi yazıya dökmek gibi bir alışkanlığım vardı.

YEKUN isim

~**tutmak**•Bunların ödediği vergiler büyük bir yekûn tutmaktadır.

YEL isim

~e vermek•Yoksa sizi külhanda yakar tozunuzu yele veririm! | **~almak**•Yününü dersen yel aldı.

YEMEK isim

~dokunmak•Belki yediğim yemek dokunmuştur.

YEMİN isim

~{İM}i bozmak•Ahan da şimdi o yeminimi bozuyorum.

YENİLGİ isim

~(y)e uğramak•Değilim ama kırgınlık gibi, küskünlük gibi, yenilgiye uğramış gibi bir şeyler var içimde. | **~(y)i kabullenmek**•Kocası, gelini, yenilgiyi kabullenmiş tabutun başında öylece oturuyorlardı. | **~(y)e doymak**•Yenilen yenilgiye doymaz.

YENİLİK isim

~yapmak, ~getirmek•Kendisi gerçekten MHP'ye bazı yenilikler getirmiştir.

YER isim

~vermek•Müslümanları ticarete teşvik amacı ile bazı yeni haklara yer verilmiştir. | **~açmak**•Ne yazık ki sonrasında işi sadece polis copu ve baskıyla hallederek kendisine yer açmak isteyenler nedeniyle sekteye uğradı. | **~ayırtmak**•Çok şık bir restoranda yer ayırtmış. | **~almak, ~tutmak**•Özellikle, küçük işletmelerin muhasebe ve vergi prosedürlerinin basitleştirilmesi bu alandaki örnek uygulamalar arasında yer almaktadır.

YETKİ isim

~vermek•Bankalar için Aralık 1987'de zorunlu hale getirilen bağımsız denetimle ilgili olarak T.C Merkez Bankası'na görev ve yetki verilmiştir. | **~{ler}-{İ}-ne dayanmak**•Yetkilerine dayanarak işten uzaklaştırdı ya da böylelerinin hareketlerini sıkı denetim altına aldı.

YIKIM isim

~ **a uğramak**•İzmir, Aydın, Saruhan livaları içinde bulunan 2.196 köyün tümü yıkıma uğramış. | ~ **yaşamak**•Hükümetin, Annan ve beraberindeki heyete, en büyük yıkımın yaşandığı kuzeydoğudaki Tamil bölgesine giriş izni vermemesi BM'te öfke yarattı.

YILBAŞI isim

~ **gelmek**•Yılbaşı geliyor, bir yıl evveli yeniden yaşamak istemez miydin?

YILDIRIM isim

~ **düşmek**•Orda şimşekler çakar, yıldırımlar düşer. | ~ **çarpmak**•Anlaşıldı ki uçağa yıldırım çarpmış... | ~ **çakmak**•Gökyüzünde yıldırım çakıyordu.

YILDIZ isim

~ **parlamak**•Gece gökyüzüne baktığımda yıldızlar parlıyordu. | ~ **kaymak**•Pırıl pırıl bir yıldız kayıyor. | ~ **doğmak**•Baktı ki doğudan bir yıldız, batıdan da bir yıldız doğdu. | ~ **{İMİZ} barışmamak**•Bir türlü yıldızımız barışmadı.

YOKLUK isim

~ **çekmek**•Benim kuşağım yokluk çekmiş bir kuşaktır. | ~ **a sürüklemek**•En büyük anamız vatanı batıran ve yokluğa sürükleyen yönetim, bir daha hortlamamak üzere, yokluk çukuruna gömülmüştür. | ~ **görmek**•Nuran Hanım doğma büyüme İstanbullu, pek yokluk görmemiş kendi ailesinde de.

YOLCULUK isim

~ **a çıkmak**•Çelimsiz bedeniyle yaşamının en mutlu günlerine doğru yolculuğa çıkmış gibi.

YOL isim

~ **açmak**•Söz konusu bu kültür değişmesi, toplumsal psikolojimizde nelere yol açmıştır ve açmaktadır? | ~ **almak**, ~ **kat etmek**•Gizliliğin geri dönüşünün zor olduğu bir yolda, duyarlılığın yolunda yol alıyordu. | ~ **vermek**•Karanlık delikten

başını kaldırdı, ay ışığına yol verdi. | **~a çıkmak, ~a koyulmak, ~a düşmek, ~a girmek**•Üstat öne bindirildi, bizler arka koltuklara, Yasemin bastı gaza, devindi gri minibüs, yola koyulduk. | **~a getirmek, ~a gelmek**•Bu vatanın evlatlarını doğru yola getirmek, onları o yola sevk etmek bizlerin vazifesidir. | **~a sapmak**•Tüm dünya tarihinin içinde, öyle bir ırktı ki Avrupalı, hiç kimsenin gitmediği bir yola sapmış. | **~ {U} düşmek**•Kötüş'ün izin deyken köye yolu düşmüş. | **~ dan çıkmak**•Fakat burada yoldan çıkmış... | **~dan gelmek**•Babası yüzlerce kilometre yoldan gelmiş, elini öpmesine dahi izin vermeyerek gitmişti. | **~[u]nda gitmek**•İşler zaten yolunda gidiyor. | **~ {U}nu kaybetmek**•Burada, korkuya kapılmış ya da yolunu kaybetmiş. | **~ {UMUZ}dan döndürmek**•Hiç bir şey bizi yolumuzdan döndüremez.

YORUM isim

~getirmek, ~yapmak•Her şeye kendince bir yorum getiriyor, sonra da gerçekmiş gibi oturup bunu konuşuyor. | **~ da bulunmak**•Başbakan hiçbir yorumda bulunmadı.

YOSUN isim

~tutmak, ~bağlamak•Duvarlar rutubetten neredeyse yosun tutmuş, sıvalar yer yer dökülmüş.

YÖN isim

~değiştirmek•Ardından soruşturma yön değiştirdi. | **~bulmak**•Ama karanlıkta ve geçit vermeyen çalılar içinde yön bulmak ve ilerlemek imkânsızdı. | **~ vermek**•Onlar mı yön verecek yaşamımıza?

YÖNTEM isim

~izlemek•Bir firmanın dışarıya iş yaptırması durumunda başlıca iki yöntem izlenir.

YÖRÜNGE isim

~ [si]ne oturtmak•Atmosferini bizimkiler ayarlamışlar ve kütlelerini de eşitleyip Dünya'nın yok olmadan önceki yörüngesine oturtarak canlılığı başlatmışlar. | ~ [si]nden çıkmak•Roket yörüngesinden çıkmış.

YUMRUK isim

~ atmak, ~ indirmek, ~ vurmak, ~ patlatmak, ~ çakmak•Lokal anesteziyle yapılan bir ameliyatta, kendisinden ameliyatı durdurmasını isteyen hastasına yumruk attı. | ~ sallamak, ~ savurmak•Önümüzü kesmeye çalışan gruplar "Bayrak, bayrak" diye bağırıyor, durmayıp geçtiğimizi görünce öfkeyle yumruk sallıyor, arkamızdan taş ya da başka bir şeyler atıyorlardı. | ~ yemek•Sanki yumruk yiyen bendim, onlarca, yirmilerce yumruk... | ~{lar} konuşmak•Kız kaçırma davasında yumruklar konuştu.

YURTDIŞI isim

~(n)a gitmek, ~(n)a çıkmak•En iyisi yurtdışına gitmek, soğuk kuzey ülkelerine doğru bir yolculuk yapmak. | ~(n)a kaçmak•Büyük bir olasılıkla yurtdışına kaçmış.

YUVA isim

~ kurmak•Seninle gerçek anlamda bir yuva kurmak istiyorum. | ~dan uçmak•Bu yuvadan uçup gideceksin. | ~yıkmak, ~dağıtmak•Dedikodular, bazen yuva yıkar, bazen de at gözlüklü babalara kızlarını vurdurtur. | ~kurtarmak•Çocuk hatırına, sözüm ona yuva kurtuluyor.

YÜRÜYÜŞ isim

~e katılmak• Cadde üzerindeki kahvehanelerde oturan gruplar da yürüyüşe katıldı. | ~e çıkmak• İşten eve geldiğinde ormanda yürüyüşe çıkıyor, dönünce de duş alıp, hikayeler yazıyordu.

YÜZÜK isim

~ **takmak**• Hiç tanımadığım birine, bir akrabası aracılığıyla yüzük taktılar. | ~ **atmak**• Bazı toplulukların gelenek ve göreneklerinde yüzük atan kız dul kalmış gibi kabul edilir.

YÜREK isim

~ **parçalamak**• Arkasından ağlayan küçük oğlu, babam beni görmeye gelmezdi ama onu çok özleyeceğim derken yürek parçalıyordu.

YÜZ isim

~ **tutmak**• Çok geçmeden hava kararmaya yüz tuttu. | ~ **vermek**• Kendisi kimi içkici, kimi berduş olan mahalle erkeklerine pek yüz vermedi. | ~ **çevirmek**• İşte ondan da yüz çevirdi artık. | ~ **sürmek**• Ayak bastığı yere yüz sürmek yarım Hac sevabıdır. | ~ **e vurmak**• Ama düşünceye düşünceyle karşı koymak, yalanları yüze vurmak için birkaç örnek vereceğiz. | ~ **e çıkmak**• Can havliyle yüze çıkmaya çalıştığımın ayırımıdayım. | ~ {Ü} **kızarmak**• Belki tacize karşı yüreğinde sessizce biriken tepki gizlenemedi, yüzü kızardı. | ~ {Ü} **asılmak**• Aslı'nın yüzü asıldı, kimse ayırmısamadı...

ZAAF isim

~ **a uğramak**• "Gönülsüz yapılan yemekten yemeyin, imanınız zaafa uğrar." diye bir söz duymuştum. | ~ {I} **ndan yararlanmak**• Bu zaafından yararlanarak hemcinsleri hakkındaki tespitlerini öğrenin.

ZABIT isim

~ **tutmak**• Plaj işinin üstüne gidilmedi ve sadece kayık davasından zabıt tutuldu.

ZAFER isim

~ **e ulaşmak**• Allah kısmet ederse sende zafere ulaşacaksın... | ~ **kazanmak**• Allah huzurundaki samimiyetleri sayesinde elli dört bin kişilik Türk ordusu, kendisinden kat kat fazla olan Bizans ordusunu kesin bir yenilgiye uğrattı ve büyük bir zafer kazandı. | ~ **e götürmek**• Maneviyâtları sarsıldığı gün Türkleri,

kendilerinden şeklen çok kuvvetli, kalabalık ve zahiren hâkim kuvvetler önünde zafere götüren asıl kudretleri sarsılacak ve maddi vâsıtaların üstünlüğü ile yıkmak mümkün olabilecektir. | ~ {İ}ni kutlamak•Neval'le Nur sık sık avuç içlerini birbirine vurup zaferlerini kutluyorlardı.

ZAHMET isim

~ vermek•“Daha yeni temizlik yapmıştın, her yer kirlendi, sana çok zahmet verdim.” dedi. | ~ ten kurtulmak•Ben de zahmetten kurtulmuş olurum. | ~ e katlanmak, ~ e girmek•Bu kadar zahmete girmeye gerek yoktu. | ~ çekmek•Bu uzun yolda koşarken biraz zahmet çekeceksiniz, yorulacaksınız belki.

ZAM isim

~ gelmek•Traktörün tekerine bile zam geldi. | ~ istemek•Fakat şahsen kendi maaşıma hiçbir zaman zam yapmadım, kimseden de zam istemedim. | ~ almak•Çünkü hem kamuda hem de özel sektörde çalışanların çoğu enflasyon hedefi doğrultusunda zam aldı. | ~ vermek•Yılın ikinci yarısında şirketlerin yüzde 2-5 aralığında zam vermesi bekleniyor.

ZAMAN isim

~ almak•Tabii ki bilim adamlarının tüm bu ilişkileri ortaya çıkarması zaman aldı. | ~ ilerlemek, ~ geçmek•Zaman ilerledikçe her şey olumsuzlaştı. | ~ kazanmak•Kapının önünde zaman kazanmak için hafifçe öksürdü, boğazını temizledi ve usulca vurdu. | ~ ayırmak•Siz ister çocuğunuza çok zaman ayırmak arzusunda olun, ister olmayın, çocuk her şeyin farkındadır. | ~ öldürmek, ~ yitirmek, ~ kaybetmek•O sigara kokulu yerde zaman öldürmek niye. | ~ {I} dolmak, ~ {I} kalmak•Tom'un her evliliği gibi bu da bir projeydi ve zamanı dolunca bitti gitti işte. | ~ bulmak, ~ çalmak•Ahmet Kaya sağlığında bunu çok arzulamış ama bir türlü hayata geçirecek zamanı bulamamış. | ~ a yaymak•Şahsi görüşümdür ki kapasitelerinin sınırlarını daima zorlamalı ve o zorlamanın sonucundaki gelişimleri zamana yayarak gözlemlemelilerdir. | ~ yetmek•Çünkü zaman yetmiyor veya bazı mazeretlerimiz oluyor. | ~ tanımak•Kendime biraz zaman tanıdım. | ~ ı durdurmak•Zamanı durdurmak,

tekrar eski günlere dönmek düşü içindeydiler. | **~daralmak**•Hükümet bugüne kadar çeşitli manevralarla durumu kurtarmaya çalıştı ama artık zaman daralıyor. | **~istemek**•Onu kendi ellerimle teslim edeceğim size! Ama sizden bir iki saat zaman istiyorum. | **~ı esnetmek**•Göze görünmeyen ufak tefek işlerle zaman kaybetmemek için zamanı esneterek kullanın. | **~ı kestirememek**•Işığın giremediği bu yerde zamanı kestiremiyorum. | **~geçirmek**•Bugün sadece zaman geçirmek için gidiyordum sığınağına.

ZAR isim

~atmak•Önemli olan doğru zamanda doğru zarı atıp doğru oynamak.

ZARAR isim

~görmek•Yollarda herhangi bir şekilde zarar gören, soyguna uğrayan veya emtiası denizde batan tüccarların malları, devlet hazinesinden ödenmekte idi. | **~getirmek**, **~vermek**•“Böyle tenkitler edebiyata faydadan çok zarar getirir.” diye tenkitlere karşı çıkar. | **~a uğramak**•Ancak yanlış tarım tekniklerinin kullanılması, tarla açmak amacıyla bitki örtüsünün zarara uğraması en sık görülen aşınım nedenleridir. | **~ı gidermek**, **~ı karşılamak**, **~ı önlemek**, **~ı kapatmak**•Bu bağlamda suçluların cezalandırılması ve zararların giderilmesi için yargı devreye girer. | **~a sokmak**•Onlar ise kendilerini zarara sokacak, onlara fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. | **~{I} dokunmak**•Valla Ali Haydar Veziroğlu'nun en küçük bir katkısı olmadığı gibi, tahmin ediyorum buradaki esnafa da biraz zararı dokunuyor.

ZEKAT isim

~vermek•Malımın zekatını veriyorum.

ZEMİN isim

~hazırlamak•Tanımın genel tutulması çeşitli tartışmalara zemin hazırlamıştır.

ZEVAL isim

~gelmek•Biraz malgöz olduğumdan telefona zeval gelmesin diye hemen yeni telefonla birlikte yeni bir kılıf arayışına girdim.

ZEVK isim

~ almak, ~ duymak•İlk zamanlar bütün bu hareketleri Şükran'ın dikkatini çekebilmek için yaparken zevk almaya başlamıştım. | ~ vermek•Gücünü benim üzerimde sınamak ona zevk veriyordu...

ZILGIT isim

~ çekmek•Düğünlerde erkekler uzun hava söyler, kadınlar zılgıt çeker. | ~ yemek•Annem Eskişehir Tıp Fakültesi Hastanesinde yatarken, bir bayan doktora "hemşiranım" diye hitap ettiği için bir zılgıt yemiş ve ağlamıştı.

ZİHİN isim

~ açmak•Belirli bir sistem içinde belirli dozda alındığında zihin açar, insanı güçlendirir. | ~ {İM}de canlanmak, ~ {İ}nde yankılanmak•Senin yazdıklarını okuyunca zihnimde canlandı. | ~ {İM}den geçmek, ~ {İN}den geçirmek•Üç ayın her günü, her günün uykusuz ve gergin geçen neredeyse 24 saati; tüm yaşadıklarımız, şimşek gibi zihnimden geçti. | ~ {İ}ne yerleşmek, ~ {LERİ}ne kazımak•"Devlet her şeye yetkilidir ve istediğini yapar" fikri tersten bizlerin de zihnine yerleşmiştir. | ~ den silmek•Akhenaton devrimini, zihinlerden silecek. | ~ {İNİZ}i bulandırmak, ~ {İ}ni kurcalamak•Tabii bazı tahminlerimiz var, ama somut deliller elde etmeden bunları açıklayarak zihninizi bulandırmak istemem. | ~ {LERİ} dağılmak•Düşündükçe zihinleri dağılıyor ve bütün düşünceleri kara bir deliğe doğru yolculuğa çıkıyordu. | ~ {İ} karışmak•Türkiye gündeminde önemli bir tartışma yaratan açıklamalarla ilgili şu sorular zihinleri karıştırdı.

ZİKİR isim

~ çekmek•Bir gün, Hâce Alâeddin bütün bağlılarını toplayıp onlara zikir çektirir.

ZİL isim

~ e basmak•Boşuna uğraştığımı, fakat buraya kadar gelmişken kapıyı çalarak bir şey kaybetmeyeceğimi düşünüp en üstteki zile bastım. | ~ çalmak•Zil çalıyor ders başlıyor, zil çalıyor paydos oluyordu.

ZİMMET isim

~{İ}ne geçirmek•Devlet malını çarçur etmek, zimmetine geçirmek, başkasına fazla harcamada bulunmak ve ödeme yapmak, sonra tutup aradaki farkı bölüşmek, hem hırsızlık hem de emanete hıyanete girer.

ZİNCİR isim

~ e vurulmak•Her ne kadar bu ülkelerin başkanları bunları inkar etse de bazı televizyon programlarında kadınların ve çocukların zincire vurulmuş haldeki durumları gösterilmektedir.

ZİNDAN isim

~ a atılmak•Venedikliler zindana atılmış valiyi ziyaret etmek istediler. | **~ a çevirmek**•Sürekli kendini bir şey zannederek dolaşan ve saçma sapan kurallarla yaşamınızı zindana çeviren şefiniz olabilir mi?.. | **~{lar}da çürümek**•“Ben sana o parayı vermeseydim, şimdi diğer borçlular gibi zindanlarda çürüyor olacaktın!" diyerek sık sık başına kakacaktı.

ZİRVE isim

~ (y)e ulaşmak, ~ (y)e çıkmak, ~ (y)e taşımak, ~ (y)e oturmak, ~ (y)e tırmanmak•İkinci Savaş sonrası yıllarda zirveye ulaşan ideolojik kutuplaşma, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birden bire ortadan kalktı. | **~(y)i zorlamak, ~ (y)i yakalamak**•Sesten hızlı uçak kullanan Türk Yıldızları Akrobasi Timi, ABD'de Thunderbird ve Blueangels ile İsviçre'de Patrouille Suisse'in arasında yer alarak zirveyi zorluyor.

ZİYAFET isim

~vermek•Cengiz Han, kendisine yeni katılanlar ve sadakatla yemin etmiş olanlar şerefine bir ziyafet verdi. | **~çekmek**•Bebek kuruyemişçisinden aldığım çerez ve de cipslerle de kendimize ziyafet çektik.

ZİYAN isim

~ **a uğramak**•Nefsini temizleyen muhakkak kurtulup umduğuna ermiş, nefsinin cehalet ve günah ile örten de ziyana uğramıştır. | ~ **vermek**•...sırf ziyan vermek için devletin saatini parçalayıp milleti huzursuz edenlere mi inanacağız yani? | ~ **a sokmak**•Bu seviye düşüklüğü bende can yakmak, birini fazlaca zarar ve ziyana sokmak isteği uyandırıyor.

ZULA isim

~ **patlatmak**•Herif zulanın patlatıldığını fark eder etmez taksiye atlayıp peşimize düşmüş.

ZULÜM isim

~ **görmek**•Bir ülkeyi yönetenler bir genç kızın üvey annesinden, sevimsiz ve çirkin kız kardeşlerinden bunca yıl zulüm görmesinden nasıl habersiz kalabilirler? | ~ **e uğramak**•Halbuki bu sıfatı çok daha önceleri zulme uğrayan Dreyfus'u savunurken hak ediyor.

4. BÖLÜM ÜÇLÜ EŞDİZİMLER

PAÇA isim

yaka ~ götürmek•Görevliler kısa sürede faili yakalayıp yaka paça götürdüler, ortalık yatışmıştı. | **yaka ~ tutmak**•Murat'ı yaka paça tutup zindana götürdüler. | **yaka ~ almak**•Bir sabah tiyatroya gelen iki sivil polis, ne olup bittiğini açıklamaya bile gerek görmeden onu yaka paça alıp Emniyet'e götürdüler.

PARA isim

kara ~ aklamak•Meksika'nın en büyük bankası Bancomer ile Confia, Banca Serfin gibi Meksika'nın önde gelen bankalarında çalışan 26 Meksikalı yetkilinin, kara para aklama suçundan mahkemeye çıkarılacağı bildirildi.

PARMAK isim

işaret ~ ı(y)la göstermek•Bakar bakmaz ışıldadı gözleri, sağ elinin işaret parmağıyla beni göstererek, sözünün zembereğini salıverdi.

PARTİ isim

siyasi ~ kurmak•Oysa ülkemizdeki faaliyetlerine baktığımızda bir siyasi partiyi kurmak ve yönetmek de çalışma sahalarına giriyordu.

PAY isim

kıl ~ ı kaçırmak•Hidayet Türkoğlu'nun takımı Orlando, New York Knicks'i 110-103 yenerken, milli basketbolcu 20 sayı, 9 asist 7 ribauntla oynadı ve tripleduble'ı kıl payı kaçırdı.

PENÇE isim

uyuşturucunun ~ sine düşmek•Muzaffer Kaba uyuşturucunun pençesine düşmüş, bu yolda birçok değerini yitirmiş biriydi. | **bunalımın ~ sinde kıvranmak**•Diğer bir ifadeyle, Türkiye ekonomisi 8 yıldır süren ağır bir bunalımın pençesinde kıvranıyor ve bu bunalımı aşmak için gerekli refleksi bir türlü gösteremiyor.

PERFORMANS isim

inanılmaz bir ~ sergilemek, inanılmaz bir ~ göstermek•Beyonce o gece inanılmaz bir performans sergiledi.

PİL isim

kalıcı ~ takmak•Eğer hasta sinüs sendromu varsa kalıcı pil takılması gerekmektedir.

PİLOT isim

otomatik ~ a bağlanmak•Demek ki Türkiye'nin para politikası otomatik pilota bağlanmış.

PİSLİK isim

düştüğü ~ten kurtulmak•Sara'nın yaşı, hayat bilgisi, Tibet'teki erdemleri, ışıltıyı, güzelliği keşfedebilmek, onlara kapılarak içine düştüğü pislikten kurtulmak için son derecede elverişsizdi.

PİYASA isim

dünya ~sına açılmak•Bu durum karşısında sanayileşen ülkeler dünya piyasalarına açılarak ürettikleri ürünlerine ve yatırımlarına pazar bulma yansı içine girmişlerdir.

PİYANGO isim

Milli ~ çıkmak•"Milli Piyango çıktı halacığım, ikramiye kazandım!" dedim.

PLAKET isim

şükran ~ i sunmak•50. sanat yılını kutlayan Kenter'e, Türk tiyatrosuna yaptığı katkılardan dolayı şükran plaketi sunulacak.

PLAN isim

imar ~ ı hazırlamak•Ankara için yeni bir imar planı hazırlamak kaçınılmaz olmuştu. | **ön ~ da tutmak**•Devletin kısa süreli borçlanma taleplerini karşılamamış, Devletin gereksinmelerinden çok bankanın kârlılığını ön planda tutmuştur. | **ikinci ~ a itmek**•Tanrı ve inanç üstüne tartışan 1972 yapımı Tarkovski klasiğinden farklı olarak yapıtın felsefi açılımlarını ikinci plana itmiş, dokunaklı aşk hikâyesini ön plana çıkarmış. | **geri ~ da kalmak**•Süt, ekmek benzin gibi malların satışında

satıcıların satış sorumluluğu geri planda kalmaktadır. | **ön ~ a geçmek**•Özellikle aritmetik ve cebirde ortaya çıkan bu gelişmeyle geometrinin geleneksel egemenliği sarsılır, sayısal ilişkiler ön plana geçer. | **ön ~ a çıkmak**•Burada deneyim ön plana çıkmaktadır.

POLEMİK isim

tatlı bir ~ yaşamak•Birkaç ay önce "baklava"nın nereden geldiği konusunda "tatlı" bir polemik yaşandı.

POLİTİKA isim

akılcı ~ gütmek•Güney Kore'deki uygulamalarla kıyaslandığında T.C. hükümetlerinin birçok alanda daha az akılcı politikalar güttüğü söylenebilir. | **etkin ~ yürütmek**•Resmi ve uluslararası birimlerin finansal krizlere tepki verme kapasiteleri, hem kaynaklar, hem de etkin politika yürütülmesi anlamında sınırlanmıştır. | **bilinçli bir ~ izlemek**•Birinci Dünya Savaşı şartlarından bilistifade kapitülasyonları ve Patrikhane'nin yargı yetkisini kaldırarak bilinçli bir politika izlediği kesindir. | **istihdam ~ ı uygulamak**•Yanlış istihdam politikaları uygulanıyor.

POPÜLARİTE isim

artan bir ~ kazanmak•1970'lerden başlayarak iğne deliği fotoğrafçılığı yeniden ve giderek artan bir popülerite kazanırken, çoklu iğne deliği kameralar da nadiren bulunur hale geldi.

POPÜLERLİK isim

etkili bir ~ kazanmak•Çağında ona sakar, beceriksiz bir amatör gözüyle bakılmış ancak ölümünü izleyen yıllarda sanatı ve fikirleri etkili bir popülerlik kazanmıştır.

POZİSYON isim

gol ~ una girmek• "Rakibin iyi organize olması, taktik açıdan üst düzeyde oynaması ve güçlü geçen antrenmanların yorgunluğu bu maçta gol pozisyonuna girmemizi zorlaştırdı" dedi. | **uygun ~ da tutmak**• Bacakları uygun pozisyonda tutmak için gerekli bir ürün olan ayak altlıkları özellikle kısa boylu çalışanlar için önemlidir. | **net ~ dan yararlanmak, net ~ dan faydalanmak**•Liechtenstein ekibi,

ilk randevuda üç-dört net pozisyondan yararlanamadı. | **net ~yakalamak**•Çünkü golden sonraki 5 dakikada tam üç net pozisyon yakaladı.

PRENSİP isim

dini ~{ler} gözetmek• Şehidlik, ancak dinî prensipler gözetilerek çıkılacak bir makamdır; kin ve nefretle elde edilemez. | **şer'i ~{ler}i çiğnemek**• Tanzimat'la birlikte gayrimüslimlere verilen haklar, eşitlikçi uygulamalar, sosyal yansımaları hayli köklü ve kuvvetli şer'i prensiplerin çiğnenmesi olarak yorumlanacaktır.

PROGRAM isim

eğitim ~ı planlamak•Hizmet içi eğitimin ihtiyacını belirlemeye dönük araştırmalar yapmak ve buna dayalı olarak idari personele yönelik eğitim programlarını planlamak ve uygulamak.

PROFİL isim

sosyo-ekonomik ~oluşturmak•Eskişehir aksı nüfusu ile bütünleşen üst düzey bir sosyo-ekonomik profil oluşturdu. | **başarılı bir ~çizmek**•Epiam ve DVD sürücüsüyle birlikte harika bir takım oluşturarak hem işlevsel hem de görsel olarak başarılı bir profil çiziyor.

PROJE isim

büyük bir ~hazırlamak•Bakanla birlikte "Sosyal Riski Azaltma Projesi" adlı benzer büyük bir proje hazırladı.

PROPAGANDA isim

Hristiyanlık ~sı yürütmek• Çeşitli tarikatlara bağlı misyonerler 16. ve 17. yüzyıldan itibaren Asya'da yoğun bir Hristiyanlık propagandası yürüttüler. | **~yürütmek**•Ulusalcı çizgide ve hükümet karşıtı propaganda yürüten (sözde) terör örgütünün faaliyetlerine engel olmak.

PROSEDÜR isim

ceza davası ~ü izlemek•Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, bir siyasi partinin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesine açılan davalarda "ceza davası prosedürü" izleniyor.

PROTESTO isim

ıslıklı ve sloganlı ~da bulunmak•Üçüncü oylamanın ardından divanın, maddenin kabul edildiği yönündeki açıklaması üzerine delegeler, dakikalarca ıslıklı ve sloganlı protestoda bulundu.

RADDE isim

kuvvetli bir ~ (y)e ulaşmak•Maddi etkinlik ve düşünce arasındaki bağlantı doğrudan ve kuvvetli bir raddeye ulaşmıştır. | **kafayı yeme ~ sine gelmek**•"Halüsinasyon" olarak teşhis ettiği düşüncelerinin bir benzerini "Tempo Dergisi"nin son sayısında okuyunca bu kez ben kafayı yeme raddelerine geldim.

RAKAM isim

düşük bir ~ çıkmak•Ama elektrik fiyatını fizibilite yaptığımız zamanki dolar kuruna vurduğumuz zaman daha düşük bir rakam çıkıyor. | **tek haneli ~{lar}a indirmek**•34 yıldan sonra enflasyon ilk defa tek haneli rakamlara indirilmiştir. | **kesin ~ verememek**•Kesin rakam veremem ama kesinlikle çoğunluğu alırız. | **yüksek ~{lar}a erişmek**•Eğer aynı koşullarda rekabet edeceksek, bizim de mutlaka yüksek rakamlara erişmek mecburiyetimiz vardır. | **satış ~ma ulaşmak**•Kitabı, bugüne kadar 41 dile çevrildi ve sadece İngiltere'de 750 binlik satış rakamına ulaştı.

RANDIMAN isim

iş ~ını artırmak•İş randımanını artırır.

REJİM isim

parlamentar ~e geçmek•Ayrıca Putin'in yetkilerini azaltarak parlamentar rejime geçilmesi çabalarını desteklediği biliniyor. | **cumhuriyet ~ini yıkmak**•Adam devlet düzenini, cumhuriyet rejimini yıkmaya kalkışan biri. | **sıkı bir ~e sokmak**•Önce sıkı bir rejime sokmuş, yani tümüyle aç bırakarak iyice zayıflatmış, ardından bir güzel zehirleyerek öldürmüş. | **köktendinciliğe dayanan bir ~ kurmak**•Köktendinciliğe dayanan bir rejim kurma sevdası.

REKABET isim

haksız ~ yaratmak•ucuz sigaraya ise yüksek oranda yansımasının haksız rekabet yarattığı görüşünü ileri sürecek. | **haksız ~ i önlemek**•Pazarda haksız rekabetin önlenmesi amacı ile ithalata sağlanan avantajlar ortadan kaldırılmalıdır.

REZERVASYON isim

uçak ~ u yapmak•İnternette tüm dünyada uçak rezervasyonu yapmak gibi pek çok işi bu detaylar sayesinde hayata geçirebiliyoruz.

RİSK isim

tıbbi ~ taşımak•Tıbbi risk taşıyan hastaların hızlı kilo kaybını indüklemek için verilir.

RÖNTGEN isim

akciğer ~ i çekmek•Sonra da ihtiyat olsun diye akciğer röntgenim çekildi.

RÖVANŞ isim

yenilginin ~ ını almak•Anlaşılan, henüz dokuz buçuk yaşındayken tattığı yenilginin rövanşını almak istiyordu.

RUH isim

Türk ~ unu yansıtmak•Bir mağaza sahibi, Bedi-i Usta'nın mankenlerini beğenmekle birlikte jestleri, duruşları, yüzlerindeki anlamla gerçek Türkleri, Türk ruhunu yansıtan bu vatandaşları alamayacağını belirtir.

SANCI isim

doğum ~ ı tutmak•Çevremdekilerin, "Yine doğum sancısı tuttu," diye nitelendirdikleri çok sancılı -ama aslında keyifli- bir dönem yaşarım.

SAVAŞ isim

iç ~ görmek•Yunanistan, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bir de iç savaş görmüş ve Pire limanındaki yıkıntılar hâlâ kaldırılmamış. | **iç ~ a sürüklemek**•İhanet

Türkiye'yi iç savaşa sürüklemek, insanların ölümüne yol açacak adımlar atmaktır. | **İkinci Dünya ~ ı patlamak**•İkinci Dünya Savaşı patlamıştır.

SAYFA isim

web ~ {ları}na girmek•Öğrenci kendisine en uygun saatte web sayfalarına girerek ders materyallerini çalışacaktır. | **kitap ~ {lar}ında kalmak**•Berlin Duvarı üzerine yapılan özgürlük edebiyatı, kitap sayfalarında kaldı. | **kitabın ~ {lar}ına gömülmek**•Kişisel omlet atış hızını" öğrenmek için merakla kitabın sayfalarına gömüldü. | **ek ~ {lar}ında verilmek**•Körfez Krizi'nin, Körfez Savaşı'na dönüşmesi ve son bulması ile ilgili bir kronoloji ek sayfalarında veriliyor. | **kitabın ~ {lar}ını aralamak**•Kitabın sayfalarını araladı. Halil İbrahim Peygamber'in hayatını okumaya çalıştı... | **tozlu dergi ~ {lar}ından çıkmak**•Yıllar sonra bu dosyalar, tozlu dergi sayfalarından çıkarak kitaplaştı. | **bir tam ~ ayırmak**•Hürriyet bir tam sayfayı ayırmış, sayfanın ortasındaki kocaman Pako fotoğrafının altına "İşte Pako" yazmışlardı... | **sosyete ~ {lar}ını hazırlamak**•60'lı yıllara damgasını vuran ünlü assolist Gönül Yazar, "Taş Bebek" lakabıyla sahnede ve sinemada gönülleri fethederken, bir yandan da Foto Magazin dergisinin sosyete sayfalarını hazırlıyor, kendine has üslubuyla yazdığı yorumları ve dedikoduları işte böyle duyuruluyordu. | **dergi ~ {lar}ını süslemek**•Evren'in bu sözleri de derginin sayfalarını süslüyordu.

SEFALET isim

yaşadığı ~ ten kurtulmak•Okuduğu serüven kitapları onu fazlasıyla etkiledi ve o kitaplardaki gibi serüven dolu bir hayata başlamak ve yaşadığı sefaletten kurtulmak istedi.

SEFER isim

uzun bir ~ e çıkmak•İzmir'den yola koyulan denizaltı uzun bir sefere çıkacak, okyanusta askeri incelemelerde bulunacaktı. | **haçlı ~ ine katılmak**•Filmin kahramanı Cesur Yürek de İskoçya'ya dönmeden önce İngilizlerle beraber bir haçlı seferine katılmış ve muharebe meydanında pişmiş bir savaşçı. | **özel otobüs ~ {ler}i düzenlemek**•ABDİ İpekçi Salonu'ndaki karşılaşmayı izleyecek olan basketbol severler için özel otobüs seferleri düzenlendi.

SENET isim

ticari ~ kırdırmak•Ticari senet kırdırılması ya da iskonto ettirilmesi denilen bu işlemin iç faiz yöntemi ile gerçekleştirilmesi takip eden altbölümde ele alınmaktadır.

SERĞİ isim

fotoğraf ~ si hazırlamak•Hakan Denker albümün yanı sıra bir de Bilgi Atölye 111'de "Savaş Çocukları" isimli fotoğraf sergisi hazırladı.

SERİNLİK isim

akşam ~ i çökmek•Bahçe tarafındaki pencereden vuran gün ışığı kesilmiş, neredeyse akşam serinliği çökmüştü. | **kışın ~i vurmak**•Kış serinliği vurdu dağlara.

SERMAYE isim

yüksek ~ koymak•Dolayısıyla sisteme yüksek sermaye koymak gerektiğini düşünüyoruz.

SERVİS isim

acil ~ e kaldırmak• O haliyle devlet hastanesi acil servise kaldırmıştık. | **yoğun bakım ~ine almak**•Operasyonun ardından kendisini yoğun bakım servisine aldık.

SEVGİ isim

okuma ~ si aşılacak•Amacım kızıma şimdiden kitap okuma sevgisi aşılacak.

SEVİNÇ isim

bayram ~ i yaratmak•Şimdi ise haberini vermek bile çocuğunda bir bayram sevinci yaratıyordu.

SEVİYE isim

genel ~ sini korumak•1984-1985 yılları dışında harcamaların GSMH'ya oranı yaklaşık olarak genel seviyesini korumuştur. | **en üst ~ (y)e çıkmak**•Aktepe, vatandaşın yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve kamu hizmetlerinde verimliliği en üst seviyeye çıkarmak için e-devletin istendiğini vurguladı. | **üstün ~ (y)e**

ulaşmak•Diğer bilim dallarında olduğu gibi astronomi de tarih boyunca yüzlerce bilim adamının yaptığı katkılar sonucu günümüzdeki üstün seviyeye ulaşmıştır.

SEZON isim

yeni ~ u açmak•Kartal yeni sezonu açtı Türkiye 2. Ligi'nin güçlü takımlarından Kartalspor 97-98 futbol sezonunu dün açtı. | **yaz ~unu kapamak**•Ben Bodrum'a yoğun yaz sezonunun kapandığı, sakın sonbahar günlerinde uğradım.

SINAV isim

üniversitesi ~ ını kazanmak•Önemli olan ille de üniversite sınavını kazanmak değil, bilgi edinmek ve bir yıl sonra tekrar denemek... | **kötü bir ~ vermek**•Dünyanın gidişi özgürlüklerin ve insan haklarının genişletilmesi doğrultusunda olmasına karşılık Türkiye bu arenada kötü bir sınav veriyor.

SINIR isim

Türkiye ~ ından çekilmek•Peşmergelere ait tanklar ve zırhlı birlikler Türkiye sınırından çekildi.

SIR isim

yaşamın ~ rına ermek•Bu dünyanın efendilerinin yaşamın sırrına ermiş bilgeler olduğunu kabul ediyoruz.

SIRA isim

ilk ~(y)a yükselmek•Geçen haftaya kadar averajla Bornova Belediyesi'nin ardından ikinci sırada yer alan bordo-mavililer, Bornova Belediyesi'nin Genç Telekom'a 81-77 mağlup olmasının ardından ilk sıraya yükseldi. | **ön ~lara yerleşmek**•Fransa'da el yapısı bavullar, el çantaları üretimi ile faaliyete başlayan Louis Vuitton, bu el yapısı imajını iyi pazarlayarak "80"lerin statü sembolleri arasında ön sıralara yerleşti.

SİNYAL isim

tehlike ~ leri almak•Aniden çok güçlü tehlike sinyalleri aldı, hemen oradan uzaklaşması gerektiğini anladı ve korkuyla havuza daldı.

SİSTEM isim

paralı ~ e geçilmek•Bunun için yapılacak ilk iş olarak Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtildiği gibi yükseköğretimde hemen paralı sisteme geçilmelidir.

SKANDAL isim

sağlık ~ ı patlamak•Çeviri Servisi-Olimpiyat ürünlerinin imalatında çocuk işçi çalıştırıldığı için başı ağrıyan Çin'de şimdi de sağlık skandalı patladı.

SOHBET isim

havadan sudan bir ~ e dalmak•Dijana ve iki cüsseli Almandan oluşan öncü topluluk, havadan sudan bir sohbete dalmıştı.

SOLUK isim

derin bir ~ almak•Türkân, başını iki yana sallayarak derin bir soluk aldı.

SONUÇ isim

ilginç ~lara götürmek•Bununla birlikte, en büyük etobur dinazorlar arasında üçlü bir karşılaştırma oldukça ilginç sonuçlara götürüyor. | **müsbet ~getirmek**•Keşmir konusunda iki ülke yetkililerinin görüşmeleri müsbet sonuç getirmedi. | **zararlı ~ vermek**•Aşırı bir heyecanın etkisi altında yapılan hareketler çoğu zaman zararlı sonuç verir. | **önemli ~lar doğurmak**•Anadolu'da 300 yıl süren Arap-Bizans çekişmesi fevkalade önemli sonuçlar doğurmuştur.

SORUN isim

çevresel ~lar yaratmak•Ancak, bu alanlarda oluşan çöp sızıntı suları önemli çevresel sorunlar yaratmaktadır.

SPAZM isim

kalp ~ ı geçirmek•Asansör bozuk ve Kasaroğlu 4-5 gün önce hafif bir kalp spazmı geçirmiş.

STATÜ isim

uluslararası bir ~ kazanmak•Daha sonra Kanada'ya yayılan kulüp, böylece uluslararası bir statü kazanmıştır. | **mülteci ~ sü almak**•İtalya sanarak kaçak geldikleri İstanbul'da tek umutları BM'den "mülteci" statüsü almak.

STRATEJİ isim

milli mücadelenin ~ sini çizmek•Mustafa Kemal, mütareke sonrası İstanbul'a, siyasi duruma hakim olmak ve milli mücadelenin stratejisini çizmek için geldi, İstanbul'da başta ismet İnönü olmak üzere çok sayıda komutan ile görüştü.

SU isim

temiz ~ vermek•Göl ve nehir suları kirli olduğundan, bunların kenarlarında açılan hazneli kuyular, süzülme neticesi nispeten temiz su verir. | **tazyikli ~ sıkmak, tazyikli ~ tutmak**•Polis, tüm ısrarlarına rağmen aşağı inmesi için ikna edemediği Wenyi'nin üzerine tazyikli su sıkarak içeri düşürmeye çalıştı. | **ılık ~ da bekletmek**•Pirinçleri ılık suda bekletelim. | **soğuk ~ (y)a sokmak**•Yumurta akı içirilir ve hasta soğuk suya sokulur.

SÜT isim

anne ~ ü vermek•Bebeklere muhakkak anne sütü verilmelidir. | **anne ~ ü almak**•Çocuk anne sütü alırken hem fiziki hem psikolojik ve ruhi ihtiyaçlarını giderir.

SÜRE isim

yasal ~ dolmak•Yasal süre doldu, geç kaldık... | **cevap verme ~ si kısaltmak**•Cevap verme süresi kısalıyor.

ŞAHADET isim

Kelimeî ~ getirmek•Dua edip, kelimeî şahadet getirdim ama asla "Keşke ölseydim de, bunları yaşamasaydım." diye düşünmedim.

ŞAHİT isim

yalancı ~ler tutmak•Yalancı şahitler tutarak kendini aklamaya çalışıyordu.

ŞAMPIYONLUK isim

dünya ~ u getirmek•Türk windsurf tarihinde bir ilke imza attı ve dünya şampiyonluğu getirdi.

ŞANS isim

çeyrek final ~ını sürdürmek•Türkiye bu sonuçlarla, çeyrek final şansını sürdürdü.
| **başarı ~ını yükseltmek**•Kanımızca ağaçlandırma çalışmalarında meşelere öncelik verilmesi, başarı şansını yükseltecektir.

ŞARKI isim

arabesk bir ~yankılanmak•Teyp de açık... arabesk bir şarkı yankılanıyor.

ŞEFKAT isim

derin bir ~duymak•Derin bir şefkat duyuyordu karısına Oktay.

ŞİDDET isim

fiziksel ~uygulamak•Fiziksel şiddeti uygulayan da, kendisine şiddet uygulanan da ölüyor.

ŞÖHRET isim

haklı bir ~e kavuşmak•Bilgisi, zekâsı ve basiretiyle Masaran eşrafı ve memurları arasında kısa zamanda haklı bir şöhrete kavuşmuştu. | **geniş bir ~ kazanmak**•Birçok yabancı dillere, bunun yanında Türk diline de çevrilmiş bu eserler bütün dünyada geniş bir şöhret kazanmıştır.

TABAN isim

sağlam bir ~a oturmak•ANAP'ın sağlam bir tabana oturması zor gözükmemektedir.

TAKTİR isim

milletin ~ ine bırakmak•Ben bütün ifadelerini milletin takdirine bırakıyorum. |
büyük ~ toplamak•Yarışmada kazandığı tüm parayı bağışlaması büyük takdir topladı.

TAVİR isim

çekingen ~ sergilemek•Yabancı olduğu ortamlardan kaçır ya da bu tür ortamlarda çekingen tavır sergiler.

TEKLİF isim

yasa ~ i sunmak•Değiştirilen yerleşim birimlerinin eski isimlerinin de kullanılmasını öneren ve hâlâ görüşülmeyi bekleyen bir yasa teklifi sundu.

TER isim

acı ~ e batmak•Gerçekten kötüleşmişti. Bedeni tepeden tırnağa acı tere batmıştı.

TRAVMA isim

büyük bir ~ yaşamak•"Büyük bir travma yaşamış bir ülkede bu koşullarda yapabileceğimizin en iyisi bu" ifadelerini kullandı.

UFUK isim

geniş bir ~ açmak•Ama buna karşılık, Öztan'ın eliyle eklenenler, daha değişik, evrensel ve geniş bir ufuk açmakta. |

UTANÇ isim

derin bir ~ duymak•Utaniyorum, böyle bir tarihi yaşamaktan, derin bir utanç duyuyorum.

UYKU isim

ölüm ~ suna yatmak•Tam ineceğiz, sanırsın köy ölüm uykusuna yatmış, kimseler yok. | **tatlı bir ~ bastırmak**•Öyle tatlı bir uyku bastırdı ki.

UZLAŞI isim

toplumsal ~ sağlamak•Kısaca korkulan bir çatışmanın önlenmesi için farklı söylemleri temsil eden gazeteler aynı doğrultuda yaklaşımlarda bulunmuşlar ve böylece toplumsal uzlaşa sağlanmıştır.

ÜCRET isim

asgari ~ le geçinmek•Karı-koca ile çocuklardan oluşan ve asgari ücretle geçinen aileler böyle oluştu. | **net ~ ödemek**•Özellikle net ücret ödenen işyerlerinde, işveren açısından "istihdam üzerindeki yük" azalmış olacak.

ÜRPERTİ isim

şiddetli bir ~ hissetmek•Sırtımdan aşağıya şiddetli bir ürperti hissettim.

ÜSLUP isim

abartılı bir ~ kullanmak•Olayları anlatırken daha fazla ilgi çekebilmek için abartılı bir üslup kullanmak.

ÜZÜNTÜ isim

derin bir ~ (y)e kapılmak•Derin bir üzüntüye kapıldım. | **büyük ~ duymak**•Ancak tasarımları üzerindeki eleştirilerin 1926'da yoğunlaştığı, özellikle Türk Ocağı için hazırladığı projenin kötülenmesinden büyük üzüntü duyduğu anlaşılmaktadır. | **büyük ~ yaşamak**•"Hep beni buluyor" Sergen Yalçın'ın muhteşem golünde kalede bulunan Kerem, büyük üzüntü yaşadı. | **büyük ~ yaratmak**•Olay internet çevrelerinde büyük üzüntü yarattı.

VAAT isim

güzel ~ lerle kandırmak•Ama eğer padişah arzu ederse bunun çaresi, onu güzel vaatlerle kandırıp buraya getirmesi için tüccarın birine bir ipucu vermemdir." dedi.

VAKİT isim

boş ~ lerini değerlendirmek•Kızak Yaralanmaları Genellikle yaralanma açısından iyi sayılabilen, çocuk ve erişkinler için boş vakitlerini değerlendirmek için yaptıkları

bir spordur. | **geç ~dönmek**•Mıstık, sabah erkenden kalkıp mal gütmeye gidiyor, akşam geç vakit dönüyordu.

VATANDAŞLIK isim

yabancı devlet ~ına geçmek•Ekonomik, sosyal ve siyasi haklardan yararlanmak amacıyla yabancı devlet vatandaşlığına geçmek istemektedirler. | **Türk ~ını almak** Yunanlı kadının T.V.Y. md. 5'e göre Türk vatandaşlığını alabilmesi ana sorundur. | **çifte ~ı bulunmak**•Çifte vatandaşlığı bulunan bireyin vatandaşı olduğu devletlerden birisinin muvazzaf askerlik hizmetini öngörmemesi halinde, diğer devletin bireye askerlik hizmetini yaptırmak istemesi olasıdır.

VELAYET isim

çocuklarının ~ını almak•Eşinden boşanmak ve çocuklarının velayetini almak için de hukuki mücadele başlattı. | **çocuğunun ~ını istemek**•Her iki ebeveynde çocuğunun velayetini istiyorsa hakim bizden onlar hakkında ev ortamında bir görüşme yaparak inceleme raporu talep eder. | **çocuğun ~ını vermek**•Bir boşanma davasında "lezbiyen anneye kız çocuğun velayeti verilmez" diye çıkan Yargıtay kararını, sevgilisi kocası tarafından öldürülen bir lezbiyenin gazetelerden okuduğumuz haberlerini hatırladık beraberce.

VİCDAN isim

kamu ~ını sızlatmak•İnsanın vicdanını, kamu vicdanını sızlatan bir mektup. | **kamu ~ına sığmamak**•Kamu vicdanına sığmayan sorunları Başbakan üzerine alarak kendi kredisini tüketmez mi?

VİRÜS isim

kuduz ~ü taşımak•Dişlerin açtığı yaraya, kuduz virüsü taşıyan hayvan salyası bulaşır. | **AIDS ~ü kapmak**•Doğum sırasında aldığı kandan AIDS virüsü kapamayan Siverekli Müzeyyen Işıkgöz ve dünyaya getirdiği minik Rukiye, ölüme doğru yolculuğu sürdürür.

VİTES isim

geri ~ e almak•Belki de beni çekemeyen biri, tutmuş aracın otomatik vitesiyle oynamış, geri vitesine almış.

YANIT isim

sorunun ~ını bulmak•Bir sorunun yanıtını bulmak için yolculuğa çıkmış olabilir. |

sorunun ~ını aramak•Yeni bir soru sorabilmek ve o yeni sorunun yanıtını aramak.

YARDIM isim

engelli ~ı almak•Şimdi engelli yardımı alarak yaşamını sürdürmeye çalışıyor. |

giysi ~ı toplamak•Giysi yardımı toplamak için hepimizi organize etmişti.

YARIŞ isim

başkanlık ~ı kızırmak•ABD'de başkanlık yarışı kızışırken, bu ülkede yaşayan Ermeniler, oylarını Barack Obama'ya vereceklerini açıkladı.

YASAK isim

seçim ~ ları sürmek•Seçim yasakları sürerken, büyük dünya ve Olimpiyat şampiyonu Naim Süleymanoğlu Ankara'ya getirilecek.

YAŞ isim

bir damla ~süzülmek•Bir damla yaş süzüldü gözünden Bağdat' ta bir annenin. |

gözünün ~ı dinmemek•Yıllardan beri gözünün yaşı dinmedi bu oğlanın yüzünden.

| **iki damla ~düşmek**•Gözünden iki damla yaş düştü bizim kartalın.

YAŞ isim

evlilik ~ı gelmek•Bazı anneler vardır, evlilik yaşı gelmiş oğulları evlenmiyor diye üzülürler.

YAŞAM isim

günlük ~ ı paylaşmak•Buna karşılık bu vatandaşlarımızın orta ve yüksek gelir sahibi olanlarla aynı günlük yaşamı paylaşarak ilişkide bulunması, üzerinde durulması gereken toplumsal sorunlardandır.

YENİLGİ isim

ilk ~ sini almak•Serie A'da İnter, deplasmanda Napoli'ye 1-0 mağlup olarak bu sezonki ilk yenilgisini aldı.

YER isim

geniş ~ bulmak•Dünya hâlâ takipte Papa 16. Benediktus'un Türkiye ziyaretinin ikinci günü de dış basında geniş yer buldu.

YETKİ isim

yasama ~ sini kullanmak•Yasama konusunda ise sadece İslâm hukukunun kendisine tanıdığı içi boş yasama yetkisini kullanır. | **kanun koruyucusunun ~ lerini sınırlandırmak**•Kanun koruyucusunun yetkileri sınırlandırılmıştır.

YILAN isim

zehirli ~ sokmak•Sus, sus diyordum kendime ama şüphe denen o zehirli yılan sokmuştu beni bir kere.

YOL isim

çıkarmak ~ kalmamak•Reutter için Joseph'in korodaki işine son vermekten başka çıkar yol kalmamıştı. | **yarı ~ da kalmak**•Bilmeyen sadece bu konuda değil, hemen hemen her meselede yarı yolda kalır. | **yarı ~ da bırakmak**•Yeminler etmemize gerek yok, biliyorum kimse kimseyi yarı yolda bırakmayacak. | **hava ~ unu açmak**•Hava yolunu açmak için alın geriye, çene öne çekilir. | **yargı ~ u görünmek**•Sigaraya 50 kuruşluk maktu vergi artışına yargı yolu göründü.

YUDUM isim

bir ~ almak•Koladan bir yudum aldım.

YÜK isim

büyük bir ~ kalkmak•Üzerimden büyük bir yük kalkmıştı. | **büyük bir ~ atmak**•Üzerimden büyük bir yükü atmış gibiydim.

YÜZ isim

gün ~ü görmemek•Gün yüzü görmemiş bir ihtiyar delikanlı anlayacağın.

ZAFER isim

diplomatik ~ getirmek•Bu diplomasi oyununda Türkiye'nin Amerika ve İsrail kartlarını çok iyi kullanması bir diplomatik zafer getirdi.

ZAMAN isim

uygun ~ ı kollamak•Uygun bir zamanı kollayarak, üst yöneticiden randevu alıp sorunu, tasarladığım önlemleri, yaptığım çalışmaları açık seçik aktardım.

ZEMİN isim

elverişli ~ler sunmak•Çeşitli etik teoriler medyada yaşanan etik sorunları tartışmak için elverişli zeminler sunmaktadır.

ZİNCİR isim

dostluk ~ lerini kurmak•El ele vererek güçlü dostluk zincirleri kurarak kucaklamalıyız kendimizi ve dostlarımızı. | **metal ~ takmak**•Leyla, sade fakat omuzlarını çıplak bırakan açık renk tığ işi dantelden yapılmış hoş bir elbise giyinmiş, boynuna iki sıra gümüş kaplama metal zincir takmış... | **kölelik ~ ini kırmak**•Kölelik zincirini kırmak için savaşılm.

5. BÖLÜM KARIŞIK EŞDİZİMLER

PANKART isim

(iki ayrı) ~ açmak•Maraton üst tribünde bir grup taraftar, seremoni sırasında "Dayan Filistin, Gelecek Senin" yazılı iki ayrı pankart açtı.

PARANTEZ isim

(Orta Çağ kavramına ilişkin bir) ~ açmak•Bu açıdan ben bu noktada Orta Çağ kavramına ilişkin bir parantez açmak durumundayım.

PARLAKLIK isim

(hararetli bir) ~ vermek•Kaynağını elif harfinden alan bir ciladır ki eşyalara hararetli bir parlaklık verir.

PAY isim

(Müslüman'ın) ~ {I}na düşmek•Gözyaşı ızdırap niçin Müslüman'ın payına düşmüştür.

PENÇE isim

(sıkı bir) ~ atmak•Prenses hiç de görüldüğü gibi uysal değil, hemen karşı saldırıya geçti ve Coco'nun eline sıkı bir pençe attı.

PEŞ isim

(öğretmenin) ~ {İ}ne takılmak, (öğretmenin) ~ {İ}ne düşmek•Bilgehan tüm gücüyle öğretmenin peşine düştü. | (erkeklerin) ~ {İ}nden koşmak•Kızlar erkeklerin peşinden koşuyor, üstüne düşüyor. | (prensesimin) ~ {İ}nden ayrılmamak•Benim prensesimin peşinden ayrılmazdı, ona kara sevdalı büyüdü o çocuk.

PİSLİK isim

(evi) ~ götürmek•Meselâ camlar her ay mutlaka silinmelidir, yerlerin ise üç-dört gün silinmemiş olması "evi pislik götürüyor" ile aynı anlamdadır.

POZ isim

(iffetli kız) ~ u **takınmak**•Her türlü işreti yaşar ama yine de kendine ve çevresindekilere "iffetli kız" pozu takınır!

POZİSYON isim

(ekonomik) ~ unu **sağlamlaştırmak**• Örneğin, Klasisizm, egemen elit sınıfının kendi sosyal ve ekonomik pozisyonunu sağlamlaştırma çabaları sonucu olarak gelişir. | (aynı) ~ da **kalmak**• Hemoroitin ortaya çıkmasına neden olan etkenler uzun süre aynı pozisyonda kalmak, kalıtsal nedenler, yaşlılık. | (karşı karşıya kaldığı) ~ u **değerlendirmek**•44. dakikada Burhan, kaleci Aykut'la karşı karşıya kaldığı pozisyonu değerlendiremedi. | (farkı artırabilecek) ~ {lar} **bulmak**•Rakibinin boşalttığı alanları iştahla kullanan Fenerbahçe, seyircisinin de yoğun desteğiyle farkı artırabilecek pozisyonlar bulmaya başladı.

PRENSİP isim

(temin edecek) ~ {ler} **getirmek**•İslamiyet, insanların ruhi ve maddi refahını en mükemmel şekilde temin edecek prensipler getirmiştir.

PROBLEM isim

(uyuyamama) ~ i **yaşamak**•Uyku Psikiyatri ve nöroloji sahasındaki istatistiklere bakıldığında, günümüzde giderek artan sayıda insanın gerçekten iyi bir uyku uyuyamama problemi yaşadığı görülür.

PROGRAM isim

(alt) ~ {lar}a **katılmak**•Socrates, Leonardo yanında Youth gibi gençlik programlarına ve bütün bu eğitim ve gençlik programlarının içinde yer alan, onları oluşturan alt programlara katılmak istiyor.

PROJE isim

(tüm çevre yarışmalarının olduğu) ~ (y)e **katılmak**• Tarihi serayla tüm çevre yarışmalarının olduğu projelere katılarak, kamuoyunun dikkatini bu esere ve buranın mutlaka restorasyonunun yapılmasına çekmek istiyorlar. | (pek çok) ~ **sonuçlanmak**• Günlük yaşamda uygulanabilir sonuçlar veren pek çok proje sonuçlanmış.

PROPAGANDA isim

(ardı arkası kesilmeyen bir) ~ (y)a girişmek•İstanbul'dakiler Anadolu üzerinde ardı arkası kesilmeyen bir propagandaya girişmişlerdi.

PROVOKASYON isim

(ustaca hazırlanmış bir) ~ yapmak•Ciddi ve ustaca hazırlanmış bir provokasyon yapıyorlar...

RADAR isim

(bütün dünyanın) ~ dan çıkmak•Bütün dünyanın radarından çıktı, hakkında yazılan her yazının sonuna nasıl elem bir şekilde öldüğü de not düşüldü.

RADDE isim

(bu) ~ (y)e varmak•Ve vasiyetteki yıkık duvar isteğinin yorumu bu raddelere varıyor... | **(birbirimizi boğazlayacak) ~ (y)e getirmek**•Her defasında, marka değeri bulunan sloganların markajına giriyor ve birbirimizi boğazlayacak raddeye getiriliyoruz.

RADYASYON isim

(şiddetli güneş) ~ unda kalmak•Bu nem bakımından farklılık, özellikle yazın güney bakıların şiddetli güneş radyasyonunda kalması ile daha da keskinleşir.

RAPOR isim

(suçlayıcı) ~ almak•CHP kurultayına doğru Irak'taki USA kaynaklarından Deniz Baykal'la ilgili suçlayıcı rapor aldığı savları ileri sürüldü.

ROL isim

(orquestra şefi) ~ üne bürünmek•Bu kez orkestra şefi rolüne bürünmüş. | **(İngiliz lordu) ~ üne soyunmak**•İngiliz lordu rolüne soyunan Balladur bir çiğlik yapıp önce bu belge ve anahtarı almak istemedi. | **(porselen çay fincanı zarafetindeki) ~ {ler}den sıyrılmak**•Porselen çay fincanı zarafetindeki rollerden sıyrılıp içindeki gotik tanrıçayı uyandırdığından beri o da beyaz perdenin "arızalı" rollerden sorumlu kadın oyuncular arasında yer alıyor.

SAAT isim

(bir) ~ sürmek•Konuşmamız yaklaşık bir saat sürdü. | **(beş altı) ~ i bulmak**•Mezar-ı Şeriften yola çıkalı beş altı saati buldu, ama Kabil'e varmaya daha çok zaman var. | **(yarım) ~ ini almak**• Sadece yarım saatini alırdı postaneye uğramak.

SAVAŞ isim

(sonu gelmeyen) ~{lar}a tutuşmak•Yüzyıldan beri, neredeyse bütün uluslar, ilk, en yüce, üstün, en yetenekli, saf bir ırk olarak ifade ettikleri arı ırk anlayışına sarılmışlar, bu yüzden de sonu gelmeyen savaflara tutuşmuşlar veya tutuşturulmuşlardır.

SAYFA isim

(tüm) ~ {lar}da gezinmek•Tüm yazılarınızı okumak, tüm sayfalarda gezinmek istiyorum. | **(yüz) ~ tutmak**•O yıldan bu yıla başımdan geçenleri, yaşadıklarımı anlatmayacağım, çünkü en az yüz sayfa tutar.

SAYGI isim

(çocuklarınızın) ~ sını kazanmak•Çocuklarınızın saygısını kazanmak ve onlara yön vermek istiyorsanız, öncelikle onların duygularına hükmedin.

SEÇENEK isim

(sonlandırma) ~ i sunmak•Standart arkalı önlü baskı özelliği bulunan iR 6800, ihtiyaca bağlı olarak kullanıcıya pek çok sonlandırma seçeneği sunuyor.

SEKTÖR isim

(başarılı bulduğu) ~ e yönelmek• Nitekim birçok firmanın işini belli bir analize dayalı olarak değil de, resmi gazeteye bakarak seçtiği ya da sadece yaptığı gözlemlere dayalı olarak başarılı bulduğu sektörlerle yöneldiği belirtilmişti.

SENET isim

(hammadde üreticisinin) ~ {ler}ini ödemek•Hammadde üreticisinin senetleri ödenecektir.

SERĞİ isim

(Sivas Katliamı) ~sini gezmek•Alkışlar ve korumalar arasında koca gövdesi ile kaybolunca türbenin bahçesindeki Sivas Katliamı sergisini gezmek istedim.

SERTİFİKA isim

(Ar-Ge Mühendisi) ~ sı vermek•Eğitim sonunda yapılan bir sınavla Ar-Ge çalışmalarında somut adımlar atacak yetkinliğe erişen başarılı katılımcılara Ar-Ge Mühendisi sertifikası verildi.

SES isim

(davul zurna) ~ i yükselmek•Birden bir davul zurna sesi yükseldi alandan. | (kepenk) ~ ini bastırmak•Birden kepenk seslerini bastıran korkunç bir uğultu. | (yabancı olmayan bir) ~ çalınmak•Karşıya geçmek için durduğu sırada kulağına hiç de yabancı olmayan bir ses çalındı.

SEVİNÇ isim

(kanat çırpmanın) ~ini yaşamak•Rahmete susamış kalplerimiz, affın ak ve pak iklimine kanat çırpmanın sevincini yaşıyordu.

SEVİYE isim

(varil/gün) ~ sine düşmek•Suudi Arabistan'da petrol üretimi 1980 yılında 10 milyon varil/gün iken 1985 yılında 5.0 milyon varil/gün seviyesine düşmüştür. | (müstesna) ~sine erişmek•Türk'ün öz varlığında mevcut ve İslam felsefesi içinde müstesna seviyesine erişmiş, aile sarsılmıştı.

SIFAT isim

(doçentlik) ~ını kazanmak•Kendisi asistandı, karşısına alıp konuştuğu grup içinde, doçentlik sıfatını kazanmış başasistanlarımız da vardı. | (komplo) ~ ını yakıştırmak•Bu kadar açıkça ifade edilmiş bir niyet beyanına komplo sıfatını yakıştırmak biraz mantıksızdı, ama Türkiye'deki siyasetin kavranış biçimine uygundu.

SIKINTI isim

(tehlikeli sayılabilecek) ~lar doğmak•Sistemin işleyişinde tehlikeli sayılabilecek sıkıntılar doğar.

SINAV isim

(adalet) ~ ından geçirmek•Allah bizi bir sabır, dayanıklılık ve adalet sınavından geçirmek, adaleti nasıl gerçekleştireceğimizi görmek istemiştir.

SINIF isim

(siyah renkli nesnelerle bir) ~a girmek•Örneğin, "siyah köpek", "siyah" rengiyle başka siyah renkli nesnelerle bir sınıfa girerken, "köpek" de hayvanlar dünyasının üyesi olarak başka bir sınıfta yer alabilmektedir. | **(ikinci) ~a geçmek**•Üstelik ben ilkokulun birinci sınıfına Edirne'de başlayıp ikinci sınıfa geçmişim.

SINIR isim

(tehlikeli ve keskin bir) ~da dolaşmak•Tony Cragg endüstri ürünlerinin fetiş nesneler haline getirildiği günümüzde kullandığı bu malzemelerle tehlikeli ve keskin bir sınırdan dolaştığının farkındadır. | **(yaşama) ~larını genişletmek**•Çünkü çocuğun hedefi kendi yaşama sınırlarını genişletmek ve kendi gücünü kullanarak yeni sınırlara ulaşmaktır.

SIR isim

(Kılçık Mahallesinin) ~ r{I} çözülmek•Buyurun bakalım, Kılçık Mahallesinin sırrı çözüldü.

SIRA isim

(ilk üç) ~ (y)ı almak•Bu fakülte ve bölümler, ailesi yanında kalanların yüzde itibariyle en fazla olduğu ilk üç sırayı almaktadır. | **(ABD ajandasının ilk) ~sına oturmak**•Sanki küresel politikanın gündemi birden bire değişmiş ve Türkiye bir anda ABD ajandasının ilk sırasına oturmuş gibiydi. | **(birinci) ~ da bitirmek**•Formula 1'de sezonun sondan bir önceki yarışı olan ABD Grand Prix'inin ilk sıralama turlarını Renault sürücüsü Jarno Trulli 1:09.566 ile birinci sırada bitirdi.

| **(yedinci) ~ (y)a düşmek**•Hatta Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin dört üyesinin cumhurbaşkanından hemen sonraya yerleştirilmeleri nedeniyle, başbakan yedinci sıraya düştü.

SİLLE isim

(imparatorluğun yıkımının) ~ [si]ni yemek•Evet, günün olaylarını tartışıldırı, Raik ve amcaoğlu, Türkiye'nin kentlerinde, kasabalarında, köylerindeki, imparatorluğun yıkımının sillesini yemiş tüm insanlar gibi.

SİNYAL isim

(savaşın şiddetleneceği) ~ [i]ni vermek•ABD ve İngiltere, harekâtın planlandığı gibi gitmemesi sebebiyle savaşın daha da şiddetleneceği sinyalinı veriyor. | **(tek yönlü bir) ~ göndermek**•Deneyci, sujenin rüya görmeye başladığını saptadıktan sonra bir düğmeye basmakla belirli bir mesafe ötedeki bir odada bulunan vericiye tek yönlü bir sinyal gönderiyordu.

SİPARİŞ isim

(farklı bir yemek) ~ [i] vermek•Bir süre bekledikten sonra o yemeğin de bittiğini öğrendi ve üçüncü defa farklı bir yemek siparişi verdi.

SİSTEM isim

(yardım) ~ [leri] geliştirmek•Alt gelir gruplarının refahını artırmak için doğrudan yardım sistemleri geliştirilecek ve bu kesimin yararlandığı eğitim, sağlık ve diğer sosyal hizmetler desteklenecektir. | **(3 kademeli bir) ~ kurmak**•İdea Central olarak ilaç geliştirme fikri için 3 kademeli bir sistem kurduk.

SİTEM isim

(AB) ~ [i]nde bulunmak•Meral'in aktardığına göre Gül, ABD'li uzmanlara, müzakere süreci konusunda AB siteminde bulundu.

SOKAK isim

(Milano) ~ [ları]na vurmak•Uçaktan iner inmez bavulları otele fırlatıp kendimizi Milano sokaklarına vurduk.

SOLUK isim

(soluk) ~ a kalmak•Abdullah'ın kollarından kurtulmaya çabalarken soluk soluğa kalmıştı. | (sesi) ~ {U} çıkmamak•Baktım, sesi soluğu çıkmıyor, devam ettim. | (son) ~ {U}nu vermek•Duvarlarından nemle birlikte hüznün sızan, tüm anılarından arınmış bu çıplak odada, Baba Stevens son soluğunu vermek üzere. | (çocukların) ~ {LARI} kesilmek•Derya'yı gelin giysileri içinde görünce çocukların solukları kesildi bir an.

SORUN isim

(halkının) ~ {LARI}ndan kurtulmak•Ayrıca, "bu bölgenin kendi halkının sorunlarından kurtulmak için çabalaması gerekiyor.

SOS isim

(bernaise) ~ [u]na bulamak•Mutfağına döndü ve bernaise sosuna bulanmış bifteğine son bir kez baktı.

SOY isim

(devlet adamlarının) ~ {U}ndan gelmek•Aylin, sultanlara danışmanlık etmiş, çok önemli mevkilerde bulunmuş devlet adamlarının soyundan geliyor. | (eski balıkların) ~ {U} tükenmek•Eski balıkların soyu tükenmiş ve artık yoklar ama "balıkçıklar" var yine de.

SÖZ isim

(üretenin) ~ {Ü} geçmek•Çünkü siyasi lobiciliğin meşru olduğu Amerika'da, yatırım yapanın, üretenin sözü geçiyor. | (ünlü kişilerin) ~ {LERİ}ne dayanmak•Ünlü kişilerin sözlerine dayanarak konunun sağlamlığını anlatmaya çalışmak da bir başka tekniktir. | (tayinini İzmir'e çıkarma) ~ [ü] vermek•Bize senin tayinini İzmir'e çıkarma sözü verdi.

STATÜ isim

(başkanlık) ~ [sü]ne kavuşmak•1995 yılından sonra bu konudaki çalışmalar hızlanmış, Nükleer Proje Grubu önce müdürlük, sonra

başkanlık statüsüne kavuşmuştur. | **(İngiliz vatandaşlığı) ~ [sü] verilmek**•Önce, İngiliz korumasında olan kişilere, önemli oranda İngiliz vatandaşlığı statüsü verilmiştir. | **(kapitalist sistemine dokunulmama) ~ [sü] tanınmak**•1997'de 30 Haziran'ı 1 Temmuz'a bağlayan gece yarısı Çin egemenliğine geçen Hong Kong'a gelecek 50 yıl boyunca "kapitalist sistemine dokunulmama statüsü" tanınmış bulunuyor. | **(kendilerine özgü bir) ~ uygulamak**•Osmanlı ülkesinde ikamet eden veya oturan gayr-ı müslim tebaaya, kendilerine özgü bir statü uygulanır. | **(eşit hukuki) ~ sağlamak**•Fiili çifte vatandaşlığı olan ülkedeki yabancı devlet vatandaşlarına ise milletvekili olma gibi istisnalar dışında vatandaşlara eşit hukuki statü sağlanmalıdır.

STRATEJİ isim

(ana hedefine ulaşmasıyla ilgili) ~ geliştirmek•Eyleme geçmeden önce ana hedefine nasıl ulaşması gerektiğiyle ilgili strateji geliştirir. | **(metinsel ve resimsel) ~ {ler}i izlemek**•Moda dergisi yazarları kendilerine bir kitle yaratabilmek için aynı metinsel ve resimsel stratejileri izlemişlerdir. | **(gerekli) ~ (y)i belirlemek**•Küçük işletmelerin ihracata yönelik faaliyette bulunabilmesi için gerekli stratejiyi belirlemek ve desteği sağlamak. | **(büyüme) ~ [si] benimsemek**•Dengeli bir büyüme stratejisi benimsenmelidir.

STRES isim

(müthiş bir) ~ e girmek•Müthiş bir strese girdim.

SUÇ isim

(işledikleri) ~ lardan kurtulmak•Çoğu, işledikleri suçlardan kurtulmak için dokunulmazlık zırhına bürünüyor.

SURAT isim

(adamın) ~ {I}nı dağıtmak•Birden bir ateş bastı içini; yerinden fırlayıp annesine hakaret eden adamın suratını dağıtmak arzusu kanını tutuşturdu. | **(insanın) ~ {I}nda patlamak**•"Tabanca" sözcüğü beni şaşırtmış, ürkütmüştü; adı, olduğu nesne

kadar soğuk ve acımasız, insanın suratında patlayan bir sözcüktü. | (**Umur'un**) ~ **{I} asmak**•Fatih'in geleceğini duyunca her zamanki gibi Umur'un suratı asıldı.

SÜRE isim

(**işin gerçekleşme**) ~ **[si] uzamak**•Sonuçta inşaatın maliyet ve kalitesi olumsuz etkilenmekte ve işin gerçekleşme süresi uzamaktadır.

SÜS isim

(**Kaptan Custo'nun mürettebatı**) ~ **[ü] vermek**•Herkes kendine Kaptan Custo'nun mürettebatı süsü veriyordu...

ŞAMAR isim

(**bir dostluk**) ~ **[ı] indirmek**•Kadriye eliyle Selçuk'un omzuna bir dostluk şamarı indirdi.

ŞANS isim

(**işi**) ~ **a bırakmak**•Planlı çalışanlar varken, işi şansa bırakmak erken havlu atmaktır. | (**televizyona çıkma**) ~ **{I}nı tepmek**•Ayaklarına kadar gelmiş olan "televizyona çıkma" şansını tepmek istemedikleri her hallerinden belliydi. | (**2 tura çıkma**) ~ **{I}nı yitirmek**•Şampiyonlar Ligi'nde 'ya tamam, ya devam' maçına çıkan Beşiktaş güçlü rakibi Milan'a 2-0 yenilerek 2 tura çıkma şansını yitirdi. | (**sağlıklı olarak katılma**) ~ **[ı] bulmak**•Organ nakli ile yaşama yeniden sağlıklı olarak katılma şansı bulan çocukların öykülerine gelince... | (**düşlerini gerçekleştirebilme**) ~ **[ı] vermek**•Onlara seçimler sunup düşlerini gerçekleştirebilme şansı verdi. | (**kendine çekme**) ~ **[ı]nı yakalamak**•Dolayısıyla yüksek ücret veren işletme, piyasadaki işçilerin en iyilerini kendine çekme şansını yakalar.

ŞART isim

(**denge**) ~ **[ları]nı sağlamak**•O halde, denge şartlarını sağlayan p genel çözüm matrisi için, Px homojen ve pq özel çözüm matrislerinin önce tayin edilmesi gerekmektedir. | (**aidatını düzenli ödemek**) ~ **[ı] aramak**•Önseçimlerde oy kullanabilmek için de en az bir yıllık üye olmak ve bir yıldan az olmamak üzere aidatını düzenli ödemek şartı aranacak. | (**belirtilen**) ~ **{lar}ı taşımak**•Belirlenen

öncelik alanlarına uygun olan ve her program için özel olarak hazırlanan başvuru rehberlerinde belirtilen şartları taşıyan projeler hibe ile desteklenmektedir.

ŞEFKAT isim

(aşırı) ~ göstermek•Acaba aldığı kadroyu, aşırı şefkat gösterdiği sevgili yavrunuza mı yoksa size mi borçlu?

ŞEVK isim

(insanların) ~ {İ} kırılmak•Burada insanların şevki kırılmış, firmalarımızın birçoğu ithalatçı inşaatçı olmuş durumda" diye konuştu.

ŞİDDET isim

(depresyonun) ~ [i] artmak•Depresyonun şiddeti arttıkça uykusuzluk da belirginleşir. | **(tüm) ~ [i]yle sürmek**•Son 15 yıldır tüm şiddetiyle süren terör olaylarının birkaç yıldır azalmasıyla nihayet acı gerçek anlaşıldı.

TAPU isim

(tarlaların) ~ [su]nu vermek•Sizin tarlaların tapusunu vermek için memurlar gelecek deyip de, Sadık Ağa'nın hanımından koçu alıp kesen ben miydim?

TAKTİR isim

(finans kuruluşlarının) ~ {İ}ni kazanmak•Dünyadaki belli başlı finans kuruluşlarının takdirini kazanmıştır. | **(Anayasa Mahkemesi üyelerinin) ~ [i]ne sunmak**•Sayın Cumhurbaşkanı'nın ve Anayasa Mahkemesi üyelerinin takdirine sunuyorum.

TARİF isim

(bulmaca gibi bir) ~ vermek•Adresini sorunca kendisi "Maalesef oturduğum sokağın adı yok" diyor ve bulmaca gibi bir tarif veriyor.

TAVİR isim

(çözümleyicilikten yana) ~ almak•Şüphesiz tutarlı yurttaşlar ve siyaset erbabı olarak çözümleyicilikten yana tavır almak siyaset ve etik olarak daha doğrudur. |

(sonuçlanması yönünde) ~ koymak•Tam tersine Sovyetler, çatışmanın genel istikrarın –ne pahasına olursa olsun- korunması doğrultusunda sonuçlanması yönünde tavır koydu.

TEHDİT isim

(Kuzey Kore'ye yönelik) ~ {ler}{İ}ni sürdürmek•ABD, "şer mihveri" olarak nitelediği İran, Irak ve Kuzey Kore'ye yönelik tehditlerini sürdürürken, Avrupa başkentlerinden gelen tepkilerle cesaret bulan Irak diyalog girişimini yoğunlaştırdı. | **("intihar ederiz" yollu) ~ {LERİ}ne aldırmamak**• Sivashlı partili gençlerin, "Sen yoksan biz de yokuz, intihar ederiz." yollu tehditlerine aldırmamış, yeni seçimlerde değil bakanlığa, milletvekilliğine bile aday olmadığını açıklamıştı.

TER isim

(buz gibi) ~ basmak•Bir an vücudunu buz gibi ter bastı.

TERBİYE isim

(çocukların) ~ {Sİ}ni bozmak•Kullandığınız sözcükler çocukların terbiyesini bozuyormuş.

TUTANAK isim

(durumu yansıtan bir) ~ düzenlemek•İlk kez böyle bir durumla karşılaşan komisyon üyeleri, emire karşı gelmiyorlar, ancak durumu yansıtan bir tutanak düzenleyerek, imzalıyorlar.

UFUK isim

(bilgi) ~ {LARI}nı genişletmek•Konularına son derece hâkim olmaları yanında, daima kendilerini yenilemeyi, bilgi ufuklarını genişletmeyi ihmal etmezler.

UMUT isim

(halkın) ~ {LARI}nı yıkmak•Van der linden, "Eşiğimizde, halkın umutlarını yıkmış bir Avrupa'ya karşı olan bir istikrarsızlık kaynağı yaratmayalım" dedi.

UNVAN isim

(namağlup) ~[ı]nı korumak•Namağlup unvanını koruyan iki takımdan Fenerbahçe ve Gençlerbirliği, Kadıköy'de karşı karşıya geldi. | **(Hollywood'un en pahalı oyuncusu) ~[ı]nı taşımak**•"Mona Lisa Gülüşü" adlı filminden aldığı 24 milyon dolar ücretiyle Hollywood'un en pahalı oyuncusu unvanını taşıyordu. | **(Mehmetçik) ~[ı] verilmek**•"Mehmetçik" unvanı verilen Babıali muhabirleri, savaşın kirini temizlemekle görevliydi. | **(belediye başkanı) ~[ı] almak**•1989'da David Dinkins New York'un ilk siyah belediye başkanı unvanı aldı.

UYARI isim

(imajını zedeleyeceği) ~[sı]nda bulunmak•Kararı "talihsiz bir gelişme" olarak nitelendiren İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu, gelişmenin İsviçre'nin imajını zedeleyeceği uyarısında bulundu. | **(güç kullanımına karşıyız) ~[sı] yapmak**•Pakistan, "İran'a karşı olası güç kullanımına karşıyız" uyarısı yaptı.

UYGULAMA isim

(değişik) ~ {lar}a gitmek•Ahır gübresindeki kayıpları azaltmak için zamanla değişik uygulamalara gidilmiştir.

UYKU isim

(çocukların) ~ {SU} gelmek•Çocukların uykusu geldi babaanne. | **(gözlerinden) ~ akmak**•Gözlerinden uyku akıyor.

ÜCRET isim

(insanca yaşayabileceği bir) ~ vermek•Karnını doyurmak ve soyunu sürdürmek durumunda olan işçiye, insanca yaşayabileceği bir ücretin verilmesi gerekir.

ÜRPERTİ isim

(yavaşça çöken bir) ~ duymak•Sinsi bir toz gibi yavaşça çöken bir ürperti duyuyordum.

ÜSLUP isim

(yakın tutulmuş bir) ~la yazılmak•Bu denge noktasının bir yakasında anonimlik sınırına yakın tutulmuş bir üslûpla yazılmış. | **(şamancı bir) ~sergilemek**•Sonuç olarak söylenebilir ki, Zerdüşt'ün Tanrı ile ilişkisi, şamancı bir üslup sergilememektedir. | **(yeni bir) ~yaratmak**•Yeni bir üslup yaratma kaygısı, Kalpazanlar'ın oluşumuna yön verdi. | **(dengeli bir) ~benimsemek**•J. F. Dulles, Nisan 1954'de Foreign Affairs dergisinde yayınladığı bir makalede daha önceki beyanlarının yarattığı yanlış izlenimi silmek istemiş ve daha dengeli bir üslûp benimsenmiştir. | **(Kuran'ın önerdiği) ~tan esinlenmek**•Allah elçisi Hz. Muhammed'in düşüncesini hedef aldığı bazı olaylarla ilgili Kuran'ın önerdiği üsluptan esinlenerek tespit edebiliriz.

ÜST isim

(belaların) ~e[si]nden gelmek•Peki, tüm belaların üstesinden gelen kahramanın özellikleri nelerdir? | **(polisin) ~{Ü}ne yürümek**•Üstüne yürüdü polis. | **(dikkati) ~{Ü}ne çekmek**•Suç ortağım evin bahçesinin arka duvarından, anneyi huylandırıp dikkati üstüne çekti.

ÜTÜ isim

(pantolonun) ~[sü] bozulmak•Sonra normal adımlarla takım elbisesinin, pantolonunun ütüsü bozulmadan geri dönüp önceden durduğu yeri alıyor.

VAAT isim

(kolay başarı) ~lerinde bulunmak•Böylece kilo sorunu gündemden inmediği için de, piyasaya sürekli kolay başarı vaatlerinde bulunan yeni yeni rejimler çıkmaktadır.

VAKİT isim

(fazla) ~kalmamak•Bence fazla vakit kalmadı.

VARSAYIM isim

(kullanıldığı) ~[ı]nı desteklemek•Bu yazıda öne sürülecek olan yorum da onun bir kapı olarak kullanıldığı varsayımını desteklemektedir. | **(ortamının devam edeceği)**

~ [ı]nı **güçlendirmek**•Belirsizlik ve istikrarsızlık ortamının devam edeceği varsayımını güçlendirmektedir. | (**yaratıcı olabildiği**) ~ [ı]nı **doğrulamak**•"Tuhaf" kişilerin daha yaratıcı olabildiği varsayımını doğrulayan yüksek ritimli drum'n bass parçaları dinlemeye geçmeden derin nefes alıp sakinleşin. | (**bir denge olduğu**) ~ [ı]nı **reddetmek**•O da Malthus gibi, üretim ile tüketim arasında önceden kurulmuş bir denge olduğu varsayımını reddeder. | (**ceteris paribus**) ~ [ı]na **götürmek**•Bu iktisatta bizi ceteris paribus varsayımına götürür. | (**şöyle bir**) ~ **a dayanmak**•Değişik biçimlerde dile getirilen Zeno paradokslarının ortak özelliği şöyle bir varsayıma dayanmaktadır.

VATANDAŞ isim

(**Arjantin**) ~ ı **sayılmak**•Fakat aynı kişinin Arjantin vatandaşı sayılması halinde güvence yükümü doğacaktır.

VATANDAŞLIK isim

(**üstün özdeksel**) ~ **vermek**•Ayrıca, üstün özdeksel vatandaşlık veren Devlet bireyi, suç işlemesi halinde vatandaş gibi işleme tâbi tutmaktadır.

VAZİFE isim

(**takke**) ~ [si] **görmek**•Hayatın her alanında "son kullanma tarihine" kadar takke vazifesi gören vasıtalar düşer, keller görünür. | (**nübüvvet**) ~ [si]ni **üstlenmek**•Sevgili Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem nübüvvet vazifesini üstlendiği zaman bedenlen kemale ermiş bir yaşta, kırk yaşında idi. | (**bir**) ~ **bilmek**•Her mümin, mümin kardeşinin diğer insanların nazarında sevimli hâle gelmesini bir vazife bilmelidir. | (**idari**) ~ {ler}de **bulunmak**•Adliye Nazırlığı, Dâhiliye Nazırlığı, Maliye Nazırlığı, Evkaf Nazırlığı gibi pek çok idari vazifelerde bulunmuş. | (**adâleti temin etme**) ~ [si] **yüklenmek**•Birden fazla evlenen erkeklere de eşleri arasında "adâleti temin etme" vazifesi yüklenmiştir. | (**büyük**) ~ **düşmek**•Annelere büyük vazife düşüyor. | (**tebliğ ve irşad**) ~ [si]ni **yapmak**•İnsanlara tavsiye ve öğütlerde bulunmak, tebliğ ve irşad vazifesini yapmak gerekiyor.

VEBAL isim

(zararın) ~ [i]ni üstlenmek•"Herkes bu millete ve memlekete vereceği zararın vebalini üstleneceğini iyi bilmelidir" dedi.

VERGİ isim

(özel) ~ toplamak•Patrik'e, cemaatinden özel vergi toplama hakkı bile tanınmıştır.

VİCDAN isim

(Alevi) ~ [ı]nı yaralamak•Böyle bir tavır Alevi vicdanını yaralayan bir tavır. |

(herkesin) ~ {I}na kalmak•Din ve mezhep herkesin vicdanına kalmış bir iştir. |

(halkın) ~ {I}na seslenmek•Ülkenin meşru, sorumluluk duygusunu taşıyan, işinin ehli, dürüst, güvenilir, halkın vicdanına seslenen lider tiplerine ihtiyacı vardı.

VURGU isim

(özel bir) ~ katmak•Sesine özel bir vurgu katarak verdiği bilgilerin önemini göstermeye çalıştı.

YAKA isim

(yazarın) ~ {SI}nı bırakmamak•İki şey, yazarın yakasını bırakmaz.

YAKLAŞIM isim

(farklı bir) ~ sergilemek•Buna paralel olarak Robbe-Grillet, Ölümsüz adlı senaryo romanında, daha önceki batılı yazarların Türk toplumunun giyim tarzı üzerine yazdıklarından farklı bir yaklaşım sergilemektedir.

YANIT isim

(kurumun) ~ {I}nı almak•İsteğe bağlı sigortalı olan okurumuz, kurumun yanıtını alınca isyan edercesine soruyor. | (Abdullah'ın) ~ {I}nı beklemek•Anası, Abdullah'ın yanıtını beklemeden sırtını yumruklamaya başlamıştı bile.

YANKI isim

(internetin) ~ {lar}ı sürmek•Son yıllarda ise internetin yankıları sürüyor.

YASA isim

(borç yapılandırılmasını sağlayacak) ~ çıkarmak•Kredi borçları için acilen borç yapılandırılmasını sağlayacak yasa çıkarılması gerektiğine işaret edildi.

YAŞ isim

(zırıl zırıl) ~ akmak•Gözlerinden zırıl zırıl yaş akıyordu da gene yiyordu. | **(için için) ~ dökmek**•Gözler için için yaş döküyor.

YAŞ isim

(çocuğunuzun) ~ {I} tutmamak•Ancak çocuğunuzun yaşı tutmadığı için, yalnızca fahri danışmanlığınızı üstlenmekle yetindiği söyleniyor.

YAZ isim

(koskoca bir) ~ geçmek•Sonra koskoca bir yaz geçti.

YELPAZE isim

(espri) ~ {M}i genişletmek•Kadın kılığına sırf espri yelpazemi genişletmek için giriyorum.

YEMENİ isim

(beyaz bir) ~ takmak•Başına beyaz bir yemeni takıyor, yemeninin kenarında mor boncuktan üzüm salkımları...

YER isim

(analizin) ~ [i] gelmek•Burada Anayol Hükûmeti'nin kurulmasıyla ilgili bir analizin yeri geldiği kanısındayım.

YETKİ isim

(sınırlama) ~ [si] tanınmak•Bazı haklar için belirli nedenlerle sınırlama yapılabileceği belirtilmiş ve diğer bazı haklar bakımından sınırlama nedeni gösterilmeden, sınırlama yetkisi tanınmıştır. | **(anlatıcı tipinin) ~ {leri}ni**

kısıtlamak•Getirdiği bu çoğul bakış açısı ile geleneksel romanda alışlagelen anlatıcı tipinin yetkilerini kısıtlayarak, olay ve kişi unsurunun anlatıdaki gücünü zayıflatır.

YIL isim

(bir) ~geçmek•Aradan bir yıl geçmişti artık. | **(on iki) ~yatmak**•Nazım on iki yıl yattı.

YOKLUK isim

(bin türlü) ~lara katlanmak•Sebat, daima sebat, bin türlü yokluklara katlanarak sebat.

YOL isim

(ormanın) ~[u]nu tutmak•Sonra yeniden ormanın yolunu tuttu. | **(düşmemenin) ~[u]nu bulmak**•En iyisi oralara düşmemenin yolunu bulmak herhalde. | **(yaşlı kadının) ~{U}nu kesmek**•Kameramanla televizyon muhabiri, yaşlı kadının yolunu kesip soruyorlar. | **(birinin) ~{U}nu gözlemek, (birinin) ~{U}nu beklemek**•Birinin yolunu gözlüyor gibiydi.

YORUM isim

(genişletici) ~{U}na katılmak•Mahkememiz bu içtihadın bazı başka mahkemeler tarafından yapılan genişletici yorumuna katılmamaktadır.

YÖNTEM isim

(uygun) ~lerini bulmak•Başlangıçta şiddetle başa çıkmanın uygun yöntemlerini bulmak.

YUFKA isim

(yuvarlak) ~lar açmak•Ayırdığımız hamur bezelerinden tabak büyüklüğünde yuvarlak yufkalar açıp yarısına hazırladığımız ıspanaklı harçtan koyduk.

YÜK isim

(bilinçaltındaki) ~ten kurtulmak•Öte yandan sanatçı öne çıkardığı, ortaya attığı, içini yansıttığı, sanat yapıtı ile bilinçaltındaki yükten kurtulmuş olur.

YÜREK isim

(affedebilen bir) ~istemek•Yalnız bu yaptığınız büyük bir sabır ve affedebilen bir yürek ister.

YÜZ isim

yüz ~e gelmek• O anda, Li ile yüz yüze geldiler. | **yüz ~e bakmak**• Hem yarın bu insanlarla da yüz yüze bakacağız; evlerine servis yapacağız...

ZAFER isim

(Türk'ün yeni bir) ~i yazılmak• 18 MART 1915 akşamı güneş Batı'ya doğru süzülürken tarih sayfalarında TÜRK'ün yeni bir zaferi yazılıyordu.

ZAMAN isim

(rafine olmasının) ~{I} gelmek•Şu şanslı azınlığın da, köy kökenli, burjuva murjuva biraz daha rafine olmasının zamanı gelmedi mi?

ZAYİAT isim

(mayın) ~[ı] vermek•OHAL bölgesinin genelinde olduğu gibi Batman'da da teröre karşı yürütülen mücadelede önemli ölçüde mayın zayiatı veriyorduk.

ZEKA isim

(çok gelişmiş) ~{SI}nı kullanmak•Ne yazık ki öğretmenlerimiz öğrencinin daha çok gelişmiş zekâsını kullanarak konuyu öğrenmesini sağlayamamaktadır.

ZEMİN isim

(fikri) ~[i]ne oturmak•Nitekim ülkemizde, halkımız pratikte büyük çoğunlukla, Re'y Ekolünün ilmi ve fikri zeminine oturmuş olan Hanefi Mezhebi'ne mensuptur. |

(meşruiyet) ~ [i] aramak•Ankara, kendine meşruiyet zemini arıyordu. |

(gerçekleştirilmesinin) ~ [i]ni yaratmak•“Vizite eylemi yapan binlerce işçi sokakları dolduracaktır.” diyerek eylemin yasal bir platformda gerçekleştirilmesinin zeminini yaratmaya çalıştı.

SONUÇ

Bir dilde sözcükler birbirinden ayrıştırılmış biçimde değil, tam tersine dil bilgisel ve anlam bilimsel açıdan bir arada gerçekleşir. Bu, dilin söz varlığının büyük oranda kalıplaşmış dil birimlerinden oluştuğunu gösterir. Kalıplaşmış dil birimlerinin önemli bir bölümünü de eşdizimler oluşturur. Eşdizimler diğer kalıplaşmış dil birimleri gibi konuşmanın etkili, akıcı olmasını sağlayan unsurlardır. Eşdizimlilik tanımlanması zor bir kavramdır. Diğer kalıplaşmış dilsel yapılarla birçok özelliği bakımından benzerlik gösterir. Eşdizimler deyimler gibi katı bir kalıplaşma göstermeyen, kalıplaşma derecesi gevşek olan; serbest birleşmelere göre ise kullanımının sık olduğu ve başka sözcüklerle değiştiriminin kısıtlı olduğu sözcük birleşmeleridir.

1960'lerden itibaren Batı'da eşdizimlilik üzerine çok fazla çalışma yapılmış, önemli sözcük birleşmeleri olmasına rağmen eşdizimler Türkçede hep göz ardı edilmiştir. Eşdizimlilik Türkçede yakın zamanda ilgi çeken bir alan olmuştur. Eşdizimler ya deyimler içinde ya da birleşik sözcükler içinde ele alınmıştır. Türkçede hak ettiği değeri görebilmesi için eşdizimlerin deyim ve birleşik sözcüklerden ayırt edilip belirlenmesi gerekmektedir.

Eşdizimler söz varlığının önemli bir kısmını kapsamaktadır. Buna karşın eşdizimler diğer sözcük birleşmeleri içinde ele alınarak görmezden gelinmiştir. Türkçede bugün deyim ya da birleşik sözcük olarak kabul edilen birçok sözcük birleşmesinin aslında eşdizim olduğu görülmektedir. Biz bu çalışmada eşdizimliliğin sınırlarını çizerek diğer sözcük birleşmelerinden ayırt etmeye çalıştık.

Eşdizimlilik dil öğretiminde de önemli bir kavramdır. Bu süreçte dil bilgisi ve sözcük öğrenimi kadar eşdizimli yapıların öğrenimi de dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanımında önemlidir. Yabancı dil öğretiminde sözcük öğretiminin önemli bir bölümünü eşdizimli sözcüklerin öğretimi oluşturur. Yabancı dili akıcı bir şekilde kullanabilmek için eşdizimli yapıların iyi öğrenilmesi gerekmektedir. Öğrencinin eşdizimlerin kullanımındaki hataları en aza indirebilmek için eşdizimlerin iyi betimlendiği sözlüklere ihtiyaç vardır. Derlem tabanlı bir çalışma ile hazırlanmış sözlüklerde sözcüğün nasıl bir bağlamda kullanıldığı da verileceğinden öğrenci bu bilgiye ulaşabilme ve dili daha etkili bir şekilde kullanabilme imkanı bulacaktır.

Öğrenici bu sözlükler sayesinde eşdizimli sözcüklerin anlamını bilerek kullanacak ve konuşmasını daha etkili bir biçimde yapabilecektir.

Bu çalışmada isimlerin eşdizimlerini anlam temelli yaklaşıma göre tespit etmeye çalıştık. Tespitlerimizi iki temel ölçüte göre yaptık: değiştirim sınırlılığı ve özelleşmiş anlam. Değiştirilebilirlik ve özelleşmiş anlam arasında bir ilişki bulunmaktadır. Eşdizimi oluşturan unsurlar arasında anlamsal bakımdan özel bir durum ortaya çıkar. Sınırlı eşdizimin değiştirim sınırlılığı ile fiil unsurunun özelleşmiş anlamı arasında doğru orantı bulunmaktadır: *Sınırları zorlamak* eşdiziminde *zorlamak* fiili bu birleşmeyle özel bir anlam kazanmıştır. *Zorlamak* fiili yerine **üstelemek* fiili getirilmek istendiğinde değiştirim sınırlılığından dolayı bunun mümkün olmadığı *zorlamak* fiilinin eşdizimde özelleşmiş bir anlam kazandığı görülür. Biz çalışmamızda, derlemden sorgulanması sonucu isimlerin birliktelik kullanımlarına ulaştık. Bu birliktelik kullanımlarını değiştirim sınırlılığı ve özelleşmiş anlam ölçeğine göre ayrı ayrı seçerek analiz etmeye çalıştık.

Eşdizimlilik, sadece sözlüksel unsurlar arasında gerçekleşmez. Bazı sözcüklerin derlemde çok sık birlikte kullanılması onları diğerlerine göre ayrıcalıklı hale getirir. Bu çok sık birlikte kullanılma; birbirini karşılıklı gerektirme, keyfi bir birlikte kullanım ve kısıtlama ilişkisi aynı zamanda sözlüksel unsurlarla dil bilgisel unsurlar arasında da gerçekleşir. Bundan dolayı eşdizimliliğin sözlüksel ve dil bilgisel olmak üzere iki türünün olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmamızda sözlüksel eşdizimleri belirlemekle kalmadık sözlüksel eşdizimler belirlenirken aynı zamanda dil bilgisel eşdizimler de belirleneceğinden dil bilgisel eşdizimleri de belirli işaretler yardımıyla belirttik. Derlem çıkışlı bu çalışmada sözlüksel eşdizimlerin yanı sıra dil bilgisel eşdizimler de tespit edilmiştir.

Eşdizimli sözcükler genellikle iki sözlüksel unsurdan oluşmakla birlikte ikiden fazla sözlüksel unsurdan da oluşabilmektedir. Üçlü eşdizim olarak adlandırılan bu yapılar iki sözcükten oluşan eşdizimin başka bir sözcükle tekrar eşdizimlenmesiyle ortaya çıkar: *iç savaşa sürüklenmek*. *İç savaş* ve *savaşa sürüklenmek* eşdizim yapıları birleşerek *iç savaşa sürüklenmek* biçiminde üçlü eşdizimi oluşturmuştur. Tezimizde bu eşdizimler “üçlü eşdizimler” başlığı altında verilmiştir. İki ayrı eşdizimin bir araya gelmesiyle oluşmayan ikiden çok sözlüksel unsurdan meydana gelen eşdizimsel yapılar da bulunmaktadır: *İnsanların şevki kırılmak*. Bu eşdizimsel yapılar “karışık eşdizimler” bölümünde gruplandırılmıştır.

Eşdizimler hem Türkçenin öğrenimi hem de söz varlığı açısından önemli sözcük birleşmeleridir. Biz bu tez çalışmasıyla Türkçe Sözlük'te bulunan isimlerin eşdizimlerini belirlemeye çalıştık. Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturan eşdizimlerin Türkçede hak ettiği yeri alabilmesi için küçük de olsa bir katkımızın olabileceği düşüncesi bize mutluluk vermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, D. (2015). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSAN, D. (2013). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSOY, Ö. Asım(1995). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*.1-2.İstanbul:İnkılap.
- AYABAKAN, M.(2014). “Türkçe Sözlükte Eşdizimli Ögeler”. *Uluslararası Sözlük Bilimi: 21. Yüzyılda Sözlükçülük Sempozyumu’nda Sunulan Bildiri*. Sakarya.
- AYABAKAN, M.(2015). *Türkçe Sözlükte Eşdizimli Ögelerin Sunumu ve Görünümleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- AYABAKAN, M. & ELMAS, N.T. (2017). Yabancı Dil Öğretimi Kitaplarında Eşdizimli Sözcüklerin Sunumu. *30. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri, Dilbilim Derneği Yayınları, Ankara, 163-168*.
- BOZKURT, F. (1995). *Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Cem Yayınları.
- COŞKUN, M.V. (2015). *Türkçenin Ses Bilgisi* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- ÇETİNKAYA, B.(2010). *Eşdizimli Sözlükler*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- ÇÜRÜK, Y. (2007). *Türkçede Birleşik Sözcükler (İsimler)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DOĞAN, N. (2015). Türkçe Sözlük'te Fiil Eşdizimlilik. *Gazi Türkiyat* , 17: 67-84.
- DOĞAN, N. (2016). Türkçe Sözlük'te Sıfatların Eşdizimlilik Bilgisi. *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı* (s. 1-10). Budapeşte: XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı.
- DOĞAN, N. (2016). *Türkiye Türkçesinde Fiillerin Eşdizimleri*. Ankara: Yayınevi.
- DOĞAN, N. (2018). *Türkçede Dil Bilgisel Eşdizimlilik. X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Eskişehir 2019
- ELÇİN, Ş. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ERCİLASUN, A.BİCAN(2011). *Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERGİN, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- HİRİK, S.(2017).İstemsel Eşdizimlilik ve Kiplik İlişkisi: Tahmin Kiplikleri Örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6/2: 719-733.
- HUBER, E.(2008). *Dilbilime Giriş*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- İÇEL, H. (2014). Niğde Atasözlerinde Metafor Kullanımı. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* , 36: 75-83.
- KEÇİK, İ., & UZUN, L. (2003). *Türkçe Sözlü ve Yazılı Anlatım*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- KARAHAN, L. (2012). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KORKMAZ, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

- KORKMAZ, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK.
- KUMOVA-METİN, S.& KARAOĞLAN, B.(2016).Türkiye Türkçesinde Eşdizimlerin İstatistiksel Yöntemlerle Belirlenmesi. *Bilig*, Cilt 1, 253-286.
- KURTOĞLU,Ö. A. (2015). *Türkçede Ad-Eylem Eşdizimliği İçin İstatistiksel ve Anlamsal Ölçütler Temelinde Derlem-Çıkışlı Bir Ulamlama* (Ph.D. dissertation), Ankara Üniversitesi.
- KURTOĞLU, Ö. A. (2016). Öğretim Düzleminde Bütünleyici Bir Yaklaşım Savunusuyla Eşdizimliliğe Kuramsal Bir Bakış. *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi, MEUDED*, 13 (1), 39-70.
- ÖZKAN, B. (2011). *Türkiye Türkçesinde Belirteçlerle Fiillerin Birlikte Kullanılması ve Eş Dizimlilik*. Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZKAN, B.(2013). Yöntem ve Uygulama Açısından “Türkiye Türkçesi Söz Varlığının Derlem Tabanlı Sözlüğü”, *Bilig*, 66: 149-178.
- ÖZKAN, B. (2014). *Türkçe Üzerine Derlem Bilim Uygulamaları*. Adana: Karahan Kitabevi.
- SARI, İ. (2015). *Türkçede Ekleme Dışı Sözcük Yapımı ve Sözlükselleşme*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-Türkiye.
- SAUSSURE, F. DE(1998). *Genel Dilbilim Dersleri*, İstanbul:Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- SEBZECİOĞLU, T. (2018). Birleşik Sözcüklerin Yazımında Bilimsel Ölçütler Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi. *Dil Araştırmaları* , 22: 135-158.
- TAŞIGÜZEL, S. (2004). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Öğretici Nitelikteki Metinlerdeki Eşdizimsel Örüntülemelerin Görünümü. *Dil Dergisi*, 125: 72-87.
- TDK. (2006, 09 26). *Güncel Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5abaaf040785d0.14096071 (E.T. 28.02.2018)
- TOKULU, O. (2018). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- TORUSDAĞ, G., & AYDIN, İ. (2017). *Metindilbilim ve Örnek Metin Çözümlemeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- YAVUZ, S., & TELLİ, B. (2013). İç Anadolu Ağızlarında Geçen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, 376-402.
- ZÜLFİKAR, H. (2015). *Söz Varlığı, Yazım ve Anlatım Açısından Türkçedeki Gelişmeler*. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ

Sema Yakasız 03.09.1979 tarihinde İzmit'te doğdu. Bulancak Lisesi'ni bitirdikten sonra Ordu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nden 2015 yılında mezun oldu. 2019 yılında OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans programını bitirdi. Özel kurumlarda Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev yapan Sema Yakasız, orta derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri

E mail: semayakasiz@gmail.com

Telefon: 0542 801 2800